demokrat
arkadaş

HAZİRAN 1988 Sayı. 5 AYLIK GENÇLİK DERGİSİ 1.000 TL.–(KDV Dahil)

28 NİSAN REKTÖRLÜK OLAYI
İçyüzü ve öğrettikleri

FIKRİ SÖNMEZ ve FATSA

Mücadele içinde oluşturulan her örgütlülük, gelecekte tasarlanan toplumun ilişkilerini başlangıçtan itibaren kendi içinde yeşertmelidir.

AYSEL'İ YAŞAMA DÖNDÜRELİM

"Aysel Zehir Türkiye'de yaşanan karanlık bir dönemin simgesidir. Aysel'in tedavi görmesini engelleyenler aynı karanlığı sürdürmeye çalışanlardır.."

İÇİNDEKİLER

BU SAYIDA

Üniversitelerde bir dönem daha sona eriyor.. Öğrenci gençlik hareketi kazanımlarıyla, zaaflarıyla bir yılı daha geride bıraktı.. Sömestirin son büyük olayı 28 Nisan İ.Ü. Rektörlük olayı oldu. Değişik çevrelerde değişik değerlendirmelere konu olan bu olayın, bizzat yaşayanlar tarafından (olay nedeniyle tutuklu bulunan 31 arkadaşımız) açıklanması sanıyoruz, kamuoyunun en doğru biçimde bilgilendirilmesine imkan sağlayacak.

3 Mayıs 1986... Fikri Sönmez'in Amasya Cezaevi'nde aramızdan ayrıldığı gün.. Fikri Sönmez ve Fatsa olayı Türkiye devrim tarihinde bir köşe taşı.. Fikri Sönmez kimdi ve Fatsa'da 80 öncesi yaşanan süreç ne anlama gelmekteydi? İşte bu soruların cevabını gerek sekiz yıl önce Fatsa'da halkın alternatif örgütlülüğüne tanık olan insanların o günkü değerlendirmeleriyle, gerekse bugünün gözüyle ele almaya çalıştık.

Aysel Zehir olayı hâlâ kanayan bir yara.. Bugün şu soruyu sormaktan kendimizi alamıyoruz. Devlet, Aysel'den intikam mı alıyor? Dergimiz elinizde olduğu günlerde Turgut Özal ABD'den henüz dönmüş olacak. Houston'daki uzmanlara kalbini ve gözünü kontrol ettirdi. Dişi ağrıdığında soluğu ABD'de alan Özal ve onun hükümetinin Aysel Zehir'in yurtdışında tedavi olması için sadece yasaları yerine getirmesi gerekirken, bunu yapmamasının, ilkel bir intikam duygusundan başka ne açıklayabilir? Bu arada tüm demokratların bu konuda daha duyarlı olması gerektiğini hatırlatmak istiyoruz. Ayrıca tedavi masrafları için açılan hesap numarasına yatırılan paralara bakıldığında, acıdır ki, büyük ölçüde cezaevlerinden destek olunmuş. Burada bir kez daha hesap numarası veriyoruz: Türkiye İş Bankası Rıhtım Kadıköy Şb. H. No: 2345267.

Bu sayının ilginç konularından biri de Gehlen örgütü ve Murat Bayrak olayı. Uğur Mumcu'nun Cumhuriyet'teki günlük yazılarında dile getirdiği olayı biraz ayrıntılandırdık. Türkiye'de sivil faşist hareketin hangi güçlerce örgütlendiği sorusuna (teorik soyutlamaların ötesinde) açık ve somut cevaplar aramaya çalıştık.

Önceki sayılarımızda yer alan çeşitli yazılarla ilgili mektuplar, eleştiriler ve görüşler elimize geçmeye başladı. Özellikle geçen sayıda yer alan "Gerçek Somuttur" yazısı başlıca eleştiri konularından biri oldu. Tartışmaların önümüzdeki sayılarda da süreceği anlaşılıyor. Eleştirilerini ileten dostlara sonsuz teşekkürler.

Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çekilmeleri son günlerin önemli dış olaylarından biriydi. Afganistan'da son on yıldır yaşanan trajik gelişmelere değinen bir yazıya da bu sayımızda yer verdik. Ve tabii Nikaragua Mektubu...

Bu sütunda değinmek isteğimiz önemli bir konu var.

Kuşkusuz herkes farkında, son bir yıldır ölüm ilanları, zaman zaman neredeyse yarım sayfaya yakın büyüklüklerde ve birbiri peşisıra gazete sayfalarında, daha doğrusu Cumhuriyet gazetesi ve bazı haftalık dergilerde görülür oldu. Halkın mücadelesinde yaşamını yitiren insanların unutulmaması ve anılması mutlaka olumlu bir tutum. Ancak kaba bir hesapla son 8-10 ayda sadece Cumhuriyet'e bu nedenle ödenen paraların tutarı 20-25 milyon TL'yi bulmakta. Bu durum görebildiğimiz kadarıyla bir çok çevrede rahatsızlık nedeniydi. Fakat bir türlü de bir sonuca ulaşılamamış, bir yandan eleştirilmiş, bir yandan da ilan verme tavrı sürdürülmüştü. Oysa düşündük ki, solcular ellerindeki üç beş kuruşu çok daha yararlı biçimde kullanabilirler. Ayrıca Cumhuriyet'i de güç durumda bırakmanın alemi yok! Bir yanda paranın sıcak yüzü, diğer yanda sözkonusu ilanlar nedeniyle bir yerlerden gelen baskı ve sıkıştırmalar.. Onlar da epeydir ne yapacaklarını şaşırdılar. Sonuçta "güvenlik güçleriyle girdikleri çatışma sonucunda ölenlerin" ilanlarını kabul etmediğini açıkladı. Biraz da bu kararın etkisiyle olsa gerek, Demokrat Arkadaş'a çok kısa süre içinde 15-20 kişi için ölüm ilanı geldi. Bunlardan bazılarının "uzun metinler" olduğunu da gözönüne alarak ve asıl önemlisi şimdi isimleri bile hatırlanmayan yüzlerce insanın da yaşamlarını benzer biçimde bu mücadelede yitirdiğini düşünerek tek tek kişiler için verilen ilanları üzülerek yayınlamamaya karar verdik. Hatta bu nedenle, bu sayıda özel bir yer vermeyi düşündüğümüz, 12 Mart'ta öldürülen devrimci önderlerle 8 Haziran 1977'de öldürülen ODTÜ-ÖTK Başkanı Ertuğrul Karakaya ile 10 Haziran 1979'da öldürülen SBF-Der Başkanı Hakan Şenyuva'nın Demokrat Arkadaş tarafından hazırlanan ilanlarına da yer veremedik. Ve gördük ki, halkın mücadelesinde toprağa düşenlerin sayısı, öyle çok ki artık tek tek anmanın imkanı kalmamış. Ve onları anmanın en güzel yolu mücadeleyi bıraktıkları yerden omuzlamak olsa gerek... Bu konudaki tavrımızın tartışmaya açık olduğunu belirtip okurlarımızın anlayışla karşılayacağını umuyoruz. Dostça selamlar...

DEMOKRAT ARKADAŞ

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: H. Haluk SAĞKAL
Adres: Ticarethane Çıkmazı, Uğur Han 15/2
Cağaloğlu/İSTANBUL
Basıldığı Yer: Mapsan-5266304
Dağıtım: CEMMAY-5270163

BAZI SORUNLAR ÜZERİNE HATIRLATMALAR

Geçtiğimiz yıl, üniversitelerde yeni döneme girerken Demokrat Arkadaş'ın 2. sayısının 3. sayfasında yer alan yazıda özetle şu düşünceler yer almaktaydı:

İçinde bulunduğumuz dönemde, varolan sorunların aşılabilmesinin tek yolu örgütlü mücadeledir. Üniversitelerde örgütlü mücadelenin ilk adımı öğrenci dernekleridir. Ancak derneklerin kuruluşu (tüzel kişilik kazanmaları) konusunda gösterilen çabalar yetersizdir.

Üniversite yönetimlerinden hükümet yetkililerine kadar demokrasiyle arası iyi olmayan gerici çevreler dernek faaliyetlerinin gerçekte az sayıda öğrenci tarafından yürütüldüğünü iddia etmektedirler. Sözkonusu çevrelerin bu yaklaşımı, gerekçesi (dernekleri önemsiz gösterme çabası) ne olursa olsun geniş öğrenci kitlesinin dernek çalışmalarına "mesafeli" davrandığı gerçeğini dile getirmektedir. Öyleyse önümüzdeki sorun, geniş öğrenci kitlesini kendi sorunlarına sahip çıkacakları ve akademik-demokratik haklarını savunacakları bir konuma getirmektir. Kısaca sorun "kitlesellik, sorunudur.

Kitleselleşme ne kahvelerde "sol muhabbetlerle", ne dar grupçuluğun kısır kulis tartışmalarıyla, ne de "hemen herkesin geç geldiği" ve bir türlü bitmeyen tartışmaların yapıldığı toplantılarla sağlanabilir. Bu konuda ileri adımların atılabilmesi için; öncelikle 1. Demokratik işleyiş mekanizmalarını egemen kılmak, 2. Geniş öğrenci kitlesinin katılabileceği etkinliklere ağırlık vermek, en azından küçümseyip ihmal etmemektir.

Yukarda özetlediğimiz görüşlerin Demokrat Arkadaş'ta yayınlanmasının üzerinden tam iki sömestr, yani bir dönem geçti... Üzülerek ifade etmeliyiz ki, sekiz ay önce gündemde olan sorunlar bugün yine bütün yakıcılığıyla sürmektedir. Geçen dönem içinde gençliğin zaman zaman yükselen eylem grafiği bizi yanıltmamalıdır. Çünkü eylemlilik-bir kaç istisnaî durum dışında- yeni kazanımları hedefleyen bir platformda gelişmemiş, aksine varolan ve zaten kısıtlı olan hakların gaspına yönelik baskı ve saldırıları göğüslemeye dönük bir platformda gerçekleşmiştir.

28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'nde başlayan ve onu izleyen günlerde yurdun diğer üniversiteli illerinde de yankılanan olay ve eylemler de bizleri yanılgıya düşürmemelidir. 28 nisan olayları büyük ölçüde kendiliğinden gelmiştir. Hatta olayın belli bir aşamasından sonra insiyatif ağırlıklı olarak polisin eline geçmiştir. Olaya bu çerçeveden bakıldığında; (1) öğrenci gençlik kendine yönelen saldırılar karşısında sessiz kalmayacağını ve bu saldırıları göğüsleyebilecek bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir, (2) Ancak, 28 Nisan Olayı ve sonrasındaki gelişmeler, gençliğin henüz benzer olayları denetleyebilecek ve yönlendirebilecek örgütlülükten uzak olduğunu da göstermiştir. Hemen belirtelim ki, bu, yaşanan süreç gözönüne alındığında "olağan" ya da "normal" görülebilir. Fakat, bu durum öğrenci gençliğin kendi örgütlülüğünü geliştirmesi ve daha ileri boyutlara ulaştırması için ne kadar çok çaba sarfetmesi gerektiğini de hiç bir zaman unutturmamalıdır.

Amacımız asla karamsar bir tablo çizmek değildir. Aksine varolan sorunları açık yüreklilikle dile getirmek ve bu somut sorunların aşılmasına dönük yapıcı bir tartışmaya zemin hazırlamaktır. Pekâlâ bizde, kimilerinin yaptığı gibi bir yığın palavrayla pembe tabloları çizmeyi biliriz. Ama bunun kimseye yararı olmaz.

***

Öğrenci gençliğin, akademik-demokratik mücadelesinde karşı karşıya kaldığı sorunların aşılmasında ve mücadeleyi daha ileri götürme uğraşında gözlenen zaaf ve eksikliklerin nedenlerinden biri de kanımızca devrimciliğin ve devrimci çalışmanın yeterince kavranamamasıdır.

Şu konuda hiç bir kuşkuya yer yok: Varolan haklarımızda daha geri bir noktaya gidemeyiz. Dolayısıyla üniversitelerde kazanılmış demokratik mevzilere dönük saldırıları, sindirmeye ve yıldırmaya yönelik baskıları vargücümüzle göğüslemek durumundayız. Ve her devrimci, bu mücadelenin en ön safında yer almak zorundadır.

Ancak devrimci sorumluluk bundan ibaret değildir.

Devrimci çalışma içinde bulunan somut koşulları, yani öğrenci kitlesinin genel konumu ve yapısını ve bu verilere bağlı olarak, ulaşılmak istenen hedeflere en uygun araçları ve yöntemleri içeren bir anlayış temelinde yükselir. Dolayısıyla tartışmamız gereken konular, bugün öğrenci gençliğin (hatta genel olarak demokrasi güçlerinin) mücadelesi açısından hiçbir yarar sağlamayan ekstrem sorunlar ve dar grupçuluğu, sekter politikaları besleyen sığ dedikodular değil, yukarıda ifade edilmeye çalışılan, mücadeleyi geliştirip zenginleştirecek somut politikalardır.

Diğer yandan, dar bir arkadaş grubu içinde sıkışıp her gün kendini tekrarlayan kısır bir ilişki ağına kendimizi hapsetmek yerine, geniş öğrenci kitlesi içinde hergün yeni insanları kazanmaya dönük yaygın ve yararlı ilişkilere yönelmek gerekir. "Siyaset kitlelerin olduğu yerde başlar".

Yeri gelmişken şunu da belirtmeliyiz. Devrimcilik bir gönüllülük işidir ve bir yığın güçlüğü göze almak demektir. Hiç kimse zorla devrimci olmak durumunda değildir. Bu tamamen bir tercih sorunudur. Bu konuda samimi bir tercih kullananlar daha ileri günlerde üstlenecekleri sorumluluğun ve fedakarlığın bilincinde olmalıdır.

Herkesin bildiği doğruları niçin tekrar ettiğimiz akla gelebilir.. Ancak bazı konuları zaman zaman tekrarlamakta sakınca olmadığını düşünüyoruz. En azından herkesin bu konular üzerinde bir kez daha samimiyetle düşünmesine katkıda bulunmuş olunur...

***

Dergimizde dile getirilen eleştirilerin öncelikle DemokratArkadaş'a yakınlık duyan insanlar tarafından dikkate alınması en büyük arzumuzdur.. Aslında bu konuda söylemek istediklerimiz sadece öğrenci gençliğin akademik-demokratik mücadelesi ile de sınırlı değildir. D.A.'a yakınlık duyan (ya da yakınlık duymasa bile dergimizin savunduğu temel anlayışı benimseyen) arkadaşlarımızın Dergimiz'le ilişkileri de üzerinde durmak istediğimiz bir başka konu...

Demokrat Arkadaş Dergisi, az sayıda insanın büyük maddi ve manevi fedakarlığıyla çıkmaktadır.. (Bu asla bir yakınma olarak algılanmamalı..) Ancak şu da unutulmamalı ki, dergimizin daha ileri ve yeterli bir noktaya ulaşması, en azından açıkça sahiplendiğini söyleyen insanların doğrudan katkılarıyla mümkündür. Bu konuyu uzatmak istemiyoruz.. Bütün istediğimiz Demokrat Arkadaş'a "bizim dergimiz" diyenlerin, bunun gereklerini yerine getirmeleridir. Ayrıca Demokrat Arkadaş'ın savunduğu temel anlayışı benimsemekle birlikte, dergide yer alan yazıları olumsuz değerlendiren, bu anlamda yakınlık duymayan arkadaşlarımızın da (diledikleri her konuda) yapacakları eleştirilere de açığız.. Ancak bu eleştiriler spekülasyonlar düzeyinde değil, açık ve somut bir tartışma ortamı içinde gerçekleşmelidir. Devrimci tavır da bu olsa gerek!

demokrat arkadaş

Polis-İdare İşbirliğinin son örneği 28 Nisan Olayı

BASKILAR MÜCADELEMİZİ DURDURAMAYACAK

1984'de başlayan dernekleşme sürecini engelleme doğrultusundaki yasal ve keyfi uygulamalar 1987 yılında "Tek tip dernek" yasa tasarısı ile tüm dernekleşme sürecini yok etme noktasına geldi. "Tek tip dernek" yasa tasarısına karşı gelişen 14 Nisan direnişi ile öğrenci gençliğin mücadelesi 1980 sonrasında en yüksek noktasına ulaştı ve "tek tip dernek" yasa tasarısı geri çektirildi. Bundan sonraki süreçte gelişen mücadele bir tıkanıklığa varıyor ve giderek öğrenci hareketinin krizinden bahsedilir oluyordu. 1988 yılıyla birlikte de öğrenci gençlik ve yaratılmaya çalışılan demokratik öğrenci hareketine yönelik sistemli saldırılar "polis-idare işbirliği"ni açık bir biçimde gösterirken, uzun zamandır süren ve artık tahammül sınırına varan saldırılara karşı öğrencilerin duyduğu tepki de üst boyutlara ulaşıyordu.

28 Nisan 1960'da Beyazıt Meydanı'nda polis kurşunuyla şehit edilen Turan Emeksiz'i anmak amacıyla İ.Ü. öğrencileri tarafından 28 Nisan 1988 günü saat 13.30'da bir forum düzenlenecek ve bir kenarda "unutulmuş" olan Turan Emeksiz anıtı önünde saygı duruşunda bulunulacaktı. Öğrenciler'in o gün için planladığı eylem buydu. Fakat bu gerçekleşemiyor ve hiç bir şekilde planlanmamıs olaylar yasanıyordu.

OLAYIN GELİŞİMİ

Sabah İ.Ü. S.B.F.'den bir kız öğrenciye yoz ahlaklı ve üniversitede yerleri olmayan sivil polislerin laf atması ve sonrasında öğrencilerin buna gerekli ve bir birikimin sonucu olan yanıtı vermesi ile gelişen olaylar, 6'sı İ.Ü. S.B.F. kantininden ve birisi de okulun giriş kapısından olmak üzere 7 öğrencinin dövülerek göz altına alınmasıyla had safhaya ulaşıyordu. Öğrencilerin, arkadaşlarının gözleri önünde dövülerek götürülmesi, sarkıntılık olayı ve dekanın olaya iğrenç yaklaşımı öğrenciler için bardağı taşıran son damla oldu.

Bundan sonra olaylar tam bir kendiliğindenlik ve kitle coşkusu içinde gerçekleşiyordu. Haberi duyan tüm öğrenciler İ.Ü. S.B.F önünde toplanıyor ve bir şeyler yapmanın gerekliliğini konuşuyorlardı. Bu arada yine bir sivil polisin öğrencilerin etrafında dolaşması gerginliği arttırıyor ve tüm uyarılara karşı uzaklaşmayan polise gerekli yanıt verildikten sonra 13.30'da gelecek diğer insanları beklenmeden büyük bir coşku ile sloganlar atılarak rektörlüğe doğru doğru yürüyüşe geçiliyordu. Yaklaşık 1000 kişilik bir öğrenci kitlesi yaşanan son olayları kınamak, polisin üniversiteden uzaklaştırılması ve göz altına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması isteğiyle rektörle görüşme talebinde bulunuyordu. Fakat, öğrenciler rektörlük odası önünde ve içinde geçen yaklaşık 1 saatlik bekleme süresinde karşılarında konuşmak için tek bir yetkili bulamıyorlardı. Beklerken form düzenleyerek T. Emeksiz'i anan öğrenciler, rektörlük binasını terketmeye başladıkları bir sırada polisin saldırısıyla karşılaşıyorlardı.

Hiç bir uyarı olmadan başlayan 300 kişilik çevik kuvvet saldırısı sonrasında öğrencilerin bir kısmı alt katta dövülerek hemen göz altına alınıyordu. Yukarıda kalan öğrenci kitlesi ise polis saldırısı karşısında rektörlük katındaki odalara giriyorlardı. Öğrencileri odalara sığınmak zorunda bırakan polisler, daha sonra odalara girerek öğrencilerin herşeye rağmen zarar vermemeye çalıştıkları eşyaları da tahrip ediyorlardı. Sonrasında ise sivil polislerin seçtiği 158 öğrenci "elebaşı" görülerek gözaltına alınıyordu.

Olayın bu aşamasında üstünde durulması gereken önemli nokta "polis-idare işbirliği"nin su götürmezliğidir. "Onlarda genç, siz de gençsiniz, olayı büyütmeyin, idare edin" diyen İ.Ü.S.B.F dekanının tavrı "o itler benim polisimi dövdü" diyen İ.Ü. Rektör yardımcısı Sevim Büyükdevrim'in tavrı ve dialoga açığım yalanını utanmadan hala söyleyebilen Rektör Cem'i Demiroğlu'nun tavrı bilim adamlığı onuruyla bağdaşmayan niteliktedir. Varlıklarının sebebi olan öğrencileri polislerle karşı karşıya bırakan insanlar üniversitenin yüzkarasıdırlar.

GÖZALTI

Gözaltına alınan öğrenciler Gayrettepe I. şubeye götürüldü. Burada başları eğik olarak, beton zemin üzerinde saatlerce bekletilen öğrenciler daha sonra sıra dayağı ve özel sorgulamalardan geçirilerek kimlik tespiti yapıldı. Burada öğrencilere sürekli dayak atılırken faşistler kastedilerek "uyuyan aslanları uyandırmayın, yoksa bizim yerimize onlar sizinle uğraşır" şeklinde uyarılar yapılıyordu. Daha sonra öğrenciler havasız ve pislik içindeki tek kişilik hücrelere 10'ar, en fazla 10 kişilik koğuşlara da 40'ar kişi yerleştirildiler. Şubede ka-

NEREDE ESKİ REKTÖRLER!

Bundan 28 yıl önce de üniversitelerimiz polis baskısıyla karşı karşıyaydılar. Ancak, farklı olan nokta, polisle işbirliği yapıp, polisi okulun içerisine davet edip, polisten yana tavır olan rektörlerin yerine, haklı mücadeleye omuz veren rektörlerin varlığı sözkonusuydu Türkiye Üniversitelerinde.

Örnek vermek gerekirse, İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord.Prof. Sıddık Sami ONAR'ın bundan 28 yıl önceki tavrı anlatılabilir.

*"Sabah saatlerinde makam arabasıyla üniversiteye gelen **S.S. Onar** Cümle kapısında durdurulur. Rektör kendisini durduran ve olaylar sırasında öğrencilerin üzerine ateş eden polis **Zeki Şahin'e "öğrenciye hakaret etmeye haklarının olmadığını ve üniversiteyi terk etmelerini"** söyler. Fakat gözü dönmüş polis, rektörü dinlemek şöyle dursun, **"Senin üniversitenin de öğrencilerinin de, hocalarını da, seni de"** diyerek, arabanın kapısını açıp yaşı yetmişi bulan rektörü dışarı çıkarıp gözüne bir yumruk atar. Yere yuvarlanan rektörün gördüğü davranışla, yanında bulunan Prof. **Sulhi Dönmezer** de karşılaşıp her ikisi de tartaklanırlar. Polisler rektörü gözaltına almak isterler. Direnen Sıddık Sami olaya müdahale eden bir başka üst rütbeli polisinde yardımıyla yüzünden süzülen kanla polis otosuna bindirilir ve götürülür. Olayı izleyen öğrencilerin "Rektörümüzü isteriz! Kahrolsun polisler! Katil polis defol!" sloganlarıyla yükselen tepkileri üzerine öğle saatlerinde rektör getirilir."*

Sıddık Sami Onar ve Cem'i Demiroğlu. Nereden nereye!..

Bugünün İstanbul Üniversitesi rektörü **Cem'i Demiroğlu** ise, bilim adamı onuruna yakışır bir şekilde polisi okuldan çıkarmak yerine, 28 yıl sonra polisi içeriye davet ederek bir utanç tablosu çizmektedir.

Yine çarpıcı bir örnek, bundan yine 28 yıl önce ve 28 Nisan günü polis tarafından katledilen iki kişinin cenaze töreninde de ilk konuşmayı S.S. ONAR yapar. Konuşmasında *"Gençliğin özgürlük mücadelesinde görevini tam olarak yerine getirdiğini ve mücadele sırasında özgürlük uğruna ölen gençlerin iki kişiden oluşmadığını, araştırmalara devam edildiğini ve bundan sonra bulunacak şehitlerin de şimdiki gibi Anıtkabir'e gömüleceklerini"* söyler (Seni saygıyla anıyoruz onurlu insan SIDDIK SAMİ ONAR)

Evet arkadaşlar!. Bu yazılanlar bir düşlem, bir kurgu değil. O günün gazetelerinden aktardığımız yaşanan olaylar. İnsan şaşırıyor 28 Nisan 1988'de 158 kişinin tartaklanarak gözaltına alınmasına neden olan **Cem'i Demiroğlu** ile **Sıddık Sami Onar**'ı karşılaştırınca.

Yine **Sıddık Sami Onar**'ın çabalarıyla okul bahçesine yaptırılan **Turan Emeksiz** büstlerinden biri nasıl gittiği belli olmayan bir biçimde Cağaloğlu'nda, diğeri de okul yemekhanesinin yanında bakımsızlığa terk edilmiş durumda. Fakat anıları mücadelemizde yaşayacak.

Sıddık Sami Onar gibi aydın ve bilimadamı olma sıfatını saygın bir biçimde taşıyan rektörleri tarih hak ettiği yere oturtacaktır.

Peki ya **Cem'i Demiroğlu** gibileri?.. Tarih onları neyere oturtacak dersiniz?

lınan ilk gece bir kısım öğrenci serbest bırakıldı. Bu süre içinde koğuşlar arasında iletişim kurulamaması nedeniyle kız öğrencilerin daha önceden açlık grevine başladıklarının öğrenilmesi ve koğuşlar arasında iletişim kurulmasıyla ikinci gün "Haksız gözaltıları protesto etmek" ve "DGM sürecine daha çabuk girmek" amacıyla bütün öğrencilerin katılımıyla açlık grevine başlandı. Aynı gün (cuma) bazı öğrenciler Yeşilköy'e götürüldüler.

Burada polise ifade verip vermeme konusunda yapılan tartışmalar sonucunda polise ifade verilmemesi ortak kararı alındı ve polise ifade verilmedi.

Yeşilköy'de, sağlıksız, oldukça kalabalık bir biçimde koğuş ve hücrelerde kalınmasına, polisin açlık grevini bölmek için yaptığı hakaretler, uydurma gerekçelerle sorguya götürülmelere rağmen açlık grevi devam etti. Pazar günü ise "açlık grevini daha iyi kullanabilmek ve kamuoyu desteği yaratmak" amacıyla su ve şeker alınması da bırakıldı. Tüm kötü koşullara, tehditlere karşın öğrencilerin morali hiç bozulmadı. Türküler, marşlar söylendi, 1 Mayıs saygı duruşunda bulunarak kutlandı.

Daha sonra sağlık durumları bozulanlar öğrencilerin baskıları sonucunda hastahaneye kaldırıldılar.

Açlık grevinin yarattığı etki ve kamuoyunun baskısı nedeniyle 2 Mayıs 1988 günü 60 kişilik ilk grup ifade için DGM'ye götürüldü. Bir gün sonra ise ikinci grup öğrencinin ifadesi alındı. Ve aynı gün 101 öğrenci serbest bırakılırken geri kalanlar polisin ifadesiyle "elebaşları" olarak belirleniyordu. Polis tarafından önceden hazırlandığı açıkça belli olan 58 kişilik liste ve DGM'nin tavrı polis-mahkeme ilişkisinin de somut bir örneğiydi. Polis tarafından hazırlanan liste bir kişi fazlaydı. Çünkü listede adı okunan öğrenci olay sırasında gözaltına alınmamış ve uzun bir süredir de İstanbul sınırları dışındaydı! Sonraki gün ise DGM tarafından hiçbir dayanağı olmadan hiçbir temele dayanmadan 31 öğrencinin tutuklandığı 27 öğrencinin tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığı açıklanıyordu.

BASKILAR CEZAEVİNDE DE DEVAM ETTİ

Bayrampaşa cezaevine sevkedilen öğrenciler burada da baskıcı ve keyfi uygulamalarla karşılaştılar. Tutuklandıkları ilk gün hiç bir gerekçe olmaksızın kapısında "disiplin cezası alanlar" ibaresi yazan ve pislik içindeki iki metrekarelik hücrelere atıldılar. Bunun üzerine öğrenciler bu durumu protesto etmek ve koğuşlara alınmak için açlık grevine başladılar. Cezaevi idaresi ilk gün su daha sonraki günlerse şeker vermeyerek çok kısa bir süre önce açlık grevinden çıkmış olan öğrencileri hayati tehlikeyle karşı karşıya bıraktı. Bu durumdan ailelerin haberdar olmasını istemeyen idare 8 Mayıs Pazar anneler günü nedeniyle yapılacak olan açık görüşe öğrencileri çıkarmamak için bütün gün aileleri oyaladı. Saat 9.00'da başlaması gereken açık görüş ailelerin girişimiyle ancak saat 15.00 de başla-

BASIN AÇIKLAMASI

Gençliğin Mücadelesi, Siyasal İktidar ve Sağ Basının Tutumu

Bizler öğrenci gençlik olarak, sorunlarımıza sahip çıkmak amacıyla demokratik örgütlenmelerimiz olan derneklerimizi kurmaya çalıştık ve çalışmaya devam ediyoruz. Bu dernekleşme sürecinde de, çeşitli yasal ve keyfi gerekçelerle örgütlenmemiz engellenmek isteniyor.

Genelde ülkemizin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve politik yapı, özelde YÖK'ten kaynaklanan olumsuzluklar karşısında öğrenci gençliğin duyarsız kalması, siyasal iktidarın tüm gayretlerine rağmen, olanaksızdır. Tüm saldırılara rağmen, 1985 yılıyla birlikte başlayan dernekleşme çabaları gençliğin duyarsızlaştırılamayacağı gerçeğini bir kez daha açıkça göstermiştir.

Bugün üniversitelerde verilen eğitimin ve idari işleyişin, bilimsellikten ve demokratiklikten ne denli uzak olduğunu sadece dernek çevresinden öğrenciler değil, öğretim üyeleri ve hatta iktidar temsilcilerinin dile getirdiklerine tanık olunmaktadır. Öğrenci derneklerinin bir dönem, YÖK'ü eleştirmesi anayasal düzeni yıkmayı teşebbüs olarak nitelendirilirken bugün siyasal iktidar YÖK'ün kaldırılmasını gündeme getirebilmektedir. Buna rağmen, sorunlarının çözümü doğrultusunda mücadele eden öğrenci gençlik; fakülte yönetimleri ve polisin baskılarıyla susturulmak istendi. Haklarına ve sorunlarına duyarlı olan biz öğrenci gençlik için, "Bunlar küçük bir azınlıktır. Bunlar falanca örgütün maksatlı militanlarıdır." şeklinde açıklamalar yapılması, siyasal iktidarın acizliğinden başka bir şeyi ifade etmemektedir. Sorunların çözümü; üniversitenin özerk-demokratik olmasından, eğitimin bilimsel esaslara dayandırılması, yönetimin siyasal iktidarın etkisinden uzak, öğretim üyesi, öğrenci ve çalışanlarıyla birlikte paylaşılmasından geçmektedir.

Kısaca öğrenci gençliğin ve üniversitelerin karşı karşıya bulunduğu sorunlara, sorunların çözümü doğrultusunda kurulan derneklere karşı siyasal iktidarın yaklaşımına değinmeye çalıştık. Ne sorunlar, ne de derneklere yönelik saldırılar değindiklerimizden ibaret değildir. Bizim amacımız, bu konuda ayrıntılı bir değerlendirme yapmaktan çok, halen tutuklu bulunduğumuz 28 Nisan 'Rektörlük Olayı' üzerine yapılan çarpıtmalara değinmektedir.

Siyasal iktidarın sorunların çözümünde yegane araç saydığı polis-idare baskısı, uzunca bir süredir öğrencilerin tahammül sınırına ulaşmış ve 28 nisan'da Zülâl Sarı isimli Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi arkadaşımıza yönelik SBF'li çirkin bir saldırı ile patlama noktasına gelmiştir. Saldırıya arkadaşlarımızın gösterdikleri ilk tepki, altı öğrencinin gözaltına alınması ve yaklaşık bir saat tüm giriş çıkışların polis tarafından yasaklanarak Fakültenin yaşamla ilişkisinin kesilmesiyle sonuçlanmıştır.

Gözaltı öncesi SBF Dekanı'na gidilerek durum anlatılmış, Dekan öğrencilere sorunlarını Rektöre iletmelerini önermiş, görüşme esnasında da altı arkadaşın gözaltına alınması gerçekleşmiştir. Olayların (Zülâl Sarı'ya sataşma, altı arkadaşın gözaltına alınması) duyulması üzerine öğrenciler kaygılarını dile getirmek, polisin tutumunu kınamak ve gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması talebini iletmek amacıyla Rektör'e gitmişlerdir. Rektörlük önünde toplanılarak görüşme talebinin iletilmesi karşısında, Sekreter Rektör'ün 'kısa sürede' geleceğini belirtmiştir. Bunun üzerine öğrenciler beklemeye başlamışlardır. Yarım saat geçtiği halde Rektör'ün gelmemesi üzerine öğrenciler dağılma kararı alarak, Rektörlüğü terk etmeye başlamışlardır. Öğrenciler dağınık bir şekilde Rektörlük binasının zeminine indiklerinde karşılarında, hiç bir uyarı yapmaksızın joplarla ve tekme tokat saldıran sivil ve resmi (çevik kuvvet) polislerle karşılaşmışlardır. Polisin saldırısı karşısında, geri çekilenlerin bir kısmı boş buldukları odalara girmek zorunda kalmışlardır. Akabinde dövülerek ve seçilerek (!) birçok arkadaş polis tarafından gözaltına alınmış, bu sırada çevik kuvvete verilen "elinize ne geçerse kırın" talimatı üzerine bizzat polis tarafından odalardaki eşyalar tahrip edilmiş, kapılar kırılmıştır. Buna rağmen Emniyet Müdürü, çevik kuvvetin tahribattan sonra müdahale ettiğini söylüyebilmektedir.

Olayın gelişimi bu şekilde olduğu halde, olay hakkında Cumhurbaşkanı "askeri darbe tartışmaları" başlatmakta, MEGSB H. Celal Güzel "Olayı bir grup örgüt militanı yapmıştır" diyebilmekte, İstanbul Valisi Cahit Bayar "önceden tasarlanmış sinsi bir hareket" olarak niteleyebilmekte ve diğer yetkililerin açıklamaları da yukardakiler gibi gerçek ile bağdaşmamaktadır. Yapılan açıklamalarla, yaşanan gerçekler gözardı edilerek olay, farklı zeminlere kaydırılmak istenmiştir. Yetkililerin bu 'malum' tavrı kamuoyunun ve mahkemenin öğrenciler aleyhine etkilenmesine hizmet etmiş ve etmektedir. Bununla birlikte sağ basının (özellikle Tercüman Gazetesi) olayı kamuoyuna yansıtış biçiminde gençliği suçlayıcı çabaları görmek zor değildir. Zira, öğrencilerin Rektörle görüşme talebinde bulunmaları, görüşmeyince de kendiliğinden dağılmalarından sonraki tüm gelişmeleri polisin saldırısının belirlediği bir olayın işgal olarak yansıtılması bu çabanın açık ifadesidir. Ardından olayların yasadışı örgüt militanları tarafından önceden planlandığı yolunda hükümetin ve sağ basının görüş beyan etmeleri, demokratik muhalefetin bir kesimini oluşturan demokratik gençlik hareketine, dolayısıyla demokrasiye yönelik çirkin bir karalama kampanyasıdır.

Bu konuda Tercüman Gazetesi'nin aldığı tutum özel bir öneme sahiptir. Tercüman Gazetesi yazarları basın mensubu olarak değil, kendilerini yargı yerine koyarak, sorunlarına sahip çıkma onurluluğunu gösteren öğrencileri yargılama yoluna gitmişlerdir. Onlara göre, öğrencileri dış mihraklar yönlendirmektedir. Tercüman'da olayla ilgili yer alan hemen her haber ve yazı önyargılıdır ve saldırı niteliğindedir. 20 Mayıs tarihli Tercüman'da, Yılmaz Öztuna imzalı yazı gazetenin genel yaklaşımını gösteren iyi bir örnektir. Yılmaz Öztuna, Zulâl Sarı arkadaşa sarkıntılık olayını devrimcilerin maksatlı bir biçimde planladıklarını söylemekte ve Giresun Sağlık Meslek Lisesi Müdürü'nden aldığını söylediği mektubu 'kaynak' göstermektedir. Sözkonusu mektupta 11 yıl önce de benzer bir olayın yaşandığı iddia edilmektedir. Yılmaz Öztuna'nın okuyucusundan aldığını söylediği mektupla olayı "açıklayarak", "malum milletlerarası komünizm tehlikesi" olarak değerlendirmesi, kendisinin olayın gelişimini ve boyutlarını anlamak gibi bir kaygısının olmadığını, kararını çok önceden malum tercihleri doğrultusunda vermiş olduğunu göstermektedir.

Yılmaz Öztuna şahsında Tercüman Gazetesinden her demokratik hareket karşısında "komünizm tehlikesi" nağrası atmamasını, olayı bütün boyutlarıyla değerlendirerek kamuoyunu doğru bilgilendirmesini beklemenin saflık olacağını biliyoruz. Ancak yasalar gereği devam etmekte olan bir dava hakkında davanın seyrini olumsuz yönde etkileyecek yayında bulunamayacaklarını hatırlatmak gerektiğini düşünüyoruz.

HERŞEYE RAĞMEN HAKLI MÜCADELEMİZ DEVAM EDİYOR!

Öğrenci gençliğe yönelik karalama kampanyalarına kısa bir cevap niteliğindeki açıklamamızı yayınlayacağınızı umuyoruz.

28 Nisan Rektörlük Olayında Tutuklu Yargılanan Öğrenciler

Adnan Soycan
Tahsin Berk
Ümit İlter
Adnan Berber
Zafer İskenderoğlu
Kenan Öztürk
Bekir Petekkaya
Selim Şahan
Bülent Akbay
Murat Bayğül
Soner Boz
Ahmet Yavuz
Emir Koç
Semir Eşki
Ferhat Önen
Atilla Bahcıvan
Ethem Polat
Erdal Ön
Menderes Bulut
Ali Özülke
Alper Taş
Nuri Sağlamsoy
Doğan Arslan
Hasan Bülgün
Çetin Taşçı
Vural Ergül
Beslan Duman

Not: 4 kız arkadaşımızla görüşme olanağımız olmadığından onların imzalarına yer veremedik.

dı. Bu durum aileler tarafından basına iletilmesine rağmen basında yer verilmiyordu.

Öğrencilerin bütün bu baskıcı ve keyfi uygulamalara karşı yanıtı ise "Verdikleri hakları alıyoruz, vermediklerini ise direnerek alacağız" oluyordu.

ÜNİVERSİTEYİ İŞGAL EDEN ÖĞRENCİLER DEĞİL POLİSTİR

"Rektörlük Olayı"ndan sonra resmi çevreler ve "basın" (özellikle sağbasın) tamamen gerçek dışı açıklamalarla olayın suçlusu olarak öğrencileri gösterme gayretine giriştiler. Bir yandan "askeri darbe" tehditleri yapılıyor, bir yandan, bir grup gizli örgüt militanının yaptığı sinsi bir hareket bir "işgal" olarak gösterilmeye çalışılıyordu. Önemle vurgulanmalıdır ki, olay gösterilmeye çalışıldığı gibi bir işgal değil, kendiliğinden gelişmiş bir eylemdir. Ayrıca polisin olayın arkasında gizli örgüt arayışı DGM'nin verdiği görevsizlik kararı ile boşa çıkarılmıştır.

28 Nisan Rektörlük Olayı nedeniyle tutuklananlar arasında dergimiz muhabiri Tahsin Berk ve Güneşe Çağrı Dergisi Yazı İşleri Müdürü Menderes Bulut da var.

Burada vurgulanması gereken bir nokta da şudur.

Üniversiteler 80 sonrasında; YÖK sistemiyle birlikte, bilimin üniversiteden kavulmasında bir kukla görevini üstlenen idarenin ve resmi sivil polislerin gerici bir işgali altındadır. Sözkonusu edilebilecek tek işgal, S.S. Onar'ların; Ü. Doğanay'ların, S. Tanilli'lerin, C.O. Tütengiller'in makamlarının ve kürsülerinin gerici, bilimsel onur taşımayan, bilim adamı olmayan kişilerin işgalidir.

SONUÇ OLARAK

28 Nisan mücadele pratiği öğrenci hareketinde bir sıçramadır. Ancak bu öğrenci hareketinin bugünkü örgütlülük düzeyini aşan bir sıçramadır. Burdan yola çıkarak öğrenci hareketinin bir yükseliş içinde olduğu söylenemez, çünkü; olaylar sonrasında örgütlü ve çok yönlü çalışmalar yapılamaması —ki bu örgütlülüğün hala yeterli düzeyde olmadığının göstergesidir— yapılan çalışmalardaki aksaklıklar katılımın yeterince sağlanamaması, sağlansa bile bunu karşılayacak örgütlülüğün bulunmaması yükseliş gibi görünen bu hareketlerin abartılmaması gerektiğini göstermektedir. Ve bu yaşanan süreç bize temel sorunlarımızı unutturmamalıdır.

Not: 28 Nisan olayı ile ilgili özel sayı çıkaran bir dergi, sözkonusu olayları, dar gurupçu bir anlayışla ve halen yargılanmakta olan arkadaşlarımızın aleyhine kullanılabilecek şekilde çarpıtmıştır. Ancak bu tür yayınlara H.C. Güzel'den başka kimse inanmamaktadır. Gereken yanıtı da olay nedeniyle tutuklu bulunan 31 arkadaşımız vermiştir.

1 MAYIS KUTLANDI

1 Mayıs Çağımızın ayıbını taşımak istemeyenlerin; herşeyi yaratan emeğe saygısını dile getirmek isteyenlerin coşkuyla sarıldıkları bir bayram... **İŞÇİ BAYRAMI.**

Ülkemiz hakim sınıfları da bu 1 Mayıs'ta, yine EMEĞE düşmanlıklarını sergilediler.

Fakat bu kez hakim sınıfların korktukları başlarına geldi... Demokrasi güçleri 1 Mayıs sabahı Taksim Alanı'na doğru **YAŞASIN 1 MAYIS** sloganları atarak ilerliyorlardı...

Aradan bir ÇAĞ geçti...

ABD'li işçilerin 8 saatlik işgünü için genel grev kararı almalarının, miting ve protesto gösterilerinin kanla bastırılmasının üzerinden 102 yıl geçti. Ama ülkemiz egemen sınıflarının 1 Mayıs'a bakışları değişmedi... 1 Mayıs, korkutuyor onları... Sömürüye karşı dayanışma, tedirgin ediyor egemen sınıfları... Bu yüzden de belleklerden silinmeyecek izler bırakıyorlar: 77 Katliamı gibi...

1 MAYIS 1988

— 88 1 Mayıs'ının güvenlik güçlerinin tüm engellemelerine rağman cadde ve sokaklarda dile gelmesi 89 1 Mayıs'ına "alanlardayız" mesajını vermiştir.

— SHP'nin "göstermelik ve zorlama tavrı" geçtigimiz seneden bu yana değişiklik göstermemiştir... Demeçleri bile resmi propağanda düzeyinde kalmıştır.

— Küçük hesap güdenlerin ayrılıkçı tutumları işçi sınıfının uzun vadeli mücadelesi ve birliği açısından olumsuz örneklerdir... Bu konudaki duyarsızlık ve sorumsuzlukları düşündürücüdür.

— Siyasi iktidar bu konuda yasal girişimlere karşı hep kapalı tutumunu sürdürdü. İnsanların en doğal haklarını çiğnedi. Bu hak demokrasi güçlerinin birlikte mücadeleleriyle tekrar kazanılacaktır...

Mayıs 88'in öğrettiklerinden biri de bu olmuştur.

Siyasi ve gençlik dergilerinin de, kutlanmasi yönünde sendikaları destekledigi 1 Mayıs '88 herşeye karşın başarılı bir şekilde sonuçlanmıştır.

REKTÖRLÜK OLAYINDA SON GELİŞME

TAHLİYE!

DGM'nin görevsizlik kararı vermesinden sonra İstanbul 1. Asliye Mahkemesinde yargılanan 31 tutuklu arkadaşımız 9 Haziran günü yapılan ilk duruşmanın sonunda tahliye edildiler.

Duruşma arasında, emniyette ve cezaevinde karşılaştıkları baskıları dile getiren arkadaşlarımız, yakınlarının duruşma salonuna alınmamasını da protesto ettiler.

Olayın meydana geldiği günlerde bir kısım basında ve TV'de koparılan yaygaradan sonra, mahkemenin bu kararı üzerine bakalım yetkililer ne diyecekler? Sağ basında ve hükümet çevrelerinde "gizli örgütlerin kışkırtması" olarak gösterilmeye çalışılan 28 Nisan Olayının, gerçekte Öğrenci Derneklerine yönelik bir provakasyon olduğu ve bu tür provakasyonların öğrencilerin haklı ve kararlı mücadeleleriyle boşa çıkarılacağı bir kez daha görülmüş oldu.

İ.Ü. Hukuk Fakültesinde vize direnişi

22 Nisan 1988 Cuma günü İ.Ü. Hukuk Fakültesinde vizesiz veya telafiye kalan öğrenciler dekanlığa çıktılar. Fakat dekan çalışma saati olan 11.30-12.00 saatleri arasında makamında bulunamadı. Sekreterinden alınan bilgiye göre Dekan saat 13.00'te makamında olacaktı. Bunun üzerine öğrenciler fakülteye giderek, ortak bir tavır alınması gerekliliği üzerine diğer arkadaşlarıyla görüştüler. Saat 13.00'da kalabalık bir öğrenci kitlesi dekanlığa gitti. İ.H.F.Ö.D.Y.K. üyeleri görüşme taleplerini iletmesinden sonra temsilciler Dekanla görüştüler. Bu arada Dekanlık koridorunda oturarak bekleyen öğrenciler sorunlarını, sorunlarının kaynağını, Y.Ö.K.'ün mantığını teşhir ettiler. Ayrıca yapılan konuşmalarda atılmanın telafiye kalmanın yoğun olarak yaşandığı Eşya Hukuku dersinden 135 kişinin vizesiz atılma, 200 civarında kişinin de telafi sınavına girme konumunda olduğunu belirttiler. Dekanla görüşen İ.H.F.Ö.D. Y.K üyeleri daha sonra "vizeler konusunda benim yapabileceğim birşey yok, hocalarınızla görüşün" sözlerini ilettiler. Dekanın bu sözleri öğrenci kitlesi tarafından;

— Vizelere hayır
— Atılmalara son
— Okumak hakkımız söke söke alırız
— Yaşasın Demokratik-Özerk Üniversite.

sloganlarıyla yanıtlandı.

Dekan ile yapılan ikinci görüşmeden sonra dekan öğrencilerin kararlı tavrı sonucunda kitle ile konuşmaya geldi. Yaptığı konuşmada Eşya Hukuku dersinden tüm öğrencilerin vizeli sayıldığını açıkladı.

Hakkın verilmeyip alındığını bizzat pratikleriyle gören coşkulu öğrenci kitlesi;

— Yaşasın öğrenci derneğimiz!
— Yaşasın Mücadelemiz!
— Hak verilmez alınır!

sloganlarını atarak fakültelerine döndüler.

Taşkışla Olayına protesto

2 Haziran 1988 günü, İ.T.Ü. MİMFOD Tiyatro biriminin hazırladığı, "15 Dakikada Taşkışla" adlı sokak tiyatrosu türü oyun, İ.T.Ü. Taşkışla binası orta avlusunda sergilendi. Okuldaki değişik öğrenci kesitlerine ve üniversite yönetimine yönelik eleştirileri içeren oyun, pek çok öğretim görevlisinin de içinde bulunduğu yaklaşık 500 kişilik bir topluluk tarafından izlendi. Oyun sonunda dernekçi öğrencileri canlandıran oyuncularca açılan "TAŞKIŞLA OTEL OLAMAZ" yazılı pankart, coşkunca alkışlanarak oyun sona erdirildi. Bu arada İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi öğretim elemanlarından Prof. Nezih Eldem'im gözyaşlarını tutamadığı gözlendi.

Bu arada polisin tarihsel görevini yerine getirerek, oyunu izlemeye dışarıdan gelen öğrencileri engellediği görüldü.

A.Ü. DTCF'de seçimler ve gözaltı

Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Öğrenci Derneği fiili seçimleri 20.4.1988 günü yapıldı. Seçimlere iki ayrı liste halinde girildi. Devrimci Gençliğin listesi 83 oy alarak seçileri kazanırken, diğer liste olan Demokratik Birlik 67 oy aldı.

Şirin Tekin'in öldürülüşünü kınamak için tüm Ankara çapında yapılan eylemler sonrasında polis her nedense sadece Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde operasyon başlatıyordu. Seçimlere Devrimci Gençlik adı altında giren Ergün Berktaş, Mustafa Fırat, Kamil Efe, Hasan Şimşek, Semra Berrak adlı öğrenciler gözaltına alınarak tutuklanıyorlardı. Bunu izleyen günlerde ise Gazi Üniversitesinde Ferruh Yılmaz ve dört arkadaşı da gözaltına alınıp tutuklanarak cezaevine götürülüyorlardı.

İTÜ'de "polis-idare işbirliği"ne tepki

3 Mayıs Salı günü İ.T.Ü. Ayazağa kampüsü yemekhanesinde bir araya gelen öğrenciler M.Ş.Tekin'i anmak için yapılan yemek boykotundan sonra, "polis-idare işbirliğini", haksız göz altıları ve disiplin soruşturmalarını protesto için dekanlığa kadar pankartlı bir yürüyüş gerçekleştirdiler.

DERGİMİZ ÜZERİNDEKİ BASKILARI KINIYORUZ

DEMOKRAT ARKADAŞ yasal bir gençlik dergisidir. Her çıkan sayısı devlete gönderilir. Dergimizin yeri-yurdu, adı-sanı bellidir. Devlet de bunu bilir. Eğer kendisi için alerjik bir durum (veya birden fazla durum) sözkonusu ise soruşturma açar. 4. sayımızda olduğu gibi... (Devlet bu sayımızı, DEVRİMCİ GENÇLİK imzalı yazıdan dolayı toplattırmıştır.) Böylesi bir durum olduğunda biz de toplatma kararına itiraz ederiz. Dava lehimize veya aleyhimize sonuçlanır.

Bu söylediklerimiz her zaman geçerli olmaz tabii... Kimi zaman işler yetkililerin görev alanlarının dışına sarkabilir.

1. sayımız çıkmıştır...

2. sayımız çıkar... Sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü (Haluk Sağkal) gözaltına alınır.

3. ve 4. sayılarımız çıkar... SHP Mitingi'ne DEMOKRAT ARKADAŞ "MÜCADELE DEVAM EDİYOR" pankartıyla katılır. Akabinde, muhabirimiz Hayati Soydan gözaltına alınır. İşkenceli sorguya maruz kalır. Ayrıca Ankara'da, İzmir'de, Eskişehir'de vb. gözaltına alınan arkadaşlarımıza işkence yapılara DEMOKRAT ARKADAŞ'la ilgili kimi gerçek dışı iddialar kabul ettirilmek istenir.

Bu arada üç özel sayımız çıkmıştır. Elinizdeki 5. sayımız ise o sıralarda yoldadır. Muhabirimiz Tahsin Berk, 28 Nisan'daki İ.Ü. olaylarında görevini yerine getirirken gözaltına alınıp tutuklanır.

Bilinir, DEMOKRAT ARKADAŞ öğrenci derneklerinde çalışmış ve çalışmakta olan arkadaşlarımızın mütevazi çabalarının ürünüdür. Devlete göreyse dergimiz, kendilerini yıkacak devrimci bir organizasyonun marifetidir. Oysa onlara kalırsa "devlet yıkılmaz; devlet güçlüdür; hesap sorar..." Peki o zaman yıkılmayan güçlü, hesabını bilen devlet bir dergiyle niçin bu kadar çok uğraşır?

Devlet, DEMOKRAT ARKADAŞ'ı izler. İnfazdan yararlanarak 1986 yılında tahliye olmuş Hüseyin Elhan isimli şahısa baskı yaparak ("elimizde seninle ilgili bir ifade var, mahkemeye verdiğimizde infazın yanar") kendisini dergimizde çalışmaya zorlar, Elhan dergimizin içine girecektir. Devlete, bizle ilgili malumat verecektir. Görevi kabullenmiş görünen Hüseyin Elhan, muhabirimiz Hayati Soydan'ın şubedeki sorgusuna da katılır. Fakat Hüseyin Elhan "rol"ünün gereklerini yerine getiremeyeceğini bizlere açıklar. Durum SHP İl Başkanlığı'na bildirilir. Kendilerinden valilik ve basınla ilişkiye geçmeleri istenir. İl Başkanı durumu genel merkeze ileteceğini söyler. Oysa Elhan'ın can güvenliği söz konusudur. Zaman ilerlemektedir. Şubedekilerin SHP'de geçen konuşmadan haberi olmuştur. Nitekim Elhan'a bu yüzden işkence yapılır. Olay basına yansıtıldığı için üzerinde fazla duramazlar.

Bütün bunlar niye yapılır?

DEMOKRAT ARKADAŞ, "gençliğin devrimci geleneğine sahip çıkma çabasının bir ürünüdür; sahibi bütün bir devrimci-demokrat gençlik kesimidir" dediğimiz için mi?

"Türkiye'nin bütün sorunları bizleri ilgilendirir, bu ülkenin evlatlarını ilgilendirmeyecek de kimi ilgilendirecek, politika yapmak sadece kelli felli politikacıların mı tekelindedir?" dediğimiz için mi?

Haksızlıklara göz yummadığımız, "olmaz öyle arkadaş" dediğimiz; adalet istediğimiz için mi?

Demokratik Türkiye'nin oluşumuna, -küçük de olsa- katkıda bulunabileceğimiz inancıyla yola çıktığımız için mi?

DEMOKRAT ARKADAŞ, böylesine bir umudu taşıdığı için mi?

Nedir korkutan?

MÜCADELEMİZ herşeye rağmen DEVAM EDİYOR.

H.Haluk SAĞKAL

DEV-GENÇ GELENEĞİ ÜZERİNE

Bugünün Dev-Genç'ini bugünün gençliği yaratacaktır. Dev-Genç doğruların olduğu yerde, doğruların doğru yöntemlerle hayata geçirildiği yerde varolmuştur. Bugün de böyle olacaktır.

Türkiye'nin gündemi yıllardan bu yana yanlış bir biçimde dolduruluyor. Bu yanlışlığın iki ayrı cephesi var. Egemenlerin sola, devrimcilere, ilerici ve demokratlara karşı her türlü aracı kullanarak başlattığı saldırı birinci cephenin açılmasına neden oldu. Böyle bir saldırı her zaman bekleniyorsa, tartışılması gereken egemenlerin kullandığı araçlar yani yalana, karalamaya dayalı demagoji kampanyasıdır.

İkinci cephe ise, solun kendi içine dönük açıldı. 85 sonrası yayın hayatına başlayan kimi sol dergilerin ortak paydasını devrimci harekete yönelik saldırı ve karalama oluşturdu. Onlara göre "meydan boştu" ve "malı götürmek", devrimci hareketin tabanına yönelik manevralarla yıllardır kurdukları düşlerin gerçekleşmesi an meselesiydi. "Çamuru at izi kalır"ın ötesinde hiçbir ideolojik kaygıları olmayanlara yanıt vermek pek anlamlı değil. Ancak hatırlatılması gereken bir kaç nokta var.

1. Eğer "meydan" sorunu varsa, bu meydan her zaman doğrularla dolacaktır.

2. Eğer siyasi mücadeleye "mal" gözüyle bakılıyorsa, korkmaya hiç gerek yok. Mal sizindir.

3. Türkiye'de dar grup çıkarlarını öne çıkararak bir yere varılamayacağı dün olduğu gibi bugün de anlaşıldı, ya da anlaşılması gerekir. Türkiye'de kendisine sosyalistim diyen insanların ülke nüfusunun % 5'ine bile zor ulaştığı gerçeği bir kez daha hatırlanırsa ve geriye kalan % 95'e ulaşma diye bir sorun varsa eğer, onun kanallarının açacak politikalar üretmek en doğrusu olacaktır.

Sola dönük cephede dikkat çeken bir diğer konu; gençlik mücadelesi. Gençliğe nasıl bakıldığı, gençlik hareketliliğinin bugünün nasıl değerlendirildiği, öğrenci derneklerinin sorunları, derneklerin nasıl olacak da kitlelerle kucaklaşabileceği gibi konular yoğun bir biçimde tartışılıyor.

Geriye dönerek bir gerçeği hatırlatmakta yarar var. 60'lı ve 70'li yıllar gençlik mücadelesi konu olduğu an hemen herkesin aklına tek bir ad geliyor. Dev-Genç. Gerçekten de Dev-Genç adı yirmi yıllık bir süre boyunca Türkiye'deki gençlik mücadelesine damgasını vurdu.

Bugün de bir Dev-Genç geleneğinden söz ediliyorsa, bu geleneğin ne olduğunun ya da ne olmadığının tartışılması yararlı olacaktır.

Bu tartışmada ilk söz hakkı Dev-Genç geleneğini yaratan insanlarındır. Yıllardır konuşamayan bu insanların konuşmaya, yazmaya başlaması 12 Eylül kesintisinden hareketle, deney ve birikim aktarımını sağlayacaktır. Sonrasında ise, bu aktarımlara sahip çıkan, onları anlayan ve kendilerinin varoldukları koşullara doğru değerlendirip, bu koşullara uygun politikalar üretebilen bugünün gençliğinin söz hakkı gelecektir.

Bugün gençlik için Dev-Genç bir reçete değildir. Bugün gençlik, Dev-Genç geleneğini ve ruhunu yaşanan somut koşullarla uygun hayatların potasında eriterek ilerleyecektir. Aksi halde 60'lı yıllardaki Dev-Genç ile 70'li yıllardaki Dev-Genç arasındaki farkın anlaşılması mümkün olamaz.

60'lı yılların FKF ve Dev-Genç sürecine damgasını vuran olgu solun kendisini tanıması ve anti-emperyalist, anti-amerikancı olmasıydı. 70'li yıllar ise daha can yakıcı bir sorunu gündeme getirdi. Faşist cinayet ve katliamlar gençliğin "öğrenim özgürlüğü can güvenliği" sloganını bayrak etmesine yol açtı. Bu iki dönem boyunca Dev-Genç bu belirlemeler ışığında politika üretti, politikalarını hayata geçirdi. Ve geniş gençlik yığınlarıyla kucaklaşıp, gençliğin tek ve merkezi örgütü olmayı başardı. İşte kimilerinin anlamadığı ya da ısrarla anlamak istemedikleri "kendini aşmak" mantığı, dönemler arasındaki bu farklılığın fark edilmesidir.

Yukarda kuşaklararası deney aktarımının önemine değindik.

Ancak hayatın aktığını, her yeni günün bir önceki güne göre farklı şeyler dayattığını unutmamalıyız. Bugünün Dev-Genç'ini bugünün gençliği yaratacaktır. Dev-Genç doğruların olduğu yerde, doğruların doğru yöntemlerle hayata geçirildiği yerde varolmuştur. Bugün de böyle olacaktır. Ve bugünün doğrusunun bugünü sıcak pratik içinde yaşayanlar bulacaktır. "Gerisi Laf-ü güzaf"...

Kemal ALP

"Polis-İdare İşbirliğine Son" Kampanyası

23-24 Nisan tarihlerinde İstanbul'da yapılan Türkiye Platformu sonrasında üniversitelerde "polis-idare işbirliğine" karşı yurt çapında bir protesto kampanyası başlatıldı.

Bu kampanya sırasında yaşanan en önemli olay, kampanya kapsamında planlanmış bir eylem olmamasına rağmen hiç kuşkusuz "28 Nisan Rektörlük Olayıdır". Bu olay aynı zamanda kampanyaya sebep olan "polis-idare-işbirliği"nin de açık bir göstergesiydi.

Bu olay sonrasında 29 Nisan Cuma günü İ.Ü.'nde yaklaşık 1500 öğrencinin katıldığı bir forum düzenleniyordu. Forumda rektörlük olayının iç yüzü anlatılıyor ve polisin-idarenin ve basının tavrı kınanıyordu. Daha sonra Tabipler Odası'nda bir basın toplantısı düzenleniyordu. Aynı gün Ankara'da O.D.T.Ü.'de ve Samsun 19 Mayıs Ü.'nde İstanbul'daki gözaltıları protesto için oturma eylemleri yapılıyordu.

2 Mayıs günü 4 gündür açlık grevinde bulunan öğrenciler savcılık sorgulaması için DGM'ye çıkarılıyordu. Öğrenciler tüm DGM süreci içinde arkadaşlarını yalnız bırakmıyorlardı.

3 Mayıs günü M.Ş. Tekin'i anmak ve son olayları protesto için yurt çapında eylemler yapılıyordu. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Diyarbakır, Balıkesir, Samsun ve Van'da çeşitli üniversitelerde protestolar gerçekleşiyordu. Göz altına alınanlardan 101'i de DGM'den bırakılıyordu.

4 Mayıs günü 57 öğrenci tutuklu yargılanmak için DGM'ye çıkarılırken, öğrenciler arkadaşlarını yine yalnız bırakmıyorlardı ve DGM sonrasında sloganlı bir yürüyüş yapılıyordu.

5 Mayıs'ta DGM 31 öğrenciyi tutukluyor 26'sını ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıyordu. Aynı gün İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir'de yine kampanya dolayısıyla protesto eylemleri yapılıyordu.

6 Mayıs'ta ise İstanbul'da 85 öğrenci haksız tutuklamaları protesto için açlık grevine başlıyordu. Polisin tüm engellemelerine ve 9 Mayıs günü 22 grevciyi göz altına almasına karşın, açlık grevi planlandığı gibi 11 Mayıs'ta sona erdiriliyordu. Göz altına alınan 22 grevcide aynı gün serbest bırakılıyorlardı.

Kampanya yine aynı gün Ankara'da toplanan öğrenci derneği temsilcilerinin TBMM Başkanı, ve parti temsilcileri ile görüşerek sorularını ve istemlerini dile getirmeleriyle sonuçlandırılıyordu.

Balıkesir'de neler oluyor?

Bugüne kadar Balıkesir'de öğrencilerin her türlü istemleri şu veya bu şekilde engellenmeye çalışıldı. 1986-1987 Öğretim y ılında kurulan Balıkesir Mühendislik Fakültesi Öğrenci Derneğinin faaliyetine valilikçe son verilmesi bunun açık bir göstergesidir. Bu konuda gerekçe olarak Kurucu Üyelerin rektörlük izni alması gösteriliyordu. Sonuçta öğrencilerin rektörlüğe başvuruları da sonuçsuz kalıyordu. 29 Nisan'daki "Hukuk, Gençlik ve Öğretim Sorunları" konulu bir panel çalışması da öğrencilerin gözaltına alınmasıyla sonuçlanıyordu.

Gözaltılara sessiz kalınmadı. Çok sayıda öğrenci yemek boykotu ve alkış eylemini gerçekleştirdi. Eylemlerde gözaltına alınan öğrencilerden bir kısmı serbest bırakılırken dört öğrenci tutuklandı. Tutuklu öğrenciler bir süre sonra avukatlarının itirazları sonucu serbest bırakılıyordu.

Diğer taraftan dernek çalışmaları polisin bu tür baskılarına —hatta dergi okunmasına dahi tahammül gösterememesine— rağmen çok sayıda öğrencinin katılımıyla halâ devam etmektedir.

Yardım konusunda değişik kesimlerin tavrı şöyle olmuştur:

—Balıkesir Barosu Başkanı Turgut İnal olaya kayıtsız kalmıştır. Kendisinden yardım isteyen öğrencilere "Emniyetten görevliler bana da soru sordular, arkadaşlarınızın suçu olmasaydı polisler arkadaşlarınızı gözaltına almazdı. Arkadaşlarınız bunun riskini göze almalıydı" şeklinde bir yanıt vermiştir.

— Baro'nun demokrat avukatları öğrencilerin savunmasını gönüllü olarak üstlenerek sorumluluklarını yerine getirmişlerdir.

— İktidar için uğraşan SHP bu olaylar sırasında sosyal demokrat olduğunu kanıtlama becerisini gösterememiştir.

Fakat herşeye karşın, Balıkesir'li öğrencilerin, derneklerini kurma, sorunlarını dile getirme, sosyal faaliyetlerini yürütme konusunda kararlı oldukları açıktır.

Balıkesir'den bir gurup Demokrat Arkadaş Okuru

GENÇLİK ve ÖĞRENCİ GENÇLİK

Demokrat Arkadaş'ın 4. sayısında yayınlanan "Süreç ve yanıtlanması gereken sorular" başlıklı yazınızda öğrenci gençliğin önündeki yanıt bekleyen sorulardan örnekler vererek, bu soruların yanıtlarını diğer sayılarınızda vereceğinizi belirtmiştiniz.

80 öncesinde de gençlik ve örgütlenmesi üzerine tartışmalar yapılmakla birlikte genellikle burjuva ideologlarının gençlik tanımlamaları benimsenerek, gençliğin sosyo-ekonomik olaylara tepkisi, istemeden/isteyerek bu normlarla açıklanmıştır. Şunu belirtmekte yarar var ki böylesi değerlendirmeleri yapanlar bütünü oluşturmamaktaydı.

Gençlik denilince genellikle ilk akla gelen tanımlama şu: "Gençlik insan hayatının belirli yaş dönemleri ve bu dönemlerin biyolojik özellikleriyle sınırlanmış bölümüdür. Sonrasında ise, gençlik, ataklık, cesurluk, dinamiklik gibi özellikleri çağrıştırıyor. İlk sorun burada çıkıyor. Bu tanımlamalardan yola çıkılarak gençliğin geçiciliği -biyolojik ve fizyolojik olarak- bağlamında sosyo-ekonomik yapıya yaklaşımın farklılaştığını görürüz. Vulgar bir biçimde ifade edersek: "Gençken biz de sizin gibiydik", "Gençlik hevesi" vb. ki bu düşünceler egemen ideolojinin bir parçasıdır.

Gençliğin toplumsal yaşamdaki işlevini belirleyen yukarıda sözü edilen biyolojik özellikler olmamakla birlikte, bu özelliklerin yadsınamayacağı da açıktır. Belirleyicinin ortaya çıkması ise gençlik kavramının açılmasından ve gençlik hareketlerin ne olduğunun kavranılmasından geçer.

Gençlik, en genel anlamıyla yaşam için karar verme aşamasıdır. Tam da bu noktada istekler olanaklarla sınırlıdır. Olanakların sınırlılık düzeyi ve nedenleri ise içinde yaşanılan toplumsal koşulların işleyiş yasalarında gizlidir. Bu nedenle bir kısım genç öğrenci olurken diğerleri ise üretim ilişkileri içindeki yerlerini alırlar. Tabii bu arada büyük bir bölümü de işsizler ordusuna katılmak zorunda kalır.

Gençlerin toplumsal sorunlara yaklaşımları içinde bulundukları alan ve ilişkilerce belirlenir.

Objektif olarak, ülkemizde gençlik denince, gençlik hareketi ve mücadelesinde ilk akla gelen yüksek öğrenim gençliği olmaktadır.

"Gençlik içerisinde, yüksek öğrenim gençliğinin konumu ayrıdır ve onun da kendine has özelliklerinin vurgulanması gerekir. Çünkü ülkemizde gençlik denince ilk akla gelen o olmaktadır. Diğer kesimler (işçi gençlik, köylü gençlik) genellikle kendi toplumsal konumları içerisinde değerlendirilmektedir. Fonksiyonları mevcut oldukları sınıfın fonksiyonu olma durumundadır. Bunun için de, sınıfsal fonksiyonda yaş farkı önemli bir öge olmadığından ayrı bir kategorileşmeye gitmek anlamsız olmaktadır. Yani objektif olarak ülkemizde gençlik denince, gençlik hareketi ve mücadelesi denince ilk akla gelen yüksek öğrenim gençliği olmaktadır."

Öğrenci üniversiteye genellikle **sınıf atlama arzusu** ile gelir. Bu düşünce belirsiz olabilir fakat sistemin ideolojisinin etkinliği bu etkinliği sağlayacak mekanizmaların çeşitliliği ölçüsünde yaygındır. Üniversiteye girişin zor olması sınıf atlama arzusunu güçlendirici bir faktör olmakla birlikte diğer taraftan genelde ailelerin ekonomik durumu, kültür düzeyi vb. nin farklılıklar göstermesi anlamında eleme işlevini yerine getirir. Yani üniversiteye giriş ailenin ve yaşanan çevrenin özellikleriyle direkt ilgilidir. Bunun somut örnekleri ülkemizde çarpıcı bir biçimde görülmektedir.

Ayrıca, öğrenci, üniversiteye girmeden önceki ilişkilerini, değer yargılarını -ki bunlar yaşadığı çevrenin ürünüdür- bu yeni alana taşır. Ve bunlarda öğrencinin üniversitede biçimlenişinde etkide bulunur.

Üniversite gençliğinin üretim sürecinden kopukluğu saptanması gereken bir noktadır. Üniversite gençliği bu anlamıyla sömürme ve sömürülme ikileminde doğrudan yer almaz. Ailesi dolayımıyla bu süreci yaşar. "Üniversite gençliği içinde sınıfsal konumlardan göreceli olarak bağımsız olan belirli siyasal kümelenmeler vardır. Ve bu siyasal kümelenmeler toplumdaki siyasi kümelenişe tekabül eder. Ancak bu tekabül ediş öğrenciler arasındaki siyasi gruplaşmalar ve genel olarak toplumdaki siyasi gruplaşmalar arasında güç ve sayıda mutlak bir orantı olması anlamında değildir. Eğer öğrenciler arasında bir gruplaşma yapmaya gidersek şu tasnifi getirebiliriz":

1- Politik fikirli olanlar: Devrimciler. Ayrıca sosyal demokratlarda bu kesime girebilir.

2- Akademikler: Bunlar sorunların çözümünü sadece akademik mücadelede görenler. Ve akademik mücadelenin demokrasi mücadelesinden bağımsız olduğunu savunanlar.

3- İlgisiz olan geniş öğrenci yığını.

4- Karşı devrimciler (faşist ve diğer gerici unsurlar).

Ö.G. içindeki gruplaşma toplumdaki politik gruplaşmaya uyar. Bu gruplaşmanın sınıf ayrımına uygun düşmesi ise son tahlilde yani toplumdaki sınıf çelişkilerinin en üstboyuta ulaştığı zaman diliminde gerçekleşecektir ve bu noktaya ancak ve ancak uzun süren politik mücadele ile varılabilir.

Toplumdaki sınıfların ideolojilerinin varolduğu, karşılaştığı, çatıştığı yerlerden biri de öğrencilerin içinde bulundukları alandır. Öğrenciler bu alanda kafalarında çeşitli sorularla bulunurlar. Ve sorularının yanıtlarını alabilecekleri tartışabilecekleri olanaklara da olabildiğince sahiptirler. Bu soru içinde bulunulan sosyo-ekonomik formasyona ilişkin olabildiği gibi cinsel ilişkiye, tanrının varlık/yokluğuna v.b. ilişkin olabilir. Bütün bu sorularda açıkça görülsün ya da görülmesin çeşitli ideolojilerin değişik düzeylerde çatışması vardır. Ve sosyo-ekonomik formasyona yaklaşım bunun üzerinde şekillenir.

Her yanıt içinde bir başka soruyu barındırır. Öğrenci, bu dizgeyi sonuna — toplumdaki sınıf ideolojilerin biriyle örtüşünceye kadar götürebilir/götürmeyebilir. Soruları yanıtlayabilmeleri sayesinde öğrenciler kolaylıkla politize olabilirler. Dikkat edilirse politize olmak diyoruz. Faşistler ve diğer gerici unsurlar da politize kesimlerdir. Öğrencilerin sosyalist olması ise Marksist ideolojinin etkinliği dolayısıyla sosyalistlerin gücü ölçüsünde gerçekleşir.

Buraya kadar yazılanları toplarsak:

— Gençlik kavramı sanıldığının aksine biyolojik ve fizyolojik özelliklerin belirleyiciliğinde değildir.

— Gençlik hareketi -gençlerin sosyo-ekonomik yapıya yaklaşımları- içinde bulundukları alan ve ilişkilerce belirlenir.

— Aslında gençlik hareketi denilen, öğrenci gençlik hareketidir.

— Öğrenciler geldikleri çevrenin özellikleri ile üniversitede olurlar.

— Üretim ilişkileri içinde yer almazlar. Bu anlamıyla sömürmezler ve sömürülmezler. Sömürü dolaylıdır.

— Ö.G. içindeki gruplaşmalar toplumdaki politik gruplaşmalara uyar.

— Ö.G.'in içinde bulunduğu alan varolan ideolojilerin çarpışma yeridir.

— Ö.G.'in sosyo-ekonomik formasyona tepkisini belirleyen, sorularını yanıtlayabilmesi ve bu yapıyı anlayıp, kavramasıdır.

— Ö.G. kolayca politize olur fakat sosyalist olması sosyalistlerin gücü ve örgütlülüğü ile doğru orantılıdır.

Hasan ABA

ÜNİVERSİTE GİRİŞ SINAVLARI ÜZERİNE

Türkiye'de verilen ortaöğretimin yetersizliği bilinen bir gerçektir. Çünkü genç beyinlerin, çağın gerektirdiği özellikleri taşımayan, kalıplaşmış bilgi ve yöntemlerle üretken düşünmelerine imkân vermeyen bir durum arzetmektedir. Tamamen ezbere dayalı olan öğretim, yetkin olmayan öğretmenlerle sınıf geçme olayına indirgenmiştir. Eğitimin niteliğinin yetersizliği yanında Anadolu'nun çeşitli bölgelerinin ekonomik koşulları ile paralellik gösteren öğretim özellikleri, öğretim niteliklerini daha da düşürmektedir. Bir çok okulda yetkin olmayan öğretmenlerin vermeye çalıştıkları öğretimin "yeterliliğini" düşünmek gerekir. Ahlak dersi hocasının İngilizce derslerine girerek neler öğretebileceği, öğretimin ciddiyeti konusunda tartışma götürmez bir örnektir

Bu sorunların yanında devletin, öğretime yeterli maddi imkân tanımaması, öğretim görevlilerinin yetkin olmayışı, öğrenciler üzerinde olumsuz bir etki yapmaktadır. Birde bunun üzerine eğitimcilerin, ülke gereksinimi düşünülmeden düzensiz bir şekilde dağıtılması bütün bunların üzerine tuz biber ekmektedir.

Ortaöğretimde dikkat çeken bir özellik de özel okullardır. Bu eğitimdeki eşitsizliği arttırmaktadır. Giderek sayıları artan özel okullar ekonomik yönden imkânları daha fazla olduğu için öğretim kadrolarına seçkin öğretmenleri seçebilmektedirler. Büyük bir çoğunluğunun da Avrupalı olması verilen eğitimin özelliğini belirtmektedir. Bu okulların varlığı öğretim açısından büyük eşitsizliğe sebep olmaktadır. Özel okullarda eğitim görebilmek için istenilen rakamlar, işçi, köylü, memur çocuklarını bu okullardan uzak tutmaktadır. Bu da "parası olan okusun" mantığının bir sonucudur ve bir bilgi ölçme testi olarak konulan seçme sınavlarında adaletsiz bir durum yaratır. Çünkü üstün düzeyde eğitim "görebilmiş" öğrencinin bilgisi baz alınarak hazırlanan sorularla, bütün bir yıl nerdeyse öğretim görmeyenlerin bilgilerinin ölçülemiyeceği de artık yetkililerin dikkatini çekmesi gereken bir konudur.

Her yıl binlerce lise öğrencisi gencin heyecanı, üniversite yerleştirme sınavı, ilkokuldan itibaren başlayan sınav furyasının sonuncusu gibi görülen bir halkası. Lise eğitiminden çıkıp daha yükseğini okumak isteyen öğrencilerin umut kapısı.

Üniversite seçme ve yerleştirme sınavlarının altında yatan mantık, öğrencileri ilgili oldukları alanlarda yetiştirmek değil kendilerinin, ihtiyaç duyduğu teknik ve bürokratik eleman açığını kapamaktır. Bu ise üniversite eğitiminin "sözde kalan" mantığı ile çelişmektedir.

Sınava giren öğrencilerin doldurdukları tercih bildirim formları ise üniversite sınavlarının ciddiyetsiz bir yüzü. Bu sınav sisteminde bir soru ile sosyal konulara ilgi duyan bir öğrenciyi mühendislik dalında görmek mümkündür. Öğrencilerin ilgi alanlarına göre eğitilmeleri gerekirken sınavda aldıkları puana göre okullara yerleştirilmeleri sınav sisteminin mantıksızlığını somutlamaktadır. Böylesi şansa bağlı seçimlerle yerleştirilen öğrencilerin başarısını beklemek de hayal olsa gerek. Kendi ilgi ve becerisi dışında geleceğinin belirlenmesi insanların yaşam biçimlerini şansa bırakmakla eşdeğerdir. Sonuçta sınavların öğrenciler üzerinde gelecek kapısının yaşattığı (gelecek kapısının üniversite ile bitmediğini anlamak pek güç olmasa gerek) stres giderek bir kâbus olabilmekte, sonuçsuz bir çaba olarak kalabilmektedir. Bu kaygı ile insanlar kendinden başka dış dünyaya duyarsız yaşamaya başlamaktadırlar (diğer etkenlerin varlığı gözardı edilse bile öğrencilerin sınav-okul-sınav arasında hayatlarının belirlenmesi bu sonucu doğurmaktadır).

Üniversite sınavları söz konusu olduğunda üniversite hazırlık kurslarını gözardı edemeyiz. Eğitim sisteminin yetersizliğinin belki de en açık itirafı olan bu kurumlar gün geçtikçe artmakta ve eşitsizliğin boyutlarını arttırmaktadır. Eğitimin açıklarından yetersizliğinden yararlanmak isteyen hür teşebbüs sahiplerinin bu çalışmaları: kendilerine büyük kârlar sağlamaktadır. Onbinlerce lirayı dersanelere verebilenlerle veremeyenler arasında doğan bu adaletsizliği haklı gösterenler "parası olan okusun" diyebilmektedirler. Hükümetin sınav ve eğitim sistemini değiştirmek yerine dershaneleri kurumsallaştıranlardan "ülkemizin geleceği" dedikleri gençlere daha çok önem vermeleri nasıl beklenebilir? Bu dershanelerden çıkan öğrencilerle normal liselerdeki öğrencilerin aynı sınavlara tabi tutulması eşit "yarışma" koşulları değildir. Öğretim sisteminin yetersizliği ile ortaya çıkan dershanelerle bir ön eleme zaten yapılmakta ve geriye ekonomik olanakları dershanelere para vermeye yetmeyenler kalmaktadır.

Yine de tüm olumsuzluklarına karşın, üniversiteye girme çabasında olan arkadaşlara kolay gelsin diyelim.

GÖKALP MENGÜ

İşçi sınıfı mücadelesinde bir dönüm noktası

15-16 HAZİRAN DİRENİŞİ

Türkiye 1960'lı yıllardan itibaren büyük bir toplumsal hareketliliğin içine girmişti. 70'li yıllara doğru yükselen devrimci mücadele bütün toplum üzerinde etkisini gösteriyordu. İşçi ve memurların hızla sendikalaştığı, grevlerin, direnişlerin, fabrika işgallerinin arttığı bir dönemdi bu. Aynı dönemde köylüler toprakları işgal ediyor, üretici mitingleri düzenleniyordu. Akademik taleplerle yola çıkan öğrenci gençlik anti-emperyalist bir mücadele çizgisine giriyordu. Yapılan Doğu mitingleri ile gözardı edilmeye çalışılan ulusal sorun gündeme getiriliyordu. Hatta teknik, idari personel boykota gidiyor, Yargıtay üyeleri bile yürüyüş yapıyordu. Kısacası 12 Mart sonrasında açıkça ifade edildiği gibi "sosyal uyanış ekonomik gelişmeyi aşmıştı".

İşçi sınıfı hareketi özelinde ise 1967 yılında kurulan DİSK, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkesiyle büyük bir çekim merkezi olmuştu. Türk-İş'in sınıf uzlaşmacı sarı sendikacılık anlayışına karşı işçi sınıfının duyduğu tepki; kendisini DİSK'in kısa bir sürede hızla kitleselleşmesinde göstermişti. Her geçen gün işçiler Türk-İş'ten kopup DİSK'e geçmeye başlamıştı. Özellikle büyük fabrikalardaki işçilerin DİSK'e katılması, yaşanan grevler, direnişler ve fabrika işgalleri egemen sınıfları harekete geçirmişti. Yükselen işçi sınıfı mücadelesinin sendikal örgütü olan DİSK'in üzerindeki baskılar yoğunlaştırılmış ve nihayet 30 Nisan 1970'de 274 ve 275 sayılı yasa tasarısı meclise sunuldu. Pratikte DİSK'i yok etmeyi hedefleyen bu yasa tasarısı şu hükümleri kapsıyordu:

— Bir işçi sendikasının Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için kurulduğu işkolundaki işçilerin üçte birini kapsaması gerekmektedir.

— Sendika kurucusu olabilmek için o işkolunda en az 3 yıl bilfiil çalışmış olmak gerekir.

Sait Üner:

"15-16 Haziran DİSK için bir dönüm noktasıydı"

15-16 Haziran Direnişine işçi olarak katılan Sait Üner ile yaptığımız söyleşi de Üner, 15-16 Haziran'ın tarihsel yerini ve siyasal odakların olay karşısındaki tavrını anlatıyor. Sait Üner, halen Genel Hizmet-İş Sendikası'nın Genel Başkan Vekilliğini yapmakta.

D.A.- 15-16 Haziran eylemine katılım nasıldı? Ve bu katılımla nitel bir sıçrama sözkonusu oldu mu?

Sait ÜNER- Katılım oldukça fazlaydı. Fakat eylem sınıf bilincinden kaynaklanan bir hareketlenmeden çok, birlikte birşey yapma heyecanından kaynaklanıyordu. Bunu söylemekle birlikte olayı tümden yadsımakta yanlış, bu eyleme katılanlar daha sonra mücadele içinde aktif olarak yeraldılar. 15—16 Haziran DİSK için bir dönüm noktası idi. DİSK'in bir yönelişiydi. 15-16 Hazirana gelinceye kadar tek tek işyeri örgütlenmesi yerine sendikalararası ilişkiler kurulmaya çalışıldı. Bu bilinçli bir yönelişti. DİSK ,sınıfın yarattığı tepkiyi ılımlaştırmaya çalıştı.

D.A. - 17 Haziran'da Kemal Türkler'in konuşması söylediklerinizle ilgili sanırım.

Sait ÜNER - Tabanın eylemliliği DİSK'i aştı. Bu iki farklı durumu gösteriyordu. Kendilerini aklama çabası sözkonusu, eylemlerin anayasal sınırları bellidir diyerek açıklama yapılıyor. Bunu vurgularken kendileri dışında gelişecek herhangi bir eylemden sorumlu olmayacaklarını gösteriyorlardı. Yine sınıfın bu eylemliliğini kendi potalarında eritmek istemeleri olayın diğer farklı yönü (daha sonra DİSK'in içinde sosyal demokratlaşma eğilimleri güçlendi diyebilirim).

D.A. - Çalıştığınız işyeri DİSK'e bağımlı olmadığı halde nasıl böyle bir tepki sizi de etkiledi? Daha sonra işyeriniz sarı sendika içinde kalmasının anlamı nedir?

Sait ÜNER- O sabah fabrikada çalışılmaması gerektiği vurgulanıyordu. Fabrikanın büyük bir fabrika olması ve güzergâhın da uygun olması geniş bir kitlenin katılımını sağladı. Yoksa bir kitle çalışmasından -örgütlülükten- programdan kaynaklanan bir durum değildi. Daha sonra öncü işçilerin işten atılmasından sonra sendikanın DİSK'e geçememesi de bu durumu gösterdi.

D.A. - 274-275 sayılı yasanın yaşanan süreçle nasıl bir bağlantısı vardı. Yani Türkiye'de 1970'li yıllarda genel konjoktürde değişimler hissediliyordu. Bu durum birçok tartışmayı da beraberinde getirdi. Burjuvazi açısından bu yasa tasarısı hangi zeminde yaratılmaya çalışıldı?

Sait ÜNER - Bir sürecin sonucuydu diyebilirim. Sonuç derken giderek yükselen bir hak arama mücadelesinde bir sonucu taşıyordu. 1960'lardan beri bu süreç gelişti. Burjuvazi tedbir almak zorunda kaldı. Geniş kitleler açısından o dönem devlet-işveren ayrımına varamıyorlardı. Yani bilinç düzeyiyle o durumu kavrıyamıyordu. Sınıf çatışmaları daha da keskinleştiğinden düzenin devamlılığı için tedbirler alınmalıydı.

D.A. - TİP'i nasıl değerlendiriyorsunuz? Yasa tasarısının çıkartıldığı süreçte tavrı neydi?

Sait ÜNER - Politikaların doğru olması yeterli değil. Önemli olan politikaların hayata nasıl geçirileceğidir. TİP o dönem bunlara ne kadar karşı çıktı bilemiyorum, desteklemiştir diyemiyorum.

D.A. - Genel bir değerlendirme ve bu değerlendirme çerçevesinde bugüne ilişkin neler söyleyebilirsiniz?

Sait ÜNER - Sınıf mücadelesi burjuvazinin koyduğu yasaklar dışında sürdürülmesi gerekiyor. Bu gelişim 88'de aşılması gereken bir durum. Bir takım olgular yanyana getirilemiyor (sınıf-sendika-politika-sosyalizm gibi) esasen birbirinden ayrılmaz olgulardır. Bunların bir kısmı ayrılırsa mücadele topal yürür. Bu her sendikacının görevidir. Bu olmazsa ekonomizmin batağından kurtulmak mümkün değil, yaşadığımız süreçte sendika-politika dışı bırakılıyor bu yalnız burjuvazi açısından değil ilericiyim-devrimciyim diyen insanlar açısından da durum böyle bunların aşılarak gerçek sınıf ve kitle sendikacılığının yaratılması gerekiyor. Bugün ise örneğin Türk-İş'te birliği kabul etmediğimiz için buradayız. Birlik birarada bir yerde olmak değil, Türk-İş'te sendikal birliğin sağlanacağına inanmıyorum. Çünkü birlik için asgari demokratik koşullar yok.

D.A. - Teşekkürler.

— Sendika üyeliğinden ayrılmak Noter onayıyla olabilir (İşçilerin gitgide yoğunlaşan bir kitlesellikle Türk-İş'e bağlı sendikalardan istifa etmelerini önlemek için).

— Memurların sendikalaşmalarına yasaklama getirilmektedir.

— Sendika genel kurulları iki yıl yerine üç yılda bir yapılacaktır.

İşçilerin sendika seçme özgürlüğünü ortadan kaldıran ve DİSK'i yoketmeyi hedefleyen bu yasa tasarısı TİP hariç, meclisteki bütün partiler tarafından desteklendi. Türk-İş ise daha baştan itibaren bu yasa tasarısının hazırlanmasında yer almıştı.

11 Haziran 1970'de TBMM'de "öncelikle ve diğer işlere takdimen" görüşmeye açılan tasarı, 4 red oyuna karşılık 230 oyla kabul edildi. 214 milletvekili oylamaya katılmadı.

Bunun üzerine 14 Haziran'da DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri ve işyeri temsilcileri toplandı. Toplantıda konuşan işyeri temsilcileri, yasal hakları için sonuna kadar mücadele edeceklerini belirttiler.

15 Haziran günü 75.000 işçi üretimi durdurdu. Toplam 113 işyerinin katıldığı ilk günkü direniş işçilerin yürüyüşüyle geçti. Direnişte DISK'li, Türk-İş'li ve sendikasız işçiler hep beraber yürüdüler. DEV-GENÇ'lilerde o dönemdeki bütün kitle eylemlerinde olduğu gibi bu olaylarda da yerlerini aldılar.

16 Haziran'da ise direniş yeni fabrikaların katılımıyla daha da kitleselleşti. Dört koldan yürüyüşe geçen 200.000 işçi, kurulan barikatları, yolları kaplayan tankları aştılar. Polisle çıkan çatışmada **Yaşar Yıldırım, Mustafa Bayram ve Mehmet Gıdak** adlı işçiler öldüler. Bu arada bir de polis memuru öldü. Aynı günün akşamı sıkıyönetim ilân edildi. Dönemin DİSK Genel Başkanı **Kemal Türkler** radyodan yaptığı bir konuşmayla işçileri sakinleşmeye çağırıyor ve tahriklere karşı uyarıyordu: *"Bizim aramıza çeşitli maksatlar güden kişiler girebilirler. Hatta kötüsü gözbebeğimiz şerefli Türk ordusunun bir mensubuna taş atabilir, tahrik edebilirler, DİSK'in genel başkanı olarak sizleri uyarıyorum."*

Aynı saatlerde ordu birlikleri fabrikaları sarmaya, işçileri tutuklamaya başlamıştı. Fabrikaların tanklarla kuşatılmasına karşın bazı fabrikalarda işçiler direnişlerini 19 Haziran'a kadar sürdürdüler.

Gelişen olaylar sonucunda, TBMM tarafından kabul edilmesine karşın yasa hayata geçirilmedi ve daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi.

15-16 Haziran 1970'de gelişen direniş, işçi sınıfının mücadelesinde bir dönüm noktası olmuştur. İşçi sınıfının kendi gücüne olan güven duygusunun gelişmesine yolaçan bu direniş bütün bir Türkiye'yi ve değişik anlayışları etkilemiştir. Egemen sınıfların olayı "bir ihtilal provası", "komünistlerin kışkırtması" olarak sunmalarına karşın direniş, DİSK'in de boyutlarını aşacak ölçüde kendiliğinden gelişmiştir. Bunun sonucu olarak da, bütün kendiliğinden eylemler gibi sonuksuz kalmıştır. Gelişen işçi eyleminden elde edilmesi gereken kazanımların çok azı elde edilebilmiştir. 15-16 Haziran bir "ihtilal provası" değil, işçi sınıfının egemen güçlerin sendikal ve demokratik haklarına yöneltti̇ği saldırıya karşı bir direniştir.

15-16 Haziran Direnişi, Türkiye'de sınıf mücadelesi açısından önemli siyasal gerçekleri de su yüzüne çıkarmıştır. 15-16 Haziran Direnişinin belki de en ciddi tarihsel önemi de budur. O güne değin Türkiye'de birçok siyasal eğilimin (yasal sosyalistler, sosyal demokratlar hatta tepeden inmeciler vb.) işçi sınıfı mücadelesi karşısındaki tavrı yeterince netlik kazanmamıştı. Farklı siyasal eğilimlerin (özellikle "sol cenahta" yer alanlar) değerlendirilmesinin ölçütü genellikle söyledikleriyle sınırlıydı. İşte 15-16 Haziran **herkesin** işçi sınıfı mücadelesi karşısındaki tavrını netleştirmesi anlamında bir dönüm noktası oldu. Saflar daha bir belirginleşti. Farklar ortaya çıktı. Herbir siyasal eğilimin "nereye kadar gideceği" bir anlamda, 15-16 Haziran'da belli oldu.

1970'de gerçekleştiremediklerini 12 Eylül ortamında rahatlıkla gerçekleştiren egemen sınıflar DİSK'in faaliyetini durdurmuş, iş yasalarında 1970 yılındaki yasa tasarısından çok daha ağır koşullar getiren değişiklikler yapmışlardır. Ama günümüzde de işçi sınıfı mücadele geleneğine sahip çıkarak gaspedilmiş haklarını tekrar alacak ve sadece bununla da yetinmeyecektir. Yükselen grev dalgası, direnişler ve atılan genel grev sloganları bunun göstergesidir.

NORAMİN GREVİ SÜRÜYOR

1980 yılı, 8 yıldan beri işçi sınıfına karşı sürdürülen saldırıların, son genel seçimlerden sonra sağnak halinde yağan zamların da etkisiyle artık iyice dayanılmaz hale geldiği bir yıl olma niteliğinde. İşçi sınıfının tabanından gelen hoşnutsuzluk artık gözardı edilemeyecek bir durumda. Bundan sonra ülke genelinde (ve özellikle de işçi sınıfına ilişkin) yürütülecek politikalar, bu hoşnutsuzluğu hesaba katmak zorunda.

İşçilerin, uygulanan politikalara karşı tepkilerini en açıklıkla ortaya koydukları alan ise grev uygulamaları. 1986'da 5600 işçi greve çıkmışken, 1987 yılında greve çıkan işçilerin sayısı 27.500'ü buldu. Bu yıl içinde gündeme gelecek olan toplu iş sözleşmeleri 562.673 işçiyi ilgilendiriyor. Şu ana kadar, sürdürülen görüşmelerin önemli bir kısmı uyuşmazlık ve grev kararlarıyla sonuçlandı.

Alınan grev kararlarından bir tanesi de, LASPETKİM-İŞ'in örgütlü olduğu, NORAMİN fabrikasında hayata geçirildi. 26 Nisan 1988'de başlayan greve, işyerinde çalışan 300 işçiden sendika üyesi olan 280'i katılıyor. Elektromanyetik bant, kaset ve tabak üreten fabrikada grev, işçilerin dayanışmasını ve kararlılığını daha da arttırmış. **"Çalışırken bile moralimiz bu kadar yüksek değildi"** diyor işçiler ve ekliyorlar **"Grevden önce, kendi aramızda kırgınlıklar, küskünlükler oldu. Ama şimdi tek vücut haline geldik."**

Greve çıkılmasında en büyük neden ücretler. 10 yıllık bir işçinin 80.000 TL aldığı NORAMİN fabrikasında, işçilerin yarısı asgari ücret alıyor. Çalışanların yaklaşık % 70' inin kadın işçilerden oluşması, işverenin gözünde, ücretlerin düşüklüğünü haklı çıkartan bir neden.

Toplu sözleşme görüşmeleri sırasında işçilerin talepleri:

— Saat başına 500 ila 600 TL arasında zam.
— Ayakkabı parası olarak 30.000 TL
— 160.000 ila 200.000 TL arasında yakacak parası.
— 50.000 TL bayram harçlığı.
— 75.000 TL senelik izin parası.

Buna karşılık işverenin önerdiği ise; hepsi iç[illegible] paket olarak, 200.000 TL işverenin gece vardiyasına verdiği zam ise; işçi dostu(!) Çalışma Bakanı İmren Aykut'un ek zammından bile daha komik. Brüt 10 (evet, yanlış değil on) TL.

İşçiler, işverenin bu tavrına karşılık **"Sadaka değil, emeğimizin karşılığını istiyoruz."** diyorlar. Beş ay öncesi için ve brüt olarak istedikleri parasal artışların, daha şimdiden zamlar tarafından yokedildiğini belirtiyorlar.

LASPETKİM-İŞ sendikasının iki yıl önce örgütlendiği ve daha önce sendikasız olan NORAMİN fabrikasında, grev, işçiler açısından bir okul işlevi görüyor. Toplu sözleşme görüşmelerindeki talepler, sendikanın yaptığı bir ankette işçiler tarafından belirlenmiş. Bir işçi anlatıyor: **"Öyle sendikalar var ki, işçileri sözleşmenin imzalandığından bile haberdar etmiyorlar. Bizde ise talepleri biz belirledik."**

"Doğruyu söylemek gerek. Grevden önce sendikanın toplantılarına 20-30 kişi giderdi. Ben de gitmezdim. Bu yüzden, grev oylamasından önce, en az 30-40 kişi greve katılmaz diye düşünüyorduk. Ama katılım % 100 oldu ve ilk günkü kararlılıkla sürüyor." şeklinde konuşuyor bir işçi. Bu arada bir başkası atılıyor **"Ne yapalım başka çaremiz mi vardı?"**

Grev uygulamaları sırasında karşılaştıkları güçlükler, işçiler arasındaki tartışmalara iş yasalarını ve anayasayı da sokuyor. **"Yasalar da onlardan yana"** diyor bir işçi. Bir başkası **"Grev çadırı bile kuramıyoruz. Gece soğukta nöbet bekliyoruz"** diyor. Arkadaşlarından birisi buna karşılık şu cevabı veriyor; **"Anayasaya evet dedik, böyle oldu."**

TÜRK-İŞ'in son eylem kararları hakkındaki düşüncelerini soruyoruz işçilere. TÜRK-İŞ'in yöneticilerine olan güvensizliklerini belirten işçiler, buna karşılık Türkiye çapındaki yemek boykotuna katıldıklarını söylüyorlar. İşçilerin çıkarlarına uygun bütün eylem kararlarını destekleyeceklerini belirtiyorlar. TÜRK-İŞ'te birlik fikrine ise hiç de sempatiyle bakmıyorlar.

Yükselen grev dalgasının bir parçası olan NORAMİN işçileri, mücadelelerinin haklılığına ve kazanacaklarına inanıyorlar. Onların inancı ve kararlılığı, üreten ellerin, yöneten eller haline geleceği günleri müjdeliyor.

BİR MEKTUP

Türkiye'de işçi sınıfının sendikal mücadelesi bugün çok yönlü sorunlarla karşı karşıyadır..

Bu sorunların başında **işten çıkarmalar** gelmektedir. İşverenin işten çıkarma uygulamaları özellikle başarılı grevlerin ya da işyerlerinde ilk sendikal örgütlenme girişimlerinin ardından gelmektedir. Dolayısıyla, işverenin bu tür saldırıları, sendikal örgütlenmenin, bir çok işçinin gözünde "tehlikeli" bir çaba olduğu intibaı yaratmaktadır. Başarılı grevlerin ardından gündeme gelen işten çıkarmalar ise bu grevlerin başarısına gölge düşürmekte ve özellikle grevlerde öncülük yapan devrimci işçilerin işlerinden uzaklaştırılmalarına neden olmaktadır.

İşten çıkarmalara karşı alınacak tavır, tek bir işyerinin, hatta tek bir sendikanın altından kalkabileceği bir sorun değildir. Çok daha kapsamlı ve güçlü müdahaleleri gerektirmektedir. Bu anlamda, farklı sendikalara bağlı şubeler arası bölgesel dayanışmaların da çekirdeği olarak oluşturacak olan **İş Güvenliği Konseyleri**'nin oluşturulması bu soruna ciddi müdahalelerin ilk adımı olabilir.

Bir diğer sorun, özellikle Türk-İş'e bağlı sendikalar içinde, sendika ve buna bağlı olarak Konfederasyon'un bizzat işçiler tarafından denetlenmesinin yollarını tıkayan anti-demokratik yapılanmadır. Kapalı kapılar ardında dönen pazarlıkların engellenmesinin biricik yolu **sendika içi demokrasiye** hayatiyet kazandırmaktır. Bu da ancak, devrimci işçilerin önderliğinde oluşacak tüm bir tabanın sendika ve işyerini denetleyebileceği **İşyeri Komiteleriyle** sağlanabilir. Taban örgütlenmesinin bu türden gelişmiş örnekleri, geçmişte, **Yeraltı Maden-İş** sendikasının örgütlenmelerinde görülmüştür..

Burada önemle üzerinde durulması gereken bir gelişmeye daha işaret etmek istiyoruz... Kimi bağımsız sendikalarda Türk-İş'e katılma eğilimleri hızla güç kazanmaktadır. bunların başında da yüzlerce işçinin işlerinden atılmaları pahasına örgütlenen **Otomobil-İş Sendikası** gelmektedir. Hatta bu gelişmelere karşı tavır alan devrimci işçilere yönelik olarak bizzet bu sendika tarafından çeşitli baskılar gündeme getirilmektedir. İki ayrı fabrikada sendikayı örgütlediği için işinden olan, iki senedir Topkapı şubesinde çalışan bir arkadaşımızın işten atılması bunun somut bir örneğidir.Devrimci işçilerin tasfiyesi konusunda 80 öncesinden de, tecrübeleri olan kimi sendika yöneticilerine karşı uyanık olunması gerekir.

Bir kez daha tekrarlamakta yarar görüyoruz. Bütün işyerlerinde işyeri komitelerinin hayata geçirilmesi ve tabanın söz ve karar sahibi olabileceği demokratik yapılanmaların oluşturulması sorunlarımızın çözümünde ilk adımı olacaktır.

Bir grup devrimci işçi

Prof. Dr. Nihat KEKLİK'in "Türkler ve Felsefe"si üzerine

FELSEFESİZLİĞİN FELSEFESİ

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde ders kitabı olarak okutulan Prof. Dr. Nihat Keklik'in kitabı, Türk-İslam Sentezine felsefî bir temel yaratmaya dönük ümitsiz bir uğraşın sonucunda yazılmış. Felsefeyi, her türden bilimsel ve felsefî bir kaygının dışında, tek başına "ahlaklılık" gibi son derece göreli bir kavramla açıklamaya çalışan Profesör, kitabıyla YÖK'ün eğitim sisteminin "gerçekçi" bir portresini çiziyor.

"Her eser belli bir amacın mahsulüdür. Bu kitabın amacı, Türk-İslam Felsefesi'ne dair objektif gerekçeleri ortaya koymak ve milli felsefemize reva görülen haksızlığı dile getirmektir" (abç) diyerek kitabına başlayan sayın Prof., tahrifatın felsefesi olarak adlandırılabilecek olan Türk-İslam Felsefesi olarak ortaya koymaya çalıştığı –fakat koyamadığı– felsefe olmayan felsefeyi, hiç de bilimsel olmayan (hatta zaman zaman komik olan) bir biçimde ortaya koymaya çalışmaktadır.

Kitabına alt başlık olarak Türk-İslam Felsefesi adını koyan profesörümüz bu felsefenin ne olduğuna ilişkin tek kelime etmeyerek çok açık bir biçimde hiçbirşey olduğunu kanıtlamaktan başka bir şey yapmıyor aslında.

Engin felsefe bilgisini ortaya koyarak felsefeyi mantık ve ahlak olmak üzere ikiye ayıran profesör, Türk filozoflarının ahlak vs. gibi konularla uğraşarak ne kadar haklı ve doğru bir seçim yaptıklarını savunuyor. Buna gerekçe olarak ise bilimlerden bağımsız kalan tek felsefe alanının ahlak olduğu savını ortaya atıyor. Profesörün bir diğer sorunu da, "felsefe deyince ahlak, ahlak deyince de felsefe anlaşılmaktadır"gibi bir ikileme saplanmış olmasıdır. Eğer felsefeyi ahlak gibi felsefenin sorularından birine hapsederseniz, felsefe yapabilecek olanların da ahlaklı insanlar olması gerektiğini savunursunuz ki, bu tahrifat bile değil, cehaletle açıklanabilir ancak.

Felsefe, dünyayı tanımlama ve anlama çabasından ortaya çıkmıştır. Etimolojik olarak bilgi sevgisi anlamına gelen felsefe, tarih boyunca oldukça farklı biçimler altında ortaya çıkmış olmakla birlikte, temel muhtevası olan anlama ve açıklama çabası hiç değişmemiştir. Bu anlama ve açıklama çabası sürecinde felsefe başlıca iki temel kampa ayrılmıştır: materyalizm ve idealizm. Bu ayrışma ise filozofların temel felsefe sorularına verdikleri yanıtlarla somutlanmaktadır. Fakat profesörümüz bu temel sorulardan bir tekine bile yanıt vermeyerek felsefesizliğin felsefesini yaparak oldukça komik bir durum içine düşmektedir. Bu durumu ahlak eşittir felsefe gibi bir ikilem içersinde aşmaya çalışması ise felsefi açıdan hüsrana uğrayacağı başından belli olan bir çabadan başka birşey ifade etmiyor.

Profesörümüzün bu milli felsefe yaratma çabası elbette son yıllarda canlandırılan Türk-İslam sentezine felsefi bir temel yaratma ümitsizliğinden başka bir şey değil, fakat profesör bu işi lise öğrencisinin felsefe düzeyinden yapmaya kalkışarak kendine bile saygısızlık düzeyine inmektedir. Bu çaba Türk-İslam Sentezi açısından bile gerçekten utanç verici bir ümitsizlik taşımaktadır.

Yukarda belirttiğimiz üzre ahlak eşittir felsefe gibi temel olmayacak bir temelden hareket eden Profesör, felsefe yapabilecek olan insanların ahlaklı kişiler olması gerektiğini vurguladıktan sonra Türk filozoflarının ne kadar ahlaklı, erdemli ve faziletli kişiler olduğunu kanıtlama çabası içine girmektedir. Biz burda hemen bir parantez açarak bugüne kadar filozofları değerlendirirken ne kadar yanılmış olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Yanlışlığı ise değerlendirmemizi yaparken filozofların nasıl yaşadığına ve ne kadar ahlaklı olduklarına değil de, ne söylediklerine bakarak yaptığımızı anlıyoruz. Profesör Türkler'in ne kadar ahlaklı, erdemli ve faziletli olduklarını kanıtlamak için yabancı filozofların sözlerine baş vurmaktadır. (Eh bu kadarcık bilimsellik bari olsun) İçine düştüğü ümitsizliği Doğulu ve Batılı filozofların sözleriyle aşmaya çalışan profesör İtalyan politika filozofu olan Machiavalli'den de alıntılar yapıyor. Bu alıntılardan biri de Machiavelli'nin İl-Princibe (Hükümdar) adlı eserinden yapılmaktadır. Machiavelli, "Türkler'in zor ele geçirildiklerini ama bir kez ele geçirildikten sonra kolay yönetildiklerini" söylüyor. Profesörümüz bu anlatımı övünülebilecek bir şeymiş gibi büyük bir hararetle savunuyor (Herhalde kolay yönetildiklerine ilişkin tespit profesörümüzün oldukça hoşuna gidiyor olmalı). Yukarda bahsedilen birlik duygusu ve kolay yönetilme özelliklerinin felsefe yapmakla ne gibi bir ilgisi olduğu oldukça ilginç bir konu tabi... Alıntı yapmaktaki kıstas ise daha da ilginç bir nokta, Türklerle ilgili olsun da ne söylenirse söylensin. Bunun adına literatürde "aşağılık kompleksi" denir. Burda tespit edilen "kolay yönetilme" espirisi de ayrıca takdir edilmesi gereken bir sav. Tam bu noktada Nazım ustanın "koyun gibisin kardeşim..." dizesini hatırlamamak mümkün değil.

"Hz. Muhammed'in öğretilerini esas şekliyle koruyan müslüman milletler bağımsız olarak yaşayabilmişlerdir... Türkler'in tarih boyunca hür olarak yaşamasının sebeplerinden biri de bu olmalıdır" satırlarını okuduktan sonra profesörümüzün engin tarih bilgisizliğine şaşırmamak elde değil. Osmanlılar'ın boynuna adeta bir halka gibi geçirilen kapütülasyonlar bir yana ülkemizin son 40 yıldır emperyalizmin batağında çırpınması da bağımsızlığın bir başka biçimi olsa gerek.

Profesör kitabında bıktırırcasına Türkler'in faziletlerinden, ahlaklığından bahsettikten sonra Türk-İslam Felsefesinin oluşturulması gerekliliğine değiniyor. Bu "gerekliliği" temellendirmek için ise gösterdiği en somut neden diğer ülkelerin "milli felsefe"lerini yaratma çabası içinde oldukları. Alabildiğine anti-bilimsel olan bu temellendirme 40 yıllık felsefe profesörü tarafından yapılınca daha bir ilginçleşiyor ve garip bir "bilimsellik" örneği sergiliyor. Bu çaba olsa olsa çocukça bir kıskançlık ve histerik bir şovenizm ile açıklanabilir ama, temel olarak gösterilemez. Hiç bir felsefe tarihi kitabı yoktur ki, Grek ve Roma dönemleri hariç –ki bu dönemler de oldukça özel durumları nedeniyle böyle anılır– milletler bazında felsefe tanımlaması ve dizini yapsın ki, çağdaş felsefenin tartışılmaz beşiği olarak anabileceğimiz Almanya için bile böyle bir milli felsefeden bahsedilemez. Çünkü, düşünceler evrensel olgulardır. Amaçları; milli bir düşünce sistemi yaratmak değil, sorunlara kendi kampından yanıt aramaktır. Bu çabanın sonucunda ortaya çıkan düşünce sistematiği ülke adıyla değil, ya temel kavramının ad; ya da filozofun adıyla anılır. Profesörümüz burda bir felsefeciden çok, ırkçılığa varan milliyetçi ajitatörlük yapmakta ve amacına ulaşmak için bilimsel objektivizmi kendi subjektivizmine bağımlı kılmaktadır. Bunun bir diğer adı ise tarihin ve bilimselliğin tahrif edilmesidir.

Binbir sıkıntı ve eziyetle geldiğimiz sonuç bölümünde ise profesör niçin Türk-İslam Felsefesi yaratılmalıdır sorunsalını 4 madde halinde özetlemektedir:

1- Bu felsefede (Türk-İslam) Türk asıllı filozofların varlığı,

2- Türkler'in aynı zamanda bazı islam filozoflarını himaye etmiş olmaları,

3- Türkler'in her bakımdan erdemli ve seçkin bir millet olduğunu Doğulu ve Batılı filozofların bile söylediği,

4- Çağımızda "milli felsefe" anlayışının yaygın oluşu.

Yukarda sıralanan maddeler, bir düşünce sistematiğinin ya da özel bir felsefenin varlığının kanıtı olarak söylenebilecek en son sözler olsa gerek. Ancak, eğer felsefe yapmak, düşünmek, üretmek ve üretileni yaşama geçirmekten soyutlanıp, tek başına "ahlaklılık" gibi son derece göreli bir kavramla açıklanırsa elbette yukardaki sonuç olmayan sonucun maddelerine ulaşılır.

Yazımızda bahsedilen kitap halen İst. Ünv. Edb. Fak. Felsefe Bl. 2. sınıf öğrencilerine ders kitabı olarak okutulmaktadır. Doğal olarak yazarı tarafından tabii ki. Burda yeri gelmişken, profesörümüzün derslerde takındığı tavır da oldukça ilginç. Derslere giriş ve çıkışları sırasında öğrencilerden ayağa kalkmalarını isteyen profesör ayağa kalkmayanları ise, ahlaksız, aile terbiyesi almamış, görgü yoksunu, 'Moskovalık' insanlar olarak nitelemektedir. Ayağa kalkmanın saygı sorunu olduğunu söyleyen profesörümüze biz bir soru yöneltmek istiyoruz: Acaba diğer öğretim görevlileri saygıya layık olmayan insanlar mıki, öğrencilerinden böyle bir şey istemiyorlar?

Sonuç olarak söylenebilecek çok şey yok aslında. Felsefi olarak tek bir şey içermeyen bu kitabın yazarının nasıl Profesör olduğu sorusu dışında. Ama gerçek olan şu ki YÖK üniversitesinde böyle manzaralar YÖK oldukça devam edecektir.

Alime Mitap:

"Resimlerim, yaşanmış bir duyarlığın ürünleridir."

Alime Mitap 1954 Salihli doğumlu. 1976'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. Resim çalışmalarını İzmir'de Fahir Aksoy ve Kadir Ata Atölyelerinde sürdürdü. İlk kişisel sergisini 1988 Mayıs'ında İstanbul'da açtı.

DEMOKRAT ARKADAŞ- Resimlerinizdeki ana tema hüzün ve direnç.. Niçin özellikle bu temaları seçtiniz?

ALİME MİTAP- 12 Eylül döneminde yaşanan ağır baskı dönemi toplumu derin bir biçimde sarstı. İşkence ve cezaevi gerçeği en çarpıcı şekliyle yaşandı ve yaşanmakta. İşkence tezgahlarında ve cezaevlerinde onbinlerce insan yoğun bir terörle baskı altında tutulurken, herşeye karşın boyun eğmezliğin güzel örneklerini verdiler. Yüzbinlerce tutuklu yakını ise cezaevi kapılarında yıllar süren çileli bir bekleyişi yaşadılar. Kimi analar oğullarına kavuşamadan öldü. Çocuklar babasız büyüdüler. Yaşanan bu gerçekleri resim yoluyla anlatmak istedim. Ortaya çıkan bu ürünler, bu anlamda, yaşanmış duyarlıklardır.

D.A.- Resimle toplumsal yaşam arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

ALİME MİTAP- Diğer sanat dalları gibi resmin de, toplumsal sorunlara değindiği ölçüde anlamlı olacağına inanıyorum. Sanatçı yaşadığı topluma karşı sorumluluk duymalıdır. Duyarlılıklarını bu yönde değerlendiren sanatçıların yetkin ürünler verebileceklerine inanıyorum. Sanatçı öncelikle doğru bir dünya görüşüne sahip olabilmeli; hayata bakışını belirleyerek, sağlıklı bir kafa yapısını oluşturabilmelidir. Bunu başaramayan sanatçının hangi dalda olursa olsun, toplumsal içerikli, başarılı ürünler verebilmesi zordur.

D.A. - Resimleriniz gerçekçi tarzda. Soyut resim hakkında ne düşünüyorsunuz?

ALİME MİTAP- Anlaşılır bir dil kullanmayı seviyorum. Resmi toplumsal bir iletişim aracı olarak benimsediğimiz noktada gerçekçi bir tarz izlememiz gerektiği de açıktır. Halkla bütünleşen bir sanattan yanayım. Ancak bu, soyut resmi tümüyle yadsıdığım anlamına gelmemelidir. Sanatta kaba ayrımcılığa, katı yaklaşımlara karşıyım. Böylesi yaklaşımlar sanatın özüne aykırıdır.

D.A.- Resimleriniz 12 Eylül sonrası dönemi acıları ve direnççleriyle çarpıcı bir biçimde veriyor. Resim alanında böylesi ürünlerle ülkemizde daha önce pek karşılaşılmadı.

ALİME MİTAP- Şiir, öykü ve roman dallarında, bu dönemi derinliğine yaşamış genç arkadaşlarımız değerli ürünler vermekteler. Resme olan ilgim, söyleyecek sözümü bu yolla söylemeye yöneltti beni. Bu anlamda resim, yararlı bir işlev de üstleniyor. Esas olan, topluma vermeye çalıştığım mesajdır. Teknik kaygılara fazla kapılmaksızın ancak estetik değerleri de fazla yadsımadan, söyleyeceklerimi tuvale ya da kağıda işlemeye çalıştım.

D.A. - Teşekkür ederiz.

ALİME MİTAP- Ben teşekkür ederim.

Sanat ve yaşama tanıklık

*İnsanlığın beynine kazınmış görüntüler vardır. Temerküz kamplarında yapılan resimler.. Çağımızın en trajik, insanlık dışı olaylarına ve insanlık onurunun direnişine tanıklık eden fotoğraflar, görüntüler, çizgiler.. Bunlar birer sanat ürünü olmanın ötesinde anlam taşırlar. Çağımızın tanıklarıdır bunlar... Paris Komünü'nün gravürleri, o dönem çekilen fotoğraflar... **Goya**'nın savaş desenleri... Ya da **Kaethe Kollwitz**'in dünya savaşının acılarına, açlığa, **Liebknecht**'in katledilmesine ilişkin desen ve çalışmaları... Rivera'nın Meksika ihtilalini aktarışı... Ya da temerküz kamplarında tüm yaşananlara tanıklık eden çizimler... "Yaşananlar unutulmadı ve asla unutulmayacak, bir hayalet gibi si zleri sonsuza dek kovalayacak!"*

*Evet, **Alime Mitap**'ın resim ve desenleri de bir döneme tanıklık ediyor, tarihe vurucu bir iz bırakıyor. İşte sanatın işlevi: Sözün, kalemin yetmediğini çizgi ve renk, yoğun bir duyarlıkla aktarıyor. Direnişin soyut yüceliği bir bakışta, bir duruşta aktarılıyor. **Alime Mitap**, şimdiye değin, ülkemizde ihmal edilen bir işlevi üstleniyor: Tanıklık. Ama bunu yaparken diri bir sanatsalduyarlığı da barındırıyor. Kaba bir mesaj yok onda.. İnceliklerle dolu, çarpıcı, insanı vuran bir protesto.. Evet, **Alime Mitap**'a uğraşında başarılar dilerken, yeni ürünlerini merakla bekliyoruz.*

R.Z.

8 MAYIS DÜNYA ANNELER GÜNÜ

Dünya Anneler Günü nedeniyle 8 Mayıs'ta bazı demokratik kitle örgütleri çeşitli etkinliklerde bulundular.

İnsan Hakları Derneği, gün dolayısıyla "emeğiyle, acısıyla, çabasıyla aydınlık, demokratik bir Türkiye için evlat yetiştiren tüm anneleri YILIN ANNESİ" seçiyordu.

İsviçre'de yaşayan Türkiye'li kadınların kurduğu TÜRKİYE'Lİ KADINLARIN SESİ grubu tarafından da SACİDE ÇEKMECİ cezaevi kapılarında verdiği mücadele ve bu konuda yazdığı NİZAMİYE KAPISI adlı kitaptan dolayı YILIN ANNESİ seçiliyordu. Kendisine bir plaket verilen ÇEKMECİ, "bu olayları yaşayan tek ben değilim. Varlıklarımızı, sağlığımızı, hatta DİDAR ŞENSOY gibi canımızı kaybettik. Cezaevi kapılarında bütün anneler mücadele ettik. Bu bakımdan plaketi şahsımda, cezaevleri kapılarında mücadele veren tüm analar adına kabul ediyorum." diyor; mücadelelerinin evlatları dışarı çıkana kadar süreceğini belirtiyordu.

FAŞİSTLERİ KİMLER YETİŞTİRDİ?

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Gehlen Örgütü...

Son yüzyılın en önemli casuslarından biri olan *Kim Philby* Moskova'da öldü.

Philby, İngiliz istihbarat örgütünde yıllarca KGB ajanı olarak çalışmış; durum anlaşılınca da KGB tarafından Moskova'ya kaçırılmıştı. *Philby,* İngiliz istihbarat örgütündeki KGB ajanlarının ne ilki ne de sonuncusuydu. *Philby*'den sonra da İngiliz istihbaratında KGB ajanları yakalandı.

Her devletin istihbaratı vardır. Gizli haber alma, gün geçtikçe karmaşık yapılara bürünen bir sanat halini aldı. Hem bir sanat halini aldı hem de istihbarat örgütleri yoluyla hükümetler devrildi; yapay kargaşalar yaratıldı ve terör yöntemlerine başvuruldu.

İstihbarat örgütlerinin en önemlilerinden biri *"Gehlen Örgütü"* olarak bilinir.

Reinhard Gehlen, 2. Dünya Savaşı yıllarında Alman ordusunda görev yapan bir generaldi. Alman Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Servisi'nde çalışan *Gehlen,* savaş bitiminde *"istihbarat arşivi"* ile birlikte Amerikan Silahlı Kuvvetleri'ne teslim olmuş; o tarihten sonra da CIA emrinde çalışmaya başlamıştır.

General *Gehlen,* CIA emrindeki çalışmalarından sonra, Federal Alman İstihbarat Servisi *(Bundesnachrichtendienst)*'ni kurmuş, kısa adıyla BND olarak bilinen Alman istihbaratını 1968 yılına kadar yönetmiştir. Alman istihbarat örgütü, 1953 yılına kadar CIA emrinde *"Gehlen Örgütü"* olarak adlandırılmış, bu tarihten sonra örgüt federal hükümet denetimine geçmiştir.

General *Gehlen,* CIA'nın, Sovyetler Birliği üzerindeki istihbarat çalışmalarının kilit adamlarından biriydi. Bu eski Nazi generali, *"The Service"* başlığı ile İngilizceye çevrilen anılarında, Sovyet rejiminin ancak ve ancak Sovyet toplumundaki milliyetçi akımlar canlandırılarak yıkılabileceği görüşünü savunmaktadır.

Gehlen'in İkinci Dünya Savaşı yıllarında Nazi generali olarak savunduğu bu düşünce, bugün CIA tarafından benimsenmiş durumdadır. Anti-Sovyet siyaset, *Gehlen*'in 1940'lı yıllarda savunduğu görüşlere çok, ama çok benzemektedir.

Bu Nazi generali, İkinci Dünya Savaşı boyunca Alman Genelkurmay Başkanlığı *(ABWEHR)* kanalı ile gerek Türkiye'de gerekse Sovyetler Birliği'ndeki Özbekler ile ilişki kurmuştur.

Özbek kökenli *Ruzi Nazar*'ın General *Gehlen*'in Sovyet ordusundaki kaynaklarından biri olduğu sanılır. 2. Dünya Savaşı'na Sovyet subayı olarak katılan *Ruzi Nazar,* savaş sırasında Alman ordularına teslim olmuş; savaş sonrasında da tıpkı General *Gehlen* gibi Amerika'ya gitmiş, daha sonra da CIA'ya girmiştir.

Ruzi Nazar, 27 Mayıs 1960 tarininden 12 Mart 1971 tarihine kadar Türkiye'de CIA görevlisi olarak bulunmuş; 1971 yılında da Bonn'a yerleşmiştir.

Gehlen, *"The Service"* başlıklı anılarında BND'den ayrılacağı günlerde İstanbul'a *"Türk istihbarat servisindeki arkadaşlarına Allahaısmarladık"* demek üzere geldiğini de anlatmaktadır.

Sözü uzatmayalım; acaba *Gehlen* şu bizim ünlü kaçak *Murat Bayrak*'ı tanıyor muydu? Bir varsayımdır, ama yine de yazalım; *Gehlen,* kurduğu ilişkileri nedeniyle, *Murat Bayrak*'ı herhalde tanımıştır. Çünkü *Murat Bayrak,* Nazi ordularının Yugoslavya'yı işgal ettiği günlerde, işgal kuvvetleri ile işbirliği yapmıştı.

Murat Bayrak, bilindiği gibi MHP'nin son *Genel İdare Kurulu* üyelerindendir. 12 Eylül gecesi, bütün MHP yöneticileri gözaltına alınırlarken, Ankara sıkıyönetimi *Murat Bayrak* hakkında *soruşturma emri* bile vermemiş ve *Bayrak,* elini kolunu sallayarak yurtdışına çıkmıştır.

Bayrak, Hürriyet Gazetesi'nden *Uğur Dündar*'a yurtdışına çıkışında bir güçlük ile karşılaşsaydı, *"birilerinin.. Yunanistan'dan helikopter ile gelip kendisini kaçıracaklarını"* anlatmıştı.

Kimdir bu *"birileri?"*

Murat Bayrak'ın *"birileri"* tarafından korunduğu çok açıktır.

Öyle bir ilişki ki, kimse *Murat Bayrak*'a dokunamıyor.

12 Eylül'den önce ülkücü gençlerin eğitildikleri kamplar kuruyor, kimse dokunamıyor! Bir eski CIA görevlisi olan silah kaçakçısı *Frank Terpil* açıkça *"Türkiye'de Murat Bayrak'a silah sattım"* diyor, kimse dokunamıyor! MHP'nin son Genel İdare Kurulu'nda görev yapıyor, kimse hakkında soruşturma bile açamıyor!..

Nedir bu kudretin ve kuvvetin kaynağı? Niçin korunuyor, niçin kollanıyor *Bayrak?*

15 Mayıs 1988 tarihli Cumhuriyet gazetesinde köşe yazarı Uğur Mumcu'nun "Gehlen Örgütü" adlı makalesi Türkiye'de çok uzun süre önce açılmış olması gereken bir dosyayı tekrar gündeme getirdi. 1970'lerdeki karmaşık çatışmaların en önemli boyutlarından birini teşkil eden emperyalist müdahaleler henüz yeterince bilinmemektedir.

Karmaşık çatışmalar diyoruz, çünkü 1965'ten sonra yoğunlaşma olayları yalnızca ülke içi bir sınıf mücadelesi değildi (gerçi sınıf mücadelesi de yeterince karmaşıktır). Gelişen sınıf mücadelesine yapılmış emperyalist müdahaleler ve bunlara karşı mücadeleler silsilesi idi de aynı zamanda. Daha karmaşık olması Türkiye'deki emek-sermaye çatışmasına emperyalizm ile tüm halk arasındaki çatışmanın; etnik, mezhepsel, bölgesel farklılıklar ve geçmişten kalan ulusal hesapların da katılmasının sonucuydu. Tabii; durum tüm bu unsurların değişen ağırlıklarıyla birlikte bugün de devam etmektedir. Türkiye'nin etnik, mezhepsel ve kültürel açılardan homojen bir ulus olmayışı, imparatorluğun tasfiyesinin tamamlanmamış hesaplar bırakması, emperyalizmin bunları değerlendirip daha etkin müdahalelerde bulunabilmesini olanaklı kılmaktadır.

Bugün sınıf mücadeleleri -isteyelim veya istemeyelim- dünyanın her yanında uluslararası boyutlarıyla birlikte yürümektedir. Büyük güçlerin burunlarını sokmadıkları tek bir alan dahi yoktur. Heryerde dünya çapındaki hakimiyet mücadelesinin bir uzantısı olan çok sayıda küçük çatışma ve küçük güç vardır. Bağımsızlık yanlıları bu nedenle emperyalizmin müdahalelerini bertaraf etmeden kendi ulusal hesaplaşmalarını gerçekleştiremezler,Her ne kadar çağımızda bunlar epeyce içiçe geçmişse de.

EMPERYALİZMİN MESELEYE BAKIŞI

Günümüzün emperyalist politikası İkinci Dünya Savışının batılı galip güçleri -temelde ABD- tarafından çizilmiş olup meseleye nihai bir çatışma, bir varolma sorunu olarak bakmaktadır. Herşey nihai çatışmaya hazırlık, veya daha doğrusu bunun bir parçasıdır. Bunun için ne kadar güç- yani çelik, kömür, krom, buğday, insan gücü, müttefik, tank, uçak vs- biriktirebilirse, o kadar iyi olur. Tabiatıyla düşman safları arasındaki gizli güçler de en değerli varlıklardan biridir.

ABD politikası 1947'de belirginleşen soğuk savaşla birlikte hemen bir "topyekün savaş" beklentisi içine girmiş, bu amaçla konvansiyonel güçleri ihmal ederek nükleer gücü birinci plana çıkarmıştı. Buna "topyekün müdahale" stratejisi deniyordu. Kore Savaşı bu yanılgıyı yıkmış, nihai mücadelenin uzun bir süre, bir dizi bölgesel savaşlardan geçeceği anlaşılmıştı. İşte bu nedenle küçüklü-büyüklü her bölgesel çatışmaya çare olarak düşünülen **"esnek mukabele"** stratejisi **"topyekün mukabele"**'nin yerini almış, Vietnam'dan Angola'ya, Afganistan'dan Nikaragua'ya kadar heryerde hayata geçirilmiştir. "Esnek Mukabele'nin özü her bölgesel çatışmaya oradaki yangını bastıracak kadar güçle karşılık vermeye dayanıyordu. Bu başka ifadeyle; emperyalist-kapitalist sistemin dışına çıkmak isteyen herkesin tepesine atom bombası atılamayacağına göre, soğuk savaş yöntemlerini daha da zenginleştirerek kullanmak, tercihen yerli işbirlikçilerle işi bitirmek, bu mümkün olmuyorsa asgari ölçüde açık müdahaleyle sorunu çözmek öngörülüyordu.

Soğuk savaş yöntemleri yeni değildi. Bunlar geniş anlamıyla "psikolojik harp" veya daha geniş olarak "gayrinizami harb" usulleri adı altında II. Dünya Savaşı sırasında mükemmelleştirilen usullerdi. Ama bunlar da İspanya İç Savaşı'nda ve sömürge yönetimlerinde görülmüş şeylerdi. Hatta, Wellington'un İspanya'daki Napolyon ordularına karşı uyguladığı gerilla savaşının, modern çağın bu anlamdaki ilk uygulamaları olduğu dahi -en azından akademik anlamda- söylenebilir. Bu alana girmeden konumuza dönelim.

Gayrinizami harp karşı tarafı açık muharebe dışındaki her türlü yıpratma ve zayıflatma eylemlerinin toplamıdır. Propaganda, casusluk ve sabotaj gayrinizami harbin temel usulleridir. Bu konuda söylenmiş pek çok sözden birisini almakla yetinelim. Kore Savaşı'nın son aşamasındaki ABD Komutanı Mark Clark (II. Dünya Savaşında İtalya'da Alexandr ile birlikte çarpışmış ve Roma'ya ilk giren müttefik askerlerinden biri olmuştur) gayrinizami harbin üzerinde önemle durmuş bir anti-komünistti. Savaşın hemen ertesinde şöyle yazıyordu: **"Komünistlerle mücadele dünya ölçüsünde bir mücadeledir... Dünya ölçüsünde bir harbin planlaştırılması, hür dünya kaynaklarından bu şekilde yararlanılması gerekmektedir... Komünistlerin yararlanabileceği insangücü bizeden çok fazladır... Ayrıca II. Dünya Savaşında önemini ispatlamış olan partizan harbinin de gösterdiği gibi, kızıllar bütün halkı kendi gayretleri için hazırlama konusunda büyük bir kaabiliyet göstermiş olduklarından dolayı komünistlerle yapılacak istikbaldeki her harbte belki çok daha mühim olacaktır... Bu sebepledir ki, gelecek harpte komünistler tarafından kullanılan büyük halk kitlelerinin kuvvetini temelinden sarsıp yıkmak için gerilla kuvveti yetiştirmeye zaruret vardır".** (Mark Clark, Tuna'dan Yalu'ya). Amerikalı general meramını son derece iyi bir şekilde ifade ediyordu. **"Kuzey Kore'de komünistlere karşı yaptığımız gerilla harbinin tam tafsilatı gizli tutulmak mecburiyetindedir. Çünkü komünistlerle gelecekte yapılacak herhangi bir harbte kullanılması lazım gelecek birçok partizan harekatı taktiği Kuzey Kore'de iyice geliştirilmiş ve olgunlaştırılmıştır."'**

Emperyalistlerin Kuzey Kore'de iyice geliştirip olgunlaştırdıkları gayrinizami harp usulleri Uzak Doğu'da, Afganistan'da, Güney Afrika'da Nikaragua ve El Salvador'da ve dünyanın her yanında uygulanmaktadır. Tabii burada vurgulamamız gereken husus şudur: gayrinizami harp; açık savaşa geçilmeden önce de uygulanmaktadır. Şöyle ki; bir ülkede anti-emperyalist bir hareket güçlenmeye başlarsa, bu hareket iktidara yönelme aşamasına gelmeden yıpratılırsa emperyalizm açısından çok daha iyidir. Pahalı bir içsavaş, her ne kadar temelde işbirlikçilerin sırtından yürüse de, emperyalizm için yine de yüktür. Kısacası emperyalizm şöyle demektedir: Sistemin dışına çıkartmam. İşler biraz kontrolümden çıksa da hemen içsavaş çıkartırım. Burada yenilsem dahi yine ülkeyi size yar etmem. Tepeden tırnağa kana boyarım. Tüm ekonomik varlığınızı sabote eder; hayatı zehir ederim. Bakalım kim önce pes edecek. Madem ki bir kontr-gerilla yaratılıyordu, bu kuvvet açık savaşın çıkmasından önce de kullanılabilirdi. Örtülü bir savaş açık savaştan daha ucuzdu. Daha kirli olması ise önemli değildi. Ve sonuçta emperyalizm, halklara karşı peşinen savaş ilan etmiş oluyordu. Açık veya örtülü. Üstelik de kendisini barışçı ilan ediyor, bağımsızlık uğruna bu savaşı kabul etmek zorunda kalanları terö-

rist diye karalıyordu. Teröre gelince, ajanlarının ve işbirlikçilerinin elinde daha bol birşey yoktu.

TÜRKİYE'NİN KONUMU

Türkiye 20. yy.'da iki büyük emperyalistin etki alanına girmiştir. Önce Almanların, sonra Amerikalıların. Her iki güç de Türkiye'ye bir sömürü alanı olmaktan çok (ki bu zaten doğaldı) doğuya yönelik politikalarının bir aracı olarak bakmışlardır.

Almanların Enver ve şürekasını Rusya'ya karşı nasıl kullandıkları, bu cüce kuklanın, efendilerinin arzusunu yerine getirmek için yüzbinlerce insanımızı nasıl ölüme sürdükleri acı bir ders olarak heran hatırlarda olmalıdır. Keza Almanların bu politikalarını uygulamak için bir Turan hayali yaratıp, Türkleri Kafkasya'ya yürüttükleri, 105.000 insanımızın bir hafta içinde Allahuekber dağında bu hayalle öldükleri de bilinmektedir. Gerçi mucizelerin mucizesi olup da Türk askeri Kafkasya'ya girse, Enver'in efendilerinin burayı kendileri için geri alacağı da, bugün elimizdeki vesikalardan pekala bilinmektedir. Keza Hazar Kıyısındaki halkların Türkleri kurtarıcı olarak bekledikleri de hiç söylenemez. Ama, kölelik psikolojisini kabul eden, kendine sunulan her yalana inanmak zorundaydı. Her ne kadar Alman oryantalist (doğu bilimcisi) Carl Brockelman daha 1918'de Turancılığın gelecek için olanaklarının pek az olduğu kanısına varıp, Turancılığın faşist yayıncısı Gotthard Jaesche'nin bile kabul ettiği maddi ve düşünsel taban yokluğunu vurgulamışsa da (Johennes Glasneck, Türkiye'de Faşist Alman Propagandası sf. 196) Enver yine de sefil hayatını Türkistan,Dağlarında noktalayan son bir atılımı tercih edecekti.

Birinci Dünya Savaşı geride kalıp ikincisine yürünürken Almanlar, sonradan Amerikalıların da büyük dikkat sarfedeceği şu teze sarıldılar: Sovyetler Birliği ancak birliği oluşturan halkların ayrılıkçı hareketleriyle yıkılabilir. Bunun için en güçlü aday da Kırım'dan Hazar Denizine ve Orta Asya'ya kadar yayılmış olan Türkik halklardır. Şimdi sözü arşive bırakalım:

Alman Elçisi Von Papen'in 5 Ağustos 1941 tarihinde Tarabya'dan Berlin'e gönderdiği A 3018/41 sayılı rapordan:

Pan Turan hareketi hakkında...

Türk hükümeti çevreleri Almanların Rusya'daki başarıları açısından Türk-Rus sınırının ötesindeki ırkdaşlarının kaderine, özellikle de Azeri Türklerinin kaderine giderek artan bir ilgi göstermektedir. Bu çevrelerde 1918 olaylarını geri getirme ve bu bölgeleri, özellikle değerli Bakü petrol bölgesini ilhak etme eğilimi (disposition) göze çarpmaktadır. Bu amaç için bir kısmı Abdülhamit zamanında benzer hizmetler görmüş kişilerden, uzmanlar komitesi niteliğinde bir şey oluşturulmuştu. Bunun görevi gerek içerdeki göçmenler, gerekse yurtdışından, özellikle de İran Azerbeycan'ından Hazar'a kadar olan Türk nüfuslu bölgeleri yeni Türkiye'ye ilhak etmek üzere malzeme ve taraftar toplamaktı... Bu grubun lideri İstanbul Milletvekili Şükrü Yenibahçe, Nuri Paşa (Enver Paşa'nın kardeşi; bir zamanlar İslam Ordusu denilen Pan-Türkik bir örgütte önemli yer işgal etmiş, kardeşinin Pan-Turancı planlarına özel bir ilgi duymasıyla tanınmıştır), Prof. Zeki Velidi (sürgünde yaşamış), Ahmet Cafer (General Skorski'nin Prometeus örgütüne yakınlığıyla tanınır)...

Ankara'daki Türk Hükümeti çevrelerinin bu Doğu-Türkleri (Azerbeycan dışta tutulmak üzere, yani Volga Türkleri, Tatarlar, Türkmenler vs.) ile ilgili şimdiki planı, onları kendi bağımsız görünen ama Batı Türklerinin "danışmanlar" olarak siyasi ve kültürel yönden egemen rolü, oynayacakları bir Doğu Türk devletinde toplamaktır... (**Alman Dışişleri Dairesi Belgeleri, Türkiye'deki Alman Politikası 1941-1945, Havas Yay.**).

1941 yılında, Alman ordularının Rusya içlerine durmaksızın ilerlediği günlerde Türkiye'deki ırkçı eğilimlerin coşkuya kapılıp, ayaklarının yerden kesildiği görülmektedir. Esasen Papen'in kendisi de aynı raporda Türkiye'nin planlarının Doğu Türkleri'nin arzularına uymadığını belirterek bu toplumlar arasındaki kültürel ortaklığın hemen hemen ortadan kalkmış olduğunu ifade etmektedir. Ama Türkiye'de Osmanlı kalıntısı Turancıların özlemleri Almanlar tarafından sonuna kadar kullanılmaya çalışılmıştır. Alman Elçiliği'nin A 2632/42 sayılı ve 13 Mayıs 1942 tarihli diğer bir raporundan anlaşıldığına göre Türkiye Kafkaslarla öylesine ilgileniyordu ki "**Türk ordusunda ülkeyi yakından tanıyan çok sayıda eski Kafkasyalı özellikle de Azeri subay bulunmaktadır. Eğer (Alman) hareketleri gelişme gösterirse istersek onların izne gönderilmelerini (Mürsel Bakü Paşa) sağlayabilecek.**"

Şu belge de son derece ilginçtir. 27.8.1982 tarih ve A524/42 sayı ile Berlin'e gönderilen Papen imzalı raporda "**...yukarıda sözü edilen sorunları İşgal altındaki Doğu Bölgeleri Bakanlığı temsilcisi Profesör von Mende ile de görüştük. Bir başka göçmen çevresiyle temas sağlamış bulunan SS Tugay Führer'i Zimmerman konuşmalarımızda hazır bulundu. Şu sonuçları çıkartabilirim: Özetle: Türkler, eğer azınlıklar Alman ruhu, ekonomik ve askeri önderliğiyle yetiştirilebilirlerse Rus sorunu için kalıcı bir çözüm bulunabileceği kanısındadırlar -ki ben de buna tamamen katılıyorum. Bu konuda önümüzdeki örneklere bakarak (Burma'da Japon örneği) Kafkas ve Hazar ötesi ülkelerinin her birinde, görünürde yerli halkın temsilcisi olacak kişiler bulmalıyız. Bunların arkasında danışman gibi görünmekle birlikte gerçek kararları veren sorumlu Alman yöneticiler bulunmalıdır. Görünürde silahlı kuvvetler ve polis örgütleri mümkün olan yerlerde yerliler tarafından temsil edilmelidir. Her bölge için önder olacak kişiyi seçme konusunda Numan ve Saraçoğlu ile konuşmalarımdan sonra da belirttiğim gibi daima yetkili Türk çevrelerinin görüşünü alabilirim, bu yolla yeni politik kuruluşlar konusunda ortak oir çıkar oluşturabiliriz...**"

GEHLEN ÖRGÜTÜNE GELİNCE

Almanlar Avrupa'yı ele geçirince işgal ettikleri tüm ülkelerde, Fransa, Belçika, Hollanda, Danimarka, Norveç ve Yugoslavya'da, bu toplumların en aşağılık işbirlikçi unsurlarını örgütlemişler İspanyol, Macar ve Romen ordularıyla birlikte özellikle Doğu (Sovyet) cephesinde kullanmışlardı. Bunların yanısıra Sovyet Rejimi'nin muzaffer(!) Alman ordularının ilerleyişi karşısında yıkıldığına inanan (Kırım Türkleri ve bazı Ukraynalılar gibi) işbirlikçiliğe yatkın unsurlar ikinci sınıf işlerin yapılması için örgütlenilmişti. Bunlar Almanların cephe gerisinde ikmal, ulaştırma, geri hizmet nöbetleri, yol bakımı, tamir ve benzeri işlerde Nazilerin hizmetçiliğini yapıyorlardı.

Yüzbinlerce, hatta milyonlarca insanı ilgilendiren bu çalışmaların yanısıra Yugoslavya ve Yunanistan'da Rusya içlerine kadar olan tüm bölgelerin istihbarat işleri Alman Kara Kuvvetleri Genel Kurmayı 12. Bölümü'nün göreviydi. Bu çalışmalar doğu yabancı orduları (Frende Heere Ost-Foreign Armies East) adı verilen bir çalışma çevresinde yürütülüyordu. Çağımızın en önemli istihbaratçılarından biri olan Reinhard Gehlen 1942'den itibaren işte bu dev mekanizmanın başında bulunuyordu.

İşgal altında olan ve olmayan ülkelerdeki istihbarat faaliyetlerini yöneten Gehlen, Nazilerin savaşı kaybetmesi üzerine tüm dosyalarını alarak Amerikalılara sığındı. Savaş sırasında kurduğu tüm ilişkileri ABD'nin hizmetine sundu. En büyük şeytan Hitler'in yenilmesinden sonra Sovyetler Birliği ile topyekün bir mücadeleyi kaçınılmaz gören Amerikalılar adeta gökten düşen bu ödülü kaçırmadılar. Batı Avrupalılara ve Yahudilere karşı suç işlemiş olanlar mahkemelere ve toplama kaplarına sürülürken, Doğu Avrupalılara ve Slavlara karşı suç işlemiş olanlar korundu. Bunların bir kısmı yeniden örgütlenerek sosyalizmin inşaasına geçilen Doğu Avrupa'da sabotaj ve casusluk işleri için kullanıldılar. Gehlen'in Doğu Avrupa'daki binlerce kontağı, ABD emperyalizminin denetimine geçti. Ancak bunlar Gelhen'i basit bir maşa olarak kullanmak yerine, yetki ve insiyatif vererek yeteneklerinden daha iyi yararlanma yoluna gittiler.

Murat Bayrak: Yugoslavlardan kurulu SS tümenlerinden Türkiye'deki komando kamplarına

Savaş sırasında ABD'nin kirli işleri yapan OSS (Office of Strategic Services) kapatıldıktan sonra yerine CIA kurulurken Gehlen'in aktif katkısı oldu. Böylece Gehlen. CIA'nın başkanlığına getirilmiş olan Allen Dulles ve ABD Dışişleri Bakanı John Föster ile birlikte soğuk savaşın geliştirilmesi ve yürütülmesinde önemli bir katkıya sahip oldu. CIA'dan sonra Federal Alman İstihbarat Servisi BND (Bundesnachrichtendienst) yi de Gehlen kurmuş ve 1968'e kadar yönetmiştir. BND 1950'li yıllarda büyük bir serbesti ile doğu ülkelerinde sayısız kirli iş yürütmüş, ancak 1960'ların sonlarına doğru Hıristiyan Demokrat ve 1970'lerde Sosyal Demokrat iktidarlar tarafından biraz kontrol altına alınabilmiştir. İşte bu BND, 1956'ya kadar Gehlen örgütü olarak adlandırılmıştır.

MURAT BAYRAK VE DİĞER TÜRKLER

İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerle işbirliği yapanlar hemen sonrasında CIA ve BND'nin hizmetine girmekte geç kalmamışlardır. Murat Bayrak bunlar arasında en önde gelenlerden biridir. Savaş sırasında Nazi işbirlikçisi Yugoslavlardan kurulu SS tümeninde subaylık yapmıştır. Ernst Noltke'nin Avrupa'da Faşist Hareketler kitabının Yugoslavya bölümünde Balkanlardaki yegane faşist örgütlenmeye sahip olan bu ülkede, bunların toplama kamplarının yönetimiyle ilgili muhafızlar, polis, haberalma ve yüzbinlerce insanı katleden bir güç olarak kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu korkunç işlerde yer alan Murat Bayrak savaştan sonra gıyabında ölüme mahkum olmuştur. Kurtuluşu Türkiye'ye kaçmakla bulan Bayrak'ın Gehlen örgütü ile ilişkisini ne zaman ve nasıl kurduğu tarafımızdan bilinmemektedir. Bunun 1940'ların sonlarında olması muhtemeldir. Gehlen'in Service adlı anılar kitabının 280.sayfasının son paragrafında İstanbul'daki eski istihbaratçı arkadaşlarından söz ettiği görülür ki bu kişi Murat Bayrak'tan başkası değildir. Gehlen gibi bir insanın İstanbul'a vedaya geldiği kişinin önemi herhalde tartışılamaz. İstanbul konusunun kitaba girmesi ise tesadüftür, çünkü Gehlen İstanbulda iken yardımcısı intihar etmiştir ve General bu önemli olay nedeniyle İstanbul seyahatinden söz etmek durumunda kalmıştır. Gehlen'in bu haberi İstanbulda öğrendiği ve ziyaret ettiği Bayrak'ın evinde büyük bir üzüntü yaşandığı bilinmektedir.

Gehlen'in ve Alman Genelkurmay İstihbarat Servisi (ABWEHR) in ülkemizdeki diğer önemli ajanları ve kontakları kimlerdi. Yukarıda sözü edilen kişilerin yanısıra örneğin savaş sırasında Cumhuriyet Gazetesinin askeri uzmanı olarak her gün Rusya savaşlarını anlatan General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet Alman taraftarlığını açıkça yapanlardandı. Bu general defalarca Almanya'ya gitmiş, bizzat Hitler'in iltifatlarına mahzar olmuştu. Alman sermayesiyle işbirliği halindeki bazı işadamları da Nazi yönetimi lehinde çeşitli girişimlerde bulunmuşlardı ki, bunlara önemli bir örnek Ahmet Veli Menger'dir. Mengerler Holding bugün de Mercedes'in ve daha birçok Alman şirketinin mümessilidir. Bunların yanısıra Papen'in raporlarında, Nazi davasına sempati duyan ve çoğu Sovyet devriminden kaçmış çok sayıda kişinin adları geçmektedir. General Mürsel Bakü, Azeri milliyetçilerden Pan Türkist Resulzade Mehmet Emin, Türkiye'de özel askeri hizmete alınmış olan yaveri Mirsa Bala, Kırım Tatarları ile Almanlar arasında bağ kurmak için Türkiye'den gönderilen Avukat Kemal Edige ve Müstecip Fazıl, vs. vs. daha birçok kişi bunlar arasındadır. A.Veli Menger'in General Erkilet ile Alman Genelkurmayı arasında güvenilir irtibat ajanlığı yapmış olduğu Alman Dışişleri belgeleri arasında bulunmuştu. Keza Ribbentrop tarafından Ankara'daki Alman Büyükelçiliğine iletilmiş olan 1526 sayılı, 5/12/1942 tarihli mesaj da çok önemlidir:

Alman Büyükelçiliği
ANKARA **Gizli**

Büyükelçiye özel

20 Kasım tarihli ve A 6154 numaralı raporunuza cevaben Türkiye'deki dostlarımızı içinde bulundukları güç durumdan kurtarmak üzere size beş milyon altın Alman markı iletilmesini emrettim. Bu parayı cömertçe kullanmanızı ve bana raporla durumu bildirmenizi rica ederim.

Ribbentrop

Beş milyon altın mark bugün için dahi çok büyük bir miktardır. O dönemde ise İstanbul'un yarısını satın alırdı. İşte tüm bu olanaklarla kurulan ilişkiler savaş sonrasında da emperyalizmin -bu kez CIA kalkanı altına sığınmış- işbirlikçileri için kaynak oldu. M. Bayrak'ın açtığı fabrikalar ve komando kamplarının mayasında bu paralar vardı. Ve buralarda yetiştirilen katiller Maraş katliamını yaptılar, okullarda köylerde binlerce ilerici yurtsever insanı kurşunladılar. Halka sıkılan her kurşunda, bu iğrenç paralar bulunmaktadır. Dünya çapındaki anti-komünist haçlı seferinin ülkemizdeki tezahürü 1970'lerde böyle oldu. Bu konuların, Türkiye'ye yapılan büyük ihanetin daha sonraki perdesinin hikayesi önümüzdeki günlerde gün ışığına daha çok çıkacaktır.

T. Behçet MÜCTEBAOĞLU

FİKRİ SÖNMEZ B

3 Mayıs 1985. Fikri Sönmez, dört yıldır göğüs gerdiği işkencelerin ardından geçirdiği kalp kriziyle Amasya Cezaevi'nde, arkadaşlarının kollarında can veriyordu. Kimdi Fikri Sönmez? Neden yargılanıyordu? Ve neden öldürüldü? Tüm bu sorulara yanıt, Fikri Sönmez ve onun şahsında Fatsa'yı anlamaktan geçiyor.

Fatsa, Türkiye Devrimci Hareketinin en önemli deneylerinden biridir ve bugün de demokrasiye inananlara, bu yolda mücadele edenlere yol göstermektedir.

1980'e gelinen yıllar Türkiye'de, emperyalizme bağımlı çarpık sistemin bütün alanlarda (ekonomik, siyasi, sosyal) yıllardır yeniden üreterek biriktiregeldiği sorunların, tam bir keşmekeşe dönüşerek içinden çıkılmaz hale geldiği bir dönemdir.

12 Eylül'le birlikte toplumsal ilişkiler, emperyalizmin ve yerli uzantıları egemen sınıfların istemleri doğrultusunda yeniden biçimlendirilmiştir. Halk muhalefetinin devrimci ve demokratik tüm örgütlenmeleri dağıtılmış, demokratik mevziler yok edilmiştir. Bu sistemli saldırıların önemli sonuçlarından birisi (belki de en önemlisi) ise, tüm bir toplumun bilincinin geriye götürülmesi, karartılmasıdır.

Bugünün çok iyi kavranması, geçmişin özlü yönlerinin daha iyi kavranmasını sağlar. Dünün sağlıklı kavranması bugüne ışık tutar. Söylemeye bile gerek yok ki, sadece geçmişe takılıp kalmak, tartışmayı geçmişle sınırlamak, dogmatizme, şematizme ve teorik sığlığa yol açar. Oysa önemli olan, geçmişin ana halkalarını yakalayabilmek ve onu bugünle birleştirebilmektir.

80'ler öncesi ülkemiz, egemen sınıfların ekonomik ve siyasi sorunlarına çözüm arayışlarının bir parçası olarak, "Faşist Terör Kampanyası"-yla karşı karşıya kaldı. Tek silahları terör ve demagoji olan faşist güçler karşısında, toplumun küçük bir kesiminde yılgınlık ve teslimiyet eğilimleri belirirken, bunun ötesinde geniş yığınlar arasında birleşme, dayanışma ve direnme eğilimleri ortaya çıktı.

Faşizme karşı mücadeleyi bir devrim sorunu olarak gören ve karmaşık bir görevler bütünü olarak kavrayan devrimciler, faşist saldırılar karşısında, en geniş halk kesimlerinin bu tepkilerini örgütlemeye girişmişler, bu mevzilerin kalıcı hale getirilmesi ve nihai hedefe yöneltilmesi için çalışmışlardır. Bu çabalar, dünya devrimci deneylerinden çıkarılan dersler ve ülkemizin somut koşulları birlikte değerlendirilerek, çok yönlü (ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel) sorunlara çözüm arayışlarının bir ifadesi olan örgütlenmeler olarak somutlanmıştır.

Bu örgütlenmelerin işlevleri, faşist saldırı karşısında savunmayla sınırlı olmayıp, halkın tüm sorunlarına, halkın kendi yaratıcı gücüyle çözümler üretebilmesini olanaklı kılacak şekilde geniş tutulmuştur.

Bu örgütlülüklerin en ileri örneklerinden biri olan Fatsa'nın, 80 öncesi ve sonrasında egemen güçlerin şiddetli ve yaygın saldırılarıyla karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Egemen güçleri bu denli korkutan Fatsa'da neler olmuştu?

Fatsa, faşist terörden en az etkilenen ve halkın örgütlülük düzeyinin yüksek olduğu yerlerin başında geliyordu. Fatsa'ya yönelik provakasyon ve karalama girişimleri, 14 Ekim 1979'daki Belediye Başkanlığı seçimlerine devrimci bir aday olan **Fikri Sönmez**'in girmesiyle başladı.

Belediye Başkanlığına aday olan **Fikri Sönmez**, 1960'larda benimsediği devrimci düşüncelere sarsılmaz bir inançla bağlı kalmış, kararlılığını 1971 tutukluluk koşullarında da sürdürmüş, cezaevinden çıktıktan sonra Fatsa'ya dönerek devrimci çalışmalarını devam ettirmiştir. Adaylığını koyduğu andan itibaren önüne çeşitli bürokratik engeller çıkarılmış, başarılı olunamayınca kendisini ortadan kaldırmaya yönelik saldırılar yürürlüğe konmuştur. Adaylığının kesinleşmesinden iki gün sonra üç yerden birden açılan yaylım ateşinden iki yara alarak kurtulmuş, bir hafta sonra ise otomobili taranarak sürücüsü yaralanmıştır. Daha sonra da seçim konuşması yaptığı kahve, maskeli faşistlerce basılıp bir kişi öldürülmüş ve birçok kişi de yaralanmıştır. (Bu maskeli saldırganlar daha sonra "Nokta Operasyonu"nda Vali **Reşat Akkaya** tarafından, resmi güçlere yardımcı olmak üzere görevlendirilmişlerdir.)

Yine MSP Yozgat Milletvekili **Hüseyin Erdal** ve beraberindeki dört faşist, seçime iki gün kala, seçimi erteletmeye yönelik bir provakasyon hazırlığı içerisindeyken, içi patlayıcı madde dolu bir otomobille yakalanmışlardır.

Fikri Sönmez, tüm bu saldırıları şöyle değerlendiriyordu: *"Seçimlerde biz devrimcilerin önüne çıkarılan engeller, bize bir gerçeği çok iyi kavratmıştı: Seçim hürriyeti, demokrasi hikayeleri ancak hakim sınıfların kendi aralarında yapıldığı zaman vardır. Ama seçimlerde devrimciler üstünlük kazanacağı zaman demokrasi, seçim, seçme ve seçilme hakkı söz konusu olamazdı."*

Bu tehlikeleri halkın yarattığı örgütlenmelerle aşan **Fikri Sönmez**, yapılan seçimlerde % 65 oy alarak Belediye Başkanlığına seçiliyordu. Belediye başkanı seçildikten sonra, varolan komiteler daha işlevli hale getirilmişlerdir.

Sorunlar, öncelikle tüm antifaşist (AP, CHP, MSP'ye oy verenlerin de içinde bulunduğu) halk kesimlerince ele alınarak tartışılıyor, gereksinmeler doğrultusunda alınan kararlar Belediye'ye aktarılıyordu. Belediye ise, olanaklarını gözönüne alarak kararları teknik yönden inceliyor, gerektiğinde kendi önerilerini de ekleyerek komitelere sunuyordu. Uygulamalar da bizzat komitelerce yerine getiriliyordu.

Çok kısa bir sürede -kısıtlı olanaklara rağmen- ilcenin *"üç yılda kurutulamaz"* denen çamuru komitelerin çalışması sonucunda bir haftada kurutuluyordu. Yine komiteler aracılığıyla halkın doğrudan müdahalesi sonucu ilçede karaborsa, hırsızlık, kumar, içki, tefecilik ortadan kaldırılmıştı. Fındık sömürüsü önlenmiş, komiteler aracılığıyla etkili bir fiyat denetimi gerçekleştirilmişti. Fatsa'da, Belediye ile Belediye işçileri arasındaki toplu sözleşmenin koşulları tamamen işçiler tarafından belirleniyordu. Ayrıca halkın büyük bir bölümünün etkin olarak katıldığı Kültür ve Sanat Şenliği düzenlenmişti. Küfredenler artık yadırganmakta, kadınlar horgörülmeyip eşitlikçi bir anlayışla tüm çalışmalara katılmaktaydılar. İlçede suç işleme oranı, **Fikri Sönmez**'in Belediye Başkanı seçilmesinden sonra belirgin bir biçimde azaldı. Öyle ki; **Fikri Sönmez**'in Başkanlığından önce 200 kapasiteli Fatsa cezaevindeki 250'yi bulan tutuklu sayısı, **Fikri Sönmez**'in Başkanlığı sırasında 36'ya dek düştü.

Komitelerde yaşlılar, gençler, kadınlar, öğretmenler, tüccarlar, esnaf, din adamları, hatta çeşitli siyasi partilerden insanlar eşit koşullarda biraraya geliyorlardı. Komitelerin yönetimine seçim ise, ya bilgi ve beceriye göre ya da sırayla -gönüllülük temelinde- gerçekleşmekteydi. Komitelerde kararlar canlı tartışmalardan sonra oy çokluğuyla alınıyordu. Bütün yapılanlar iktidarın Fatsa'ya uyguladığı petrol, kömür, sigara, yağ vb. ambargolara karşın başarılmıştır.

Tüm engellemelere rağmen Belediye-Halk işbirliğinin Fatsa'da yarattığı somut güzellikler halk güçleri arasında derin yankılar uyandırıyordu. Hatta öyle ki, Mersin'de, halk kendi belediyesine Fatsa'yı örnek alması yolunda baskıda bulunuyordu.

Halkın yeni bir yaşam biçimini kendi yaratıcı gücüyle gerçekleştirmeye, mevcut düzene karşı yeni bir alternatif yaşamın unsurlarını filizlendirmeye başladığı Fatsa, egemen güçlerin saldırılarının odağı haline geliyordu 80 öncesinde...

Önce burjuva basınında Fatsa'ya yönelik sistemli yalan ve iftira kampanyası başlatıldı. Fatsa'nın *"kurtarılmış bölge"* olduğu, *"devletin güvenlik güçlerinin giremediği"* söylentileri yaygınlaştırılıyordu.

Bu arada Çorum'da faşist güçlerin halka yönelik saldırıları Devrimciler tarafından boşa çıkarılırken, Başbakan **Süleyman Demiral**, dikkatleri Çorum'dan Fatsa'ya yöneltmek için *"Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın"* diyordu. Öte yandan Ordu Valisi **Reşat Akkaya**, *"iki astsubayın Fatsa'da kaçırılarak rehin alındığı"* yalanını ortaya atıyordu. Bütün bu yalan ve iftira kampanyasının sürdüğü günlerde, Fatsa'da, CHP, AP ve

U ŞAFAKLARDA...

MSP ilçe başkanları, *"Fatsa huzurlu bir yerdir, operasyon yapması anlamsızdır"* diyorlardı.

Fatsa'ya yönelik saldırıların tek amacı, ilçeye yönelik bir operasyonun zeminini hatırlamaktı. Nitekim kısa bir süre sonra, 11 Temmuz 1980'de Fatsa'ya yönelik geniş kapsamlı bir operasyon ("Nokta Operasyonu") başlatıldı.

Fikri Sönmez'in 10 aylık Belediye Başkanlığı süresince tek kişinin burnunun kanamadığı Fatsa, "Nokta Operasyonu"yla resmi-sivil (maskeli) faşist güçlerce kan gölüne dönüştürülüyordu. Operasyonlar tüm hızıyla sürerken *"Fatsa yalan ve İftira Kuşatması Altında"* başlığıyla yayınlanan bildiride şöyle deniyordu:

"Faşistler ülkenin dört bir yanında kan döküp can almayı dizginlerinden boşanmış bir kudurganlıkla sürdürüyor. Emekçi halkımız gözü dönmüş faşist canilere karşı bir ölüm kalım savaşı veriyor. Ve iktidar Çorum'da, Çamaş'ta... daha birçok yerde faşizme karşı direnen devrimcisi, CHP'lisi, MSP'lisi, AP'lisi ile tüm bir halkı düşman, bu halkın yaşadığı toprakları düşman toprakları ilan ediyor.

"Yeni MC hükümetinin başı 'Fatsa'yı istiyorum' diyor. Aslında onun istediği halkın kardeşliğinin bir 'yediveren gül' gibi açtığı Fatsa'daki yeni insan ilişkilerinin yok edilmesidir."

Operasyon adı altında gerçekleştirilen kitlesel tutuklamalarla **Fikri Sönmez** ve 300 Fatsalı gözaltına alınıyor ve böylece güya Fatsa vatan topraklarına katılıyordu. Dönemin Ordu Valisi **Reşat Akkaya** *"Bilgi almak için kadınlara aşk yaptırıyoruz"* diyerek uygulanan yöntemlerin ne kadar alçakça olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Tüm bu haince saldırılar ve komploların sonucunda operasyonlarda gözaltına alınanlar ağır işkencelerden geçirildiği gibi, Fatsa, resmi güçlerin desteğinde bölgeye yerleştirilen sivil faşist çetelerin halka zulmettiği bir yer haline getirilmeye çalışılıyordu.

Fatsa'ya yönelik baskılar ve yıldırma uğraşıları 12 Eylül 1980'le daha bir katmerleştirilerek sürdürüldü. Neredeyse Fatsalı olmak başlıbaşına bir suç sayılmaktaydı.

Öyle ki, 12 Eylül'ün lideri, darbe sonrası halka hitaben yaptığı konuşmaların birinde *"Biz yönetime el koymasaydık Fatsa'dakiler yönetime gelecekti ve bu konuşmayı da onlar yapacaktı."* diyerek halkın demokratik iktidarından duyduğu korkuyu dile getiriyordu. Pekçok Fatsalı çatışmalarda ya da işkencelerde öldürülmüştür. Yine pek çoğu işkence ile özdeş hapishane koşullarında çürütülmeye çalışılmıştır. İşte yaptığı herşeyi halkıyla beraber yapan **Fikri Sönmez** de bu ağır cezaevi koşulları içinde 1985'de öldürülmüştür.

Devrimciler, **Fikri Sönmez**'in mücadelesinden, direnişlerde dolu onurlu yaşamından, Fatsa'da halkıyla birlikte gerçekleştirdiklerinden gereken sonuçları çıkarmalıdırlar.

Fikri Sönmez bize göstermiştir ki; devrimciler, emekçi halk kitlelerine geleceğin sınıfsız toplumuna ilişkin methiyeler düzmekle yetinemezler. Gelecek toplumun, emekçilerin kendi yaratıcılığının gelişimini ve inisiyatifinin önünü açacak bir sistem olduğunu anlamaktan öteye, geleceğin toplumsal ilişkilerini, yaşam biçimini bugünün ilişkileri içinde henüz bir yönelim biçiminde bile olsa somutlamak zorundadırlar.

Bir ülkede sosyalizm bugünden yarına kurulamaz. Siyasal iktidarın alınması sosyalist ilişkilerin hemen her alanda birdenbire yeşermesi olarak algılanmamalıdır. Yaşamın her alanında kapitalist insan ilişkilerine alternatifler üretmek, halk kitlelerinin çıkarlarına uygun yeni düzenin insan ilişkilerini varolan sömürü düzeni içerisinde tomurcuklandırmak, demokratik halk iktidarının kurulması için vazgeçilmez koşuldur.

Kitlelerin örgütlenmesini, onların iktidarı için düşünmek, sosyalistlerin bu konuya bakışındaki ana noktayı oluşturur. Yani demokrasi mücadelesi içinde oluşturulan her örgütlülük, gelecekte tasarlanan toplumun ilişkilerini başlangıcından itibaren kendi içinde yeşertmek durumundadır. Parti, cephe, halk iktidarı, sosyalist insan vb. örgütlenmeye ve çalışma tarzına ilişkin sorunlar, böylesi bir perspektif içinde ele alındıklarında devrimci bir anlayışa ulaşılabilir.

Bugün ülkemizde 12 Eylül'ün yarattığı yenilgi koşulları büyük ölçüde devam etmektedir. Toplumsal muhalefetin son zamanlarda sesini yükseltemesi bu gerçeği değiştirmiyor. Çünkü olaylar göstermektedir ki, yığınlar hala örgütsüz ve kendiliğinden hareket etmektedir. İşte bu noktada gerek yığınların örgütlenmesi, gerekse iktidara yönelmiş bir siyasi hareketin oluşması, bugün sosyalistlerin gündemini oluşturmaktadır. Bu iki süreci birbirine bağlı görenlerin ise Fatsa'dan öğreneceği çok şey vardır. Fatsa ve ülkemizde yaşanan diğer deneyler bir devrim ve iktidar anlayışının ülkenin ve günün koşullarında somutlanmasıdır. Bu deneyin yaratıcılarından **Fikri Sönmez**'i bir kez daha selamlıyoruz.

FATSA DENEYİ TÜRKİYE'NİN DEVRİMCİ GELECEĞİNE IŞIK TUTUYOR!

NEREYE

Yollardan kırıla kırıla geçer güneş
mayıs yaprakları sallanır
ve bir kuş
göklerin keşfine çıkmış
bir haber salar
yürekleri yakan...
uzun kanat çırpar kırlangıç
deniz mavi, gökyüzü kararmış
bulutlar ağlar
bulutlar ağlar dolu dolu
bulutlar ağlar yağmur yağmur
toprakta yetişir mayıs ekinleri.
nasıl ki, açılmıştı bir kez mazgal
hüzün dolu bir sessizlik sızar
bir kuşku, bir merak ve ötesi
ihtiyarın ölüm haberi...
delip geçer yürekleri
işte, o anda durur yağmur
ebemkuşağı soluk ve sessiz.
nasıl ki vurulur bir serçe
kanadını çırpmadan düşerse yere
öylesine sağırlaşır geceler...
sanki ortadireği çökmüş dünyanın
kayıyor bir tarafı
gözler karmaşık bir karartı
bakışlar donuk
ve soru dolu
ki, bir anda birçok hıçkırık
hangimiz anasına böyle yanar
böyle ağlar?...
Nereye KOCA REİS
sayın BAŞKAN nereye?
nereye AĞABEY
karanlığın mumu kısılır mı?
kızların oğulların öksüz
bir avuç topraksız.
bir avuç topraksız ve etrafı tel duvar
ve parmaklık
bundan daha beter çaresizlik mi var?

Kenan ÖZCAN

KENDİNİ KURTARMIŞ BİR YER

Bana sorsalar, "Nerde yaşamak isterdin?" diye, "Fatsa'da" derdim, "Fatsa gibi bir yerde", derdim... Çok mu güzel yer Fatsa? Yooo! Dünyanın güzeli bir doğaya, deniziyle, daim yeşil engebeleriyle çevrelenmiş bir Türkiye köşeceğine, yine, o dörtbir yanımızda olduğu gibi oturtmuşlar sakil mi sakil çimento dörtgenlerini. Ne Pontus'u kalmış, ne taş mimarisi, ne de tarihi! Piçko bir yığın, velhasıl dehlizlerinde çekirgelerce sekip duran taksileri, minibüsleriyle... Ama, yeminle söylüyorum, Fatsa'da eğleştiğim üç gün süresince, bir içime yer etmedi bu yüreğimi kemiren, nereye gitsem gönlümü karartan, yurdumuzu bunkerlere benzer çirkin yığınlarla kuşatan maginot hatlarına çevirmiş kent menazırı... Çünki uykuda bile gözlerimi ayırmadım insanı deli eden insan manzaralarından... Bir ikindi, tepelere çıktık, Fatsa'yı kuşbakışı gören yükseltilere. O kuzularla, kuzu kuzu yeşiller otlayan yücelerde bile, doğru dürüst vaktim olmadı kente alıcı güzüyle, güzellemeci, estet bakışıyla bakmaya. Yanımdaki arkadaşlarla, Devrimciler halk kesimlerine tanrılaştırılarak değil, insanca kusurlarıyla anlatılmalı mı, anlatılmamalı mı diye tartışıyorduk o ara. Örneğin Lenin'in bir metresi olması Lenin'i halkın gözünde küçültür mü, yoksa Lenin'i olduğu gibi, yaşadığınca, eksisiyle, artısıyla tanımak yığınların sınıf bilincini daha mı iyi biler acaba vadisinden laflıyorduk. Diyeceğim, öyle insanla, öyle devrimle dolu geçti ki ordaki demlerim, cansıza gözüm kaymadı hiç, canlılarla, canı devrim olanlarla birliktik hep...

Maneviy miydim yani; Maddiyetta umursamazlıkta mıydım? Ne münasebet! Daha otobüsten sabaha karşı indiğimizde, karşımıza çıkan, karşılayan demek daha doğru, herbir kimse, bakıyordum yüzlerine de, "Şunlar bir dinlense de, anlatsak ne işler gördüğümüzü" telaşı içindelerdi... Murat'la karısıyla otelden erkenceğiz çıktık denize doğru gidelim diye. Bir arkadaş yanaştı yamacımıza, daha biz sormadan başladı anlatmaya... Neden Genel Seçimlere boykot kararı vermişken, Belediye Başkanlığı seçimlerine katılmışlar! Onu anlattı. Doğru da anlattı! Halk istemiş, "Bizi Karaborsacıların elinden kurtardınız, yağ, ampul, gaz, ekmek darlığı göstermediniz, size güvenimiz var, geçin şu Belediye'nin de başına!" demişler. Deyiş o deyiş! Oyların yüzde altmışını da vermişler, türlü tertibe karşın, kurşunlara, Başkan adayı Fikri'nin, ikisi gül bedenine giren, yetmiş kurşuna karşın! Maddiyatın temeli şu? Başkan anlattı, can kulağıyla dinledim. Fatsa, garip bir merkez, hem limanı var, yani ticaret, hem de hizmet merkezi civar kazaları için. İl merkezi olmasa da Fındık İhraç Merkezi! Düşünün siz, tarımın tek madde, yani fındık metaı üretimine yönlendirildiği bir yerde, sömürücüyle üretici arasındaki çelişkinin nasıl tek namludan çıkarcasına keskinleşeceğine! Öznel bakımdan da deyin ki, büyük sosyal deneyimlere dayanan gür bir geleneği var temelde, neyi neyle birleştireceğini, ikiyle ikinin dörtlüğünü dört başı mamur düşünme, yani üreticilikle üretim üzerine sınıfsal düşünce üretme yatkınlığı var millette!... Terzi Fikri Sönmez yuniformalıların haylidir ziyaret edemediği sokak üstündeki dükkanında diyor ki: "Ben Demokrat Partiliydim, baktım olmadı, TİP'e girdim. Çalıştım. O da olmadı. Adam oldum ben de!..." Fatsa bir Devrim ve Devrin Tarihi 1964'deki. "Kültür Derneği'nden başlayarak Fındık örgütlenmesinden Kızıldere'ye dek, büyük bir Kirizma, sosyal, sınıfsal mücadele Alt-üstü sözkonusu Fatsa'da... Ölen ölür, kalan SOLLAR BİZİMDİR... Dahasını anlatacağım size...

***

Bir zamanlar pek ateşli bir tartışma vardı devrimciler arasında. Devrim kırdan kente mi, kentten kıra doğru mu olacak diye. Ben de "Yolda olacak" diye seçeneği üçlerdim aklımca. Benim bu kestirmeci buluşum, Yol'un önemini küçültmez elbet. Fatsa'da olup bitenleri anlatırken de bir yol örneğinden başlayacağım söze:

Başkanlık seçimi kazanılıp, devrimciler işe el koydukta, bakmışlar ki, o usule, plana aykırı, öyle ruhsatsızca yolun ortasına burunlamış ucube yapıların tümü için istimlak bedeli ödeneli yıllar olmuş. Yine de eski belediyeler forslu hemşerilerine ait olan bu yapılara cesaret edip de tek bir kazma bile vuramamışlar. Halkın gözünde, sokaklara bel vermiş olan bu yapılar, yerel yönetimin hem aczini, hem de güvenilmezliğini simgeliyormuş bir bakıma. Fikri Sönmez mahalle komiteleriyle danışıp tartıştıktan sonra, emri vermiş, dozerler bu göz ağrılarını ortadan kaldırıvermişler. Bu "olmazı olur yapan" köktenci girişim, tabir caizse, daha sonra atılacak adımlara da yol açmış. Ve yönetimin güvenilirliğinden de öte, bir düzine çıkarcının karşısında devrimcilerin güçlülüğünü saptamış. İktidara gelenler gerçekten iktidarlı, halk gözüyle görmüş bunu. Böyle hanidir ellerini, kollarını bağlayan büyü bir çırpıda bozulmuş, ürkekliğin, boyun eğikliğin yerine kendi hakkı ve hayrı için topluca çalışma kararlılığı gelmiş. Yani halkın iktidarı halklaştırması, onu kendine mal etmesi, ona sahip çıkması yolu açılmış. Bunun üzerinedir ki, Başkanlık, yolları çakıllama önerisini semt ve mahalle komiteleri aracılığıyla halkın önüne getirdikte, bir kafa, el ve oy birliği tomurcuklanıvermiş. Ekipler kurup, koyulmuşlar işe Fatsa'nın diz boyu çamuru iki-üç ay içinde süprülüp gitmiş. Şimdi "Kimselerin beş yılda haka başa getiremeyeceği işi biz, bir hamlede becerdik" diye öğünüyorlardı haklı olarak. Belediye'nin dozerleri artık, usta ekiplerin öncülüğünde, komşu ilçeleri de çakıllamak üzre seferber ve seferi...

Bu oluşumu böyle belirledikten sonra, zaman içre gerilere gidelim, seçim öncesi ne olup bitti, ona bakalım. Yurdumuzu kasıp kavuran Ekonomik Anarşi Fatsa'da da hüküm-fermâ. Yağ yok, çay yok, gaz yok, cigara yok... Devrimciler dükkanların önündeki kuyruklarla eğleşecek yerde, Karaborsa'nın depolardan dallanan budaklanan kellesini buduyuveriyorlar. Yok diye bir bok kalmıyor, başlıyor bolluk, işte bu da Öniktidar kavramına ışık tutan bir olay! Buzu kırıp, altındaki murat suyunu gözlere ayan etmek gerek! Harbi, yani militanca eylem, siyasal eylemle içiçe yürütüldükte iki eylem türü birbirini tekmilleyen bir hız ve ağırlık kazanıyor ve giderek devinme gücü büyüyor. Devrimcilerin engelleri kırarak yığınlara sundukları eylem önerileri, yığınlarca gerçekleştirilme sürecine sokuldukta, yeni yeni birleşimleri, yeni yaklaşımları gelberi ediyor. Böyle böyle halkla bütünleşmiş bir devrim yöntemi ve modeli geliştiriliyor. Bı örgensel, organik gelişim, devrimcilerin kendilerini halkın eğilimlerine, ge ksinimlerine yabancı, hatta ters düşürecek ileri-geriliklere kapılmalarını önlüyor. Bu değiştirerek değişme tutumu, bu deneyerek deneme yöntemi, hem devrimcilere halkın nabzını sekmemecesine dinleme olanağı sağlıyor, hem de halkı yönetilmişliğin edilgenliğinden kurtararak yaratıcılığa sevkediyor. Giderek de yönetenle yönetilen arasındaki ayrım ortadan kalkıyor. Ergeçsel (nihai) çözümlemede, devletin zorlayıcı aygıtlarını önce defterden silip sonra gerçek demokrasinin kurulmasına geçme biçimindeki iki aşamalı plan yerine, bu iki işlemi devrim sürecinin her anında içiçe yürütme ufku böylece açılmış oluyor. Yerel yönetimler, hem birimlerinin küçük olması dolayısıyla böyle bir deneme için biçilmiş kaftan, hem de devrimi bir süreç değil, bir an olarak görme yanılgısını safdışı etme bakımından elverişli ortamlar oluşturuyor. Öte yandan sınıf çözümlemesinde, analizinde devrimsel eylemi meçhul bir ileri tarihe erteleme sonucunu doğuracak toptancılıklara sapacak yerde, yerel toplumu oluşturan halk katmanları arasında çelişkileri gözardı etmeden buluşma noktaları bulmak, ittifaklar oluşturmak mümkün oluyor. Nitekim Fatsa'da köylü, devrimci, işçi ve esnaf arasındaki birlik böylesine bir birlik. Bu birlik toplumun devrim doğrultusunda değişmesinden yararlanan ve yararlanacak olan halkın böyle bir değişmeden zarar göreceklerin, yani sömürücülerin karşısındaki birliği. Onun içindir ki, köylüler kamyonlara dolmuş, öyle devrimci marşlar okuyarak Fatsa Şenliğine güle oynaya geliyorlar. Onun içindir ki, bakkala gidip satın aldığınız cigaranın parasını vermeye davrandığınızda, Bakkal "Siz Şenliğimizin konuğusunuz, sok bakalım paranı cebine!" diyor...

Bu toplu kaynaşmanın bir başka sonucu da kadın-erkek, yetişkin çocuk arasındaki çelişkilerin sağlıklı birleşimlere doğru götürülmüş oluşu. Gayrı, çocuk da, kadın da erkek karşısında erkin. Kişilik sahibi, çünki devrime sahip çıkmış. Kadın kocasının karşısında elpence divan durmuyor, ne de çocuk babasının karşısında iki büklüm. Devrim yolunda hepsi yanyanalar hepsi çünki. O güzelim çocuk korosunun başarısı bu yüzden. Bacıların konukları yolda çevirip, hanelerine konuk gelmişizcesine, dostça elimizi sıkmaları bu yüzden.

Fatsa'da yeni bir yaşama örneği oluşuyor, yeni bir üretim biçimine doğru ve buna paralel yeni bir kültür, yeni bir ekin elbet. Fatsa Kültür Şenliği'nin anlamı buydu...

Ha, onu da unutmadan söyleyim, Fatsa'da hır-gür, vur-kır yok. Düzeni düzen olan yerde, Dirlik-düzenlik de oluyor.... Bizim sağır sultanlara bu duyurulur mu acaba? Sanmam!...

Can Yücel

4-5 Mayıs 1980/DEMOKRAT

Fatsa izlenimleri

8-14 Nisan 1980'de Fatsa'da düzenlenen "FATSA HALK KÜLTÜR ŞENLİĞİ"nin ardından, Şenlik süresince Fatsa'da bulunan yazar, gazeteci, öğretim üyelerinin o dönemde basına yansıyan izlenimleri...

Dr. Tuğrul ERYILMAZ

"Fatsa'da 'halk kendi kendini yönetemez, ille de tepesinde güçlü bir otoriteye gereksinim vardır' diye özetlenebilecek egemen sınıf savının somut olarak iflas ettiğini gördük. Adı çevresinde ne denli spekülasyonlar yapılan halk komitelerinin ne denli etkin ve gerçekten demokratik çalışıklarına tanık olduk. Belediye Başkanı Sönmez'in de dediği gibi, Belediye artık kararların alındığı bir otorite olmaktan çıkmış, yerel yönetim esprisine uygun olarak, halkın aldığı kararların onaylandığı bir makam konumuna girmiş. Yöre halkı Başkanlık kapısının sürekli olarak açık olduğunu özenle belirtiyorlar ki, Fatsa'da bulunduğum 3-4 günlük dönem içinde bunu bizde gözledik.

Fatsa'da halk komitelerinde devrimci ögelerin yanısıra CHP'li, AP'li ve MSP'li Fatsalıların da aktif görev alması, Türkiye'deki her tür demokrasi şampiyonunun ders alması gereken bir durum.

Fatsa aydınlık bir yolda ama yolculuk daha yeni başlamış. Her türlü etkileşim tüm dinamiği ile sürüyor. Öğrenirken öğretiyor, öğretirken öğreniyorsunuz."

Mahmut Tali ÖNGÖREN

"Fatsa'da insanı etkileyen en önemli gerçek orada yaşayan halkın bilinç düzeyidir. Yaşlı başlı insanların sağlam inançları, kararlılıkları ve sorunlara doğru yaklaşımları ve bu gibi düşünceleri arı bir dille açıklamaları Türkiye'de yeni ve sağlam bir gerçeğin Fatsa'da oluştuğunu etkileyici bir biçimde anlatıyor insana.

Eğer gençler, yetişkinler, yaşlılar, çocuklar ve kadınlar biraraya gelip hem sorunların kökeninde yatan nedenleri görebiliyorlarsa, hem bu sorunları ortadan kaldırmak için topluca uğraş verebiliyorlarsa bu gerçekten çok kimse korkacak ve bu gerçeği çok kimse kıskanacaktır.

İçkisini kumarını bırakıp, işine dönen erkekleri görünce, faşizmin tehlikesini anlatan yaşlı kadınları dinleyince, halkın kendi kasabasının en ağır işlerini çoluk-çocuk birlikte yaptığını öğrenince, bütün bu uğraşlara faşist olmamak koşuluyla her partiye ve her görüşe sahip kimselerin katılabileceğini anlayınca, din adamlarının Fatsa'daki çabanın yararlarını halka anlattığını duyunca, bu eylemlerden korkacakların ve kıskanacakların sayısı elbette bir hayli yüksek olur."

Şükran KETENCİ

"Bence Fatsa'da başarılmış çok önemli bir şey var. Fatsa'da devrimci bir çabanın arkasında halk var. Başarının sırrı ise yola çıkanların masa başı teorik ve stratejik tartışmaları bir yana bırakarak, Fatsa'da halk için önemli, somut işler yapmış olmaları."

Dr. Yazgülü ALDOĞAN

"Güncel Türkiye koşullarında karabasanlarla boğulup daralıyorsa biraz soluklanıp umutlanmak, yılgınlıktan biraz olsun kurtulmak için Fatsa'ya gitmeli.

Büyük partilerimizin karizmatik liderler önderliğinde sonuçsuz uğraşları yanında bu küçük kasabadaki örgüt çalışması, halkın siyasal katılımının doruğa ulaştığı yerel demokrasi örneği ne kadar anlamlı."

Doç. Dr. Ünsal OSKAY

"Fatsa'da değişik bir toplumsal yaşam gördüm. Fatsa insanın bugünkü modernleşme süreci içinde yitirilen, yitirilmekte olan ve yerine yenileri de konulamayan kişilik özelliklerine ve değerlere sahip olduğu gözlemleniyor.

Fatsa, çözülmez sanılan toplumsal sorunların insanlara kendi yaşamlarına ilişkin kararları kendilerinin almaları hakkı tanındığında çözümlenebileceğinin umudunu sergiliyor.

Fatsalılara yaşadığımız çağ adına teşekkür etmek istiyorum."

SÖNMEZ O

içerde
takvimden
birer yaprak
kopararak
akıyordu günler.
belleklerimize soğuk bir tortu bırakıyordu günler.
bir gazete kağıt kanatlarıyla getirdi ölüm haberini
seslerimiz
kırık bir düş gibi
üşümüş gibi
asıldı kaldı havaya.
dökülmüş sıvaya
çatlak duvara
soğuk yataklara
paslı parmaklıklara
düştü ses kırıntıları
gülüşlerin bir tek ölüleri kaldı dudaklarımızda.
(Sessizliğin kıymıkları battı ellerime
ellerim hep kanayacak)
ah... bir adım
ve bir öpüş kadar yakındık ölüme
ama onun ölümünü bir çocuk gibi yadırgadım.
(barut acısı bir ölüm bu
sığdıramam tabutlara)
o, gözlerimizin sularına
alnındaki şafakları dökerek
ayrıldı aramızdan
ve sözcüklerin fırtınası
delip geçit çatılarını belleklerimizin
boş yere uçmuyor bu sessiz çığlıklar,
boş yere uçmuyorlar saçaklardan ilçe dağlarına.
her çığlık
bitmemiş bir hesabı
yolcu ediyor yarına
(ve ben
onun anılarının gölgesinde
serinletiyorum acımı)
(....)
o sönmez
yüreklerimiz yeniden doğurur onu,
ölüm usulca bir gül gibi açılır ölümsüzlüğe.
ölümü ayıklıyorum bu şiirden.
Mamak önlerinde
çığlıklarını gökyüzüne gönderen
bir ana gibi
acısını dağlara yolcu eden bu şiir
sevgiliye söylenen bir aşk türküsü gibi
bütün saçak altlarını ve deniz kıyılarını dolaşıp bir bir
onun büyük öyküsünü kazıyacak zamana.
ölümü ayıklıyorum bu şiirden
çünkü ölmedi o.
sigarasını çayını hazır edin
hazır edin sohbet sofrasını
o güzel geleceği hazır edin.
ne üzerine kalem çekilmiş bir geçmiş
ne de bitmiş bir söz olacaktır
çünkü biliriz asıl biz susarsak ölür o.

(....)

Ersin ERGÜN

AYSEL'İ YAŞAMA DÖNDÜRELİM!

Aysel Zehir, Türkiye'de yaşanan karanlık bir dönemin en çarpıcı simgesidir. Bugün aynı karanlığı sürdürmeye çalışanların, Aysel'in tedavi görmek için yurtdışına çıkışını engelleyenlerin asıl korkusu da budur. Bu çağdışı uygulamanın sorumluları, kendi ayıplarını keyfi yasaklarla kapatmaya çalışmaktadırlar. Unutulmasın ki; Aysel Zehir'e ve Türkiye'de en temel yurttaşlık hakları ellerinden alınan binlerce insana reva görülen bu tür uygulamalara karşı çıkmayanlar da sorumluluk altındadır. İlericiler, demokratlar gereken duyarlığı göstermek zorundadırlar..

Binlerce insanımızın, sorgusuz-sualsiz alınıp götürüldüğü, işkencelerden geçtiği, hiç bir gerekçe gösterilmeksizin yıllarca kapatılacağı cezaevlerine girdiği bir dönemde, üçüncü kez gözaltına alınarak tutuklanmıştı **Aysel Zehir.** Ve 17 yaşındaydı. Tüm baskı ve işkencelere karşın, sinmedi ve "Onur duyduğu" yanını korumak için direnenlerin yanında yerini aldı.

Aysel'in de katıldığı, Metris ve Sağmalcılar'daki ölüm orucuna dönüşen açlık grevi, cezaevlerinde artarak süren baskı ve işkencelere bir karşı çıkış, bir direnişti. Ölümü göze aldığı bu süreçte **Aysel** sağlığını yitirecekti. 8 ay 19 gün fazlasıyla çektiği cezasını bitirdiğinde ise, dış dünyayla tüm bağları kopmuş durumdaydı. Ölüm orucu sırasında tahrip olan beyin hücreleri Onu yaşamsal faaliyetlerini gösteremeyecek duruma getirmişti.

Aysel, tedavi için yurtdışına gitmeliydi ve bunun için görünürde hiç bir engel yoktu. Çünkü, cezasını -fazlasıyla- çekmiş ve tahliye olmuştu. Ayrıca "sakıncalı" hiç bir faaliyet gösteremeyecek kadar kötüydü sağlığı. En önemlisi de tedavi edilmesi gerekti.

Fakat öyle olmadı; **Aysel** de pasaport engeline takıldı. Hem de "sakıncalı" olduğu gerekçesiyle. 1987 yılında, hem kızı hem de kendisi için pasaport başvurusunda bulunan **Tahsin Zehir**'e kendisi için pasaport verilirken, kızı için pasaport verilmedi. Yapılan tüm başvurular, yazılı bir cevap alınmasına yetmedi. Görevli bir memurdan duydukları: "kızınız sakıncalıymış, durumunu araştırıyoruz"dan başka hiçbir gerekçe yoktu ortalıkta.

Elbette ki, pasaport yasağından etkilenen yegane insan değil Aysel. Cumhuriyet Gazetesinde yer alan bir araştırma, 6.680'i hiçbir yasal dayanağı olmamak üzere, Türkiye'de 300 bin insanın pasaport alamadığını gösteriyor. T.C. kendi koyduğu yasaları rahatça -insanların yaşamı pahasına- görmezden gelebiliyor. **Ruhi su, Orhan Apaydın;** belki de iyileşecekleri halde, çıkışları engellenip ölmelerine göz yumulan ve bildiğimiz insanlardan yalnızca ikisi.

Görülen o ki, T.C. pasaport yasasını keyfi düzenlemelerle bir baskı aracı haline getirmiştir. İçerden çıkan, aydın ya da demokrat olan insanların seyahat etme ve yurtdışına çıkma haklarını elinden alarak kendince onları cezalandırmaktadır. Onlara göre; bu durumdaki insanlara pasaport verilmemesinin nedeni: Yurtdışında Türkiye aleyhinde, "Devletin güvenliğini sarsıcı bir takım faaliyetlerde" bulunmalarını engellemek. Fakat asıl neden çok açık; o insanlar, Türkiye'de insan haklarına saygı duyulmadığının, baskı ve işkencelerin devam ettiğinin bir kanıtı olacaktır ve bundan korkulmaktadır. T.C.'nin bu tutumu yalnızca onu teşhire yaramaktadır.

Aysel, yaşama dönebilmesi için, gereken tedaviyi görmelidir. Bunun için gereken, pasaport alıp yurtdışına çıkabilmesidir. **Aysel**'in çıkışını engelleyenler, onun şu anki durumundan birinci derecede sorumlu olanlardır.

Aysel'e ve benzer durumda olanlara pasaport verilmelidir. Tüm ilerici ve demokrat kamuoyu, bu konuda girişimlerde bulunarak, duyarlılığını göstermelidir.

Muzaffer İlhan ERDOST:

"Aysel Zehir, bir dönemde, insanların, ne denli ağır bir baskıdan geçtiğini simgeliyor."

Aysel Zehir, bir dönemin özgün yönlerini simgeliyor. Gözaltını, cezaevini, cezaevlerini, insanların açlık direnişine zorlandığı ağır baskıları. Çünkü, açlık grevinde zedelendi beyni **Aysel Zehir'**in, ve bedeni normal işlevlerini yapamıyor.

Tedavi için, tıbbın bu dalda yetkin olduğu ülkeye götürülmesi gerekli. Ama, yurtdışına çıkmak için pasaport alması da gerekli. Ne var ki, dört yıldır pasaport verilmiyor **Aysel Zehir'**e.

Niçin diye sorabilir insan? **Aysel Zehir**'i kaçırmak için mi pasaport isteniyor. Kaçamaz ki hiç bir yere.. **Aysel Zehir,** yurtdışında "zararlı" etkinliklerde bulunur diye mi verilmiyor pasaport. Ama biliniyor **Aysel Zehir**'in böyle bir etkinlik yapamayacak denli özürlü bir durumda olduğu. Bir yurttaşına, devlet, tedavi olanakları sağlamakla yükümlü değil mi? Büyüklerden biri, ya da maddi olanağı bulunan biri, dilediği tedaviyi yaptırmak için yurtdışına çıkarken, **Aysel Zehir**'in tedavisi için yurt dışına çıkmasına engel olunmasını, hangi "eşitlik" ilkesiyle bağdaştırmak olanaklı! Açıklanması, anlaşılması zor bir davranış. Ama açıklanabilir bir yönü de var. **Aysel Zehir,** bir dönemde, insanların, ne denli ağır bir baskıdan geçtiğini simgeliyor.. Bu dönemde kimi yaşamını yitirdi, kimi yaşamda kalabildi. **Aysel Zehir,** yaşamda kalabilenler ile yaşamayanlar arasında o. Kimi düşünceleri "tabuta koymak" istemeyi, bedenleri tabuta koymakla özdeşleşen bir anlayışı simgeliyor. Onu doğrudan görmek, bir dönemi somut olarak görüp, tanımak, bilmektir. Bu "dönem", kendisini, tam da "zehir" olan bir bedende, göstermemek, kendisi olarak görünmemek istiyor. Sorun bu bence.

Emil Galip SANDALCI:

"Türkiye'de bugün Aysel'in konumunda olan binlerce insan var."

Ne denilebilir ki bu durumda... Bu insanlık dışı bir uygulamadır. Aysel ve onun durumunda olan insanlara pasaport verilmemesi Türkiye'nin bugüne kadar imzaladığı, insan hak ve özgürlükleriyle ilgili bütün anlaşmalara aykırı bir olaydır.

Biz İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi olarak **"Pasaport Sorunu ve Aysel Zehir"** adlı bir panel düzenledik. Sorun sadece **Aysel zehir** değil, o ve onun durumunda olanlardır.

Eşber Yağmurdereli, küçük yaştan beri gözleri görmüyor olmasına rağmen **Yağmurdereli** hala içerde tutulmaktadır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkün **Yağmurdereli, Aygün** ve **Zehir** bu durumda olan insanlardan sadece birkaçı...

Cuhurbaşkanı bu durumda olan bazı insanların dışarı çıkmasını sağlamaktadır. Yukarda adlarını verdiğimiz ve sayılarını çoğaltabileceğimiz durumdaki insanları neden göremiyor ya da görmüyor.

Pasaport sorunu Türkiye'deki anti-demokratik uygulamaların somut bir göstergesidir.

Uluslararası Af Örgütünün İstanbul Şubesi Başkanı Haziran ayının başlarında Türkiye'ye geliyor. Elindeki iki konudan birisi de **Aysel Zehir** olayı, **Aysel Zehir** 'in durumu hakkında yabancı basına bilgi verildi ve basın toplantısı yapıldı.

Türkiye'de bugün **Aysel**'in konumunda olan binlerce insan var. 15 seneden beri içerde olan ve ruhi dengesinde bozukluklar olan **İmam Aygün** arada sırada hastaneye kaldırılmakta ve dövülüp tekrar geri götürülmektedir. Bu insanı tedavi ettirmek yerine hastaneyi yeni bir işkence yeri olarak kullanmaktadırlar.

Şükran KETENCİ:

"İnsanlar defalarce cezaya tâbi tutulmak isteniyor."

Aysel konumunda olan insanların yurt dışına çıkarılmamalarının pek çok nedeni var. Ama bunun en temel nedenlerinden biri ceza vermekdir. Pasaport günümüzde cezalandırmada etkili bir araç haline getirilmiştir. Örneğin, yatıp çıkmış bir insanı işe almamak ya da ufak birşey yüzünden işten çıkarmak gibi. Burada, hukukunda yazılı olan cezaları yeterli görmeyen bir anlayış sözkonusudur. İnsanlar defalarca cezaya tabi tutulmak istenmektedir. Bunun insan haklarına aykırılığı ise çok açık.

Ayrıca **Aysel**'in yurt dışına çıkmasına izin verilmemesi anayasaya aykırı bir tutumdur. Çünkü **Aysel** cezasını yatmış hatta alacaklı olarak çıkmıştır. Artık yasal olarak **Aysel**'in hiçbir engeli kalmamıştır. Ortada yasa dışı bir durum söz konusudur. Fakat bu durumu belgeleyen yazılı bir belge olmadığı için yargı yoluyla hak aramanın da koşulları yok. Ortada bir hak gasbı var, ancak niçin pasaport vermediklerini size yazılı bir belgeyle bildirmedikleri için yargı yoluna başvuramıyorsunuz. Bu durumda kişi ve kuruluşların olaya karşı duyarlı olması ve yürürlükte olan yasanın uygulamaya konulması için baskı yapılması gerekmektedir.

Yasaya rağmen pasaport verilmemesi durumlarında işin içine iktidar açısından başka kaygılar girmektedir; Bu **Aysel Zehir** olayında şöyle olabilir; **Aysel**'in yurt dışına çıkması Türkiye'de işkencenin olduğunun ve halen devam ettiğinin somut bir örneğini gözler önüne serecektir. Bunu istemeyenler ve bundan korkanlar, yasaya rağmen **Aysel**'i yurdışına göndermek istememektedirler.

Aysel olayında öncelikle İçişleri Bakanlığı'nın bu konuda yazılı yanıt vermesini sağlamak gerekmektedir. Çünkü o takdirde yargı yoluna gidebilmek için somut bir belge olacaktır. Bunun araçları, demokratik kitle örgütleri aracılığıyla kamuoyu yaratmaktır.

Sonuç olarak, ortada hiçbir gerekçeye dayanmayan ve yasa dışı bir uygulama söz konusudur. Bu uygulamalar ise insan haklarına direk bir saldırı niteliği taşıyor. İnsanın temel hak ve özgürlüklerinden olan yaşama ve seyahat etme hakları gasp ediliyor. Hem de yasalara rağmen ki bu kendi kendilerinin teşhirinden başka bir şey değil.

Yalçın PEKŞEN:

"İnsanın en çok sinirini bozan, T.C.'nin hukuk devleti olduğunu söylemeleri.."

Pasaport yasası benim gençliğimden beri ortada olan bir sorun ve gerçekten mantıklı olan hiçbir yanı yok. Bu memleketten yurtdışına gitmek isteyen bir sürü kaçakçı, bir sürü hırsız, bir sürü uğursuz katil, canavar vs. insana pasaport verilirken, gerçekten yasal yollarla pasaport almak isteyen bir sürü insana pasaport verilmiyor. **Aysel Zehir** olayında olduğu gibi sağlıksorunlarıolan insanlar dahi bunun acısını çekiyorlar. Yine aynı durumda olan **Ruhi Su** ya izin verilmiyor. Söylemek istediğim bu uygulamaların tamamen mantık dışı olduğu. Son pasaport yasası da yine kaçakçı vs. insanların korunmasına yöneliktir, bu anlamda sorunu çözmekten çok uzaktadır.

Cezasını çekmiş ve yasal olarak hiçbir engeli olmayan insanlara pasaport verilmemesi çok üzücü bir olay. Ancak bu, şu an iktidarda olan yönetim süresince de sürüp gidecek galiba. MİT'in ne kadar laubali çalıştığı son olaylarla gün ışığına çıkmıştır. Ve bu laubali çalışan kurumun raporlarıyla insanlara pasaport verilmemesi gösteriyor ki iş A'dan Z'ye bozuk. Bugünkü iktidarında bunu değiştirmeye niyeti olmadığı çok açık. Etki-tepki meselesi, bu kadar çok baskı olduğunda mutlaka bir tepki doğacaktır. Bugün toplumumuzda sakıncalılar adı verilen büyük bir grup oluştu. Bu insanlar çok büyük acılar çekmektedirler. Bu durum ise olayı artık toplumsal bir yara boyutuna ulaştırmaktadır.

Bir de insanın en çok sinirini bozan, T.C.'nin hukuk devleti olduğunu söylemeleri.. Deseler ki, T.C. demokratik bir ülke değildir biz de o zaman başa gelen çekilir derdik. Fakat ortada bir demokratik ülke ve hukuk devleti propagandası var, bu ise, uygulamalar gözönüne alındığında büyük bir çelişki doğurmaktadır. Kendi koydukları yasaları yine kendileri çiğneyebiliyorlar. Bu ülkede binlerce insan 141-142'den yargılanmakta fakat, bizzat ülkenin başbakanı defalarca anayasayı ihlal etmekte veya çalışmaktadır. İşte 141-142 budur. Ayrıca bir sürü insanı da anayasayı yıkmaya teşebbüsten yargılamaktalar. Ama tabi teşebbüs başka başarmak başka...

Sonuç olarak, ortada bir haksızlık sözkonusu. Bu haksızlıklar ise artık bir toplumsal bir yara haline gelmiştir. Bunu aşmanın yolu ise toplumun içinde bulunduğu duyarsızlıktan ve tepkisizlikten uzaklaştırabilmekten geçiyor.

Sungur SAVRAN:

"Böyle Anayasa'ya böyle uygulama yakışır ancak!"

Aysel Zehir'in yurtdışına çıkarak tedavi görmesinin engellenmesi, Türkiye'de devletin idari yöntemle idam cezası uyguladığını gösteriyor. İdam cezası zaten başlı başına insanlık dışı bir uygulama. Hele siyasal suçlara uygulandığı zaman demokratik hakların çiğnenmesi anlamını taşıyor. Ama bütün bunların ötesinde, eğer insanlar yargı kararı olmaksızın salt idari tasarrufla ölüme mahkum edilebiliyorsa, bu yüzkızartıcı bir uygulama niteliğini kazanıyor. Ama bu ülkede şaşırtıcı da değil böyle bir uygulama. Geçmişte kitlesel mücadelenin canlılığı dolayısıyla demokratik hakların sınırlı da olsa daha fazla kullanılabildiği bir dönemde, 12 Mart sanıklarından, öğrenci önderi **Harun Karadeniz**'in kanserli hastalığının tedavisi için yurtdışına çıkışı engellenmişti. Daha yakın bir tarihte 12 Eylül askeri diktatörlüğü Türkiye'nin seçkin sanatçılarından **Ruhi Su**'ya tedavi için pasaport vermeyerek ölümüne neden olmuştu. Şimdi insanlık dışı uygulama **Aysel Zehir**'e yöneliyor. Bir başka bakımdan da şaşırtıcı değil bu uygulama. 1982 anayasası "gerekli" durumlarda polise insan öldürme yetkisini açık bir hükümle öngörüyor. Böyle Anayasa'ya ve böyle geleneğe böyle uygulama yakışır ancak!

Türkiye'deki siyasal rejimin kısmi değişikliklerle düzeltilebileceği yanılsamasını yayanlar sorunun bütün bu boyutlarını düşünmek zorundalar. **Aysel Zehir**'in soğukkanlı biçimde öldürülmesine hayır demek için mücadele etmek demokratik hakları önemsediğini iler süren herkesin görevi.

Aysel Zehir'e derhal tedavi için yurtdışına çıkma olanağı tanınmalı. Bütün **Aysel Zehir'lerin** yaşamı için hep birlikte mücadele etmeliyiz!

ÇEVRE SORUNLARI ve YAŞAMA BİLİNCİ

Günümüzde "çevre" ve "çevre sorunları" incelenirken olay salt bir kirlenme ya da doğal yıpranma olarak değil üretim ilişkilerinin ve kültürel değerlerin yok edilmesine kadar uzanan geniş bir perspektifi içerir. Bugün çevre sorunu ekolojik dengenin yapay bir müdahale ile bozulmasıdır. Yapaydır çünkü kaçınılmaz değildir, dengenin iç gelişimi sonucu değildir. Sorunu bu şekilde ele alırken, sistemin yani kapitalizmin çevre sorunlarına bakışındaki perspektifin de gözler önüne serilmesi gerekir. Son 10-15 yıldır yoğunlaşan ilgiye karşın "çevre" konusunda hala bir kavram netliğinin sağlanmadığı gözlenmektedir. Egemen güçler konuyu bir "kirlilik fetişizmi"ne dönüştürmeye çalışmaktadırlar.

Üretim ve tüketimin bugün uluslararası bir nitelik kazandığı kapitalist sistemde, bir ülkenin tek başına alacağı her tedbir, kapitalistin ya maliyetini ürüne ilave ederek rekabet ve ticaret olanaklarını kaybetmesine, yani pazarın daralmasına, ya da maliyeti kendi kaynaklarından karşılayarak, kârının düşmesine yol açacaktır. Gelişmiş kapitalist ülkeler çevre sorunlarının çözümünün maliyetini, uluslararası düzeye getirerek azgelişmiş ülkelere ve kendi halklarına yüklemek istemektedirler. Bu arada çevre kirlenmesini önleyici aygıt ve kimyasal maddelerle, dünya ölçeğinde bir pazarlamayla yeni kâr alanlarına uğnelme hesapları içindedirler.

Ancak 1960'lı yılların sonu ve 1970'li yıllar çevre sorunlarına gerçekten sahip çıkması gereken kitlelerin sosyalleşmesi dönemi olmuş, bazı kitlesel olaylar gündeme gelmiştir. Kamuoyunda, kapitalizmin ucuz aldatmacalarına karşı bir tepki gösterme, talepleri kitlesel olarak duyurma ve sorunlara sahip çıkma bilinci ve eğilimi yerleşmiştir. Bu gelişmeler bilgiyi, uzmanlığı, meslekleri ve insanları, alışılagelmiş kalıplardan çıkarmış, ilişkiler ve bütünlükler, kavranabilir, hesaplanabilir ve en önemlisi 'bütün' kavrandığında, daha temel şeyler sorgulanır olmuştur. İnsanlar, sosyal ve ekonomik durumları kadar, yaşadıkları çevrenin de, sistemin göstermek istediği gibi olmadığının farkına varmaya başlamışlar ve çevredeki bozukluklarla, toplumdaki yerleşik değerlerin (yaşam bilincinin) ilişkisinin görülmesi, birincisine (çevre bozukluklarına) tepkiyi doğurmuş, bu tepki zamanla ikincisinin (yerleşik toplumsal değerler ve ilişkilerin) sorgulanmasına dönüşmüştür.

Bu konularda düşülmemesi, gereken yanılgılar ise, konuyu bir "çevre polemiği"ne indirgeyen tartışmalar ya da sorunu sadece gelişmiş ülkelerin sorunu olarak ele alan yaklaşımlardır. Çevre sorununu apolitik bir uğraşı olarak gösteren eğilimler, sorunun sosyal-ekonomik sorunlarla bütünlüğünü ve doğal-tarihi-kültürel varlıklara dek uzanan geniş perspektifini gözden uzaklaştırmayı amaçlamaktadırlar.

Çevre sorunlarına bakış açısı ve bu sorunlara sahip çıkılması, insana verilen değerin bir göstergesidir. Sahip çıkmak genelde çevre bilinciyle, kültürel bilinçle, daha da genelde yaşama bilinciyle ilgilidir. Kapitalist sistemin, insan üzerinde, kültür üzerinde kurmak istediği çağdışı baskılara karşı durmanın bir parçasıdır. Mimar-yazar Cengiz BEKTAŞ sorunu bütün açıklığıyla ve çarpıcı biçimde şöyle dile getiriyor:

"... Kendi ülkemizde ne zaman yabancı düştük biz? Şu caddeye bakın, bir de şu üst geçide... Sizlere sormadan, her canı isteyen, istediği yere istediği demir yığınını kuruveriyor. Bu caddeler, bu alanlar sizin olsaydı karışırdınız. Biri gelip, tarlanıza bir araba toprak dökse, ortalığı birbirine katardınız değil mi? Bu sokaklara, bu alanlara aldırmayışınız neden? Sanki başkasının sokağında, caddesinde, alanında, kentinde, ülkesinde yaşıyor gibisiniz...

(...)

Ey ressamlar, ey yontucular, ey mimarlar, ey ahali!.. Sizin de birşey kattığınız, elektrik direğine karıştığınız, bir duvarını boyadığınız, bir deliğini tıkadığınız; bir ağaç, bir asma, bir çiçek diktiğiniz sokağınız oldu mu?

Kendinize, "sahip" çıkacağınız bir sokak edinin bence hemen; bir cadde edinin; bir alanınız, bir kentiniz olsun..." (Kimin bu sokaklar, alanlar, kentler - Cengiz Bektaş, Alan Yayıncılık - İstanbul)

Bizim ülkemiz gibi azgelişmiş ülkelerde çevre sorunlarına eğilme, genel uluslararası kriterlerle birebir uyuşmaz. Batı emperyalizminin fütursuz talanına açılmış bu tür ülkelerde, çevreye ya da daha genel anlamda, doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik yıkım ve talan politikası, özellikle toplumsal muhalefetin de uzun süre susturulmuş olmasından da faydalanarak olabildiğince almış başını yürümüştür. Uluslararası tekelci kapitalizme hizmet eden iktidarlar ve onların uşağı yerli işbirlikçi sermaye çevrelerinin sorumsuz talanına karşı az da olsa sesini çıkaranlar ise susturulmaya çalışılmıştır.

Özellikle son dönemlerde, tüm taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, uluslararası emperyalizme peşkeş çekilmeye başlanmıştır. Son sekiz yıldır topluma yetiştirilmeye çalışılan yaşam tarzı, üretim ilişkileri nedeniyle her şeyin ölçüsü para olmuş ve herşey satılık olmuştur. Toplumların çağdaşlık düzeyinin bir ölçütü olan, çevreyi ve onun kapsadığı tüm doğal ve kültürel varlıkları koruma olgusu, ayaklar altına alınmış ve çağ ötesine kötü miraslar bırakılmıştır. Bu ülkede yaşadığımız çevre ve içerdiği tüm varlıklar bizim malımızdır, halkın malıdır. Bu konuda önemli olan konuyla ilgili ancak duyarsız tutumunu sürdüren tüm kişileri karşı çıkmaya çağırmaktadır; çünkü çevrede yaşanan çarpık yapılanmaya sadece birkaç kişinin karşı çıkması yetersizdir. Çevrenin ve kültürel mirasımızın katledilmesinde hiçbir engel tanımayan, ancak lafa geldiğinde çevre koruma konusunda mangalda kül bırakmayan egemen güçlerin, bu ikiyüzlü politikası da gözler önüne serilmelidir. Haliç'i temizlemekten bahsedenlerin yüzüne Taşkışla katliamı haykırılmalıdır. Çevrenin yeşillendirilmesinden bahsedenlerin yüzüne, boğaz sırtlarının betonlaştırılması vurulmalıdır. Bu örnekleri çoğaltabiliriz.

İşte Marmara — Marmara Denizi'nin birçok bölgesi artık hayatı tehlike yaratacak ölçüde kirlenmiş bulunuyor. Müdahale edilmediği sürece, kaybettiklerimizi geri getirme şansımız giderek ortadan kalkıyor.

"Çevre", "çevre koruma" ve bunların içerdiği tüm kültürel varlıkların, doğal zenginliklerin korunması konularında yerel yönetimlere de önemli görevler düşmektedir. Belediyeler, çevre koruması konusundaki kanunun uygulanması ve imar planlarının delinmeden yürütülmesi konusunda yetkili olmalıdır. Çevre düzenleme ve koruma planlarının kâğıt üzerinde kalmaması ve uygulamaya geçilmesi için konu hakkındaki yetkililerin-çevre uzmanı, mimar, şehir ve bölge planlamacıları vb.- işbirliği yapması gereklidir. Bu da yerel yönetimlere, duyarlı devrimci-demokrat insanların getirilmesiyle olasıdır.

OKTAY MURAT

1402'LİKLERE ÇAĞRI

Ekim 1988'de Ankara'da yapılacak 1402'likler-Öğretim ve Çalışma Hakkı Kurultayı Hazırlık Komisyonu İHD genel merkezinde çalışmalarına başlamıştır. 1402 sayılı yasayla görevine son verilen, 1402 ile tehdit edilerek istifaya zorlanan, 1402 uygulanıyormuşçasına tebligat yapılarak atılan, kurumlarınca benzer nedenlerle görevine son verilen, 1402 ve YÖK uygulamalarını protesto için görevinden ayrılan, 1402 uygulamasıyla insan hakları yok edilen işçilerin, kamu görevlilerinin, öğretmenlerin, öğretim üye ve yardımcılarının ad, adres ve bugünkü uğraşlarını İHD Genel Merkezi-Konur Sok. 15/3 Kızılay, Ankara adresine bildirmelerini, ellerindeki bilgi ve belgeleri göndermelerini, katkıda bulunarak veya kurultaya katılarak destek vermelerini bekliyoruz.

İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi Tel: (4) 1181071

AFGANİSTAN'DA ÇÖZÜM ARTIK ZOR!

Afganistan'da birbiri peşisıra gelen darbelerin ardında SBKP'nin, ABD'nin ekonomik-siyasi ilişki alanlarına karşı kendi ekonomik siyasi-ilişkilerini ve "nüfuz alanını" genişletme esasına dayanan uluslararası politikaları vardır. Yani, SSCB'nin uluslararası ilişkilerinde temel kriteri, büyük ölçüde, herhangi bir ulusun devrimci mücadelesi değil, herhangi bir devletin SSCB'ye yakınlığı veya dış politikasındaki tercihleridir.

Sovyet askerlerinin 8 yılı aşkın bir süreden sonra Afganistan'dan çekilmeye başlamaları, "Afganistan Sorunu"nu **gerçekten** çözüme ulaştıracak mı? Yoksa 27 Nisan 1978'de **Nur Muhammed Taraki** yönetiminde gerçekleştirilen "darbe"nin ve ardından gelen Sovyet müdahalesinin Afganistan'da yol açtığı sorunlar, aradan geçen 10 yılın sonunda, bugün artık Sovyet askerlerinin çekilmesiyle de çözülemeyecek bir noktaya mı geldi? Bu sorulara cevap aramadan önce, Afganistan'da son on yıldır olup bitenleri, yani yüz binin üzerinde Sovyet askerinin savaşa sürülmesine, onbinlerce insanın ölümüne, yüzbinlercesinin ülkesini terketmesine yol açan olayları kısaca hatırlatmakta yarar var. Ve tabii bu arada, on yıldır dünya halkları gözünde sosyalizmin prestijini ayaklar altına alan kokuşmuş politikaların da hatırlanması ve bir kez daha irdelenmesi bir zorunluluk oluyor.

Hatırlanacağı gibi, 1978 Darbesine kadar Afganistan'da yönetimde olan **Muhammed Davut Han**, belli ölçülerde SSCB'ye yakın, fakat esas olarak bağlantısız bir politika izlemekteydi. Ancak son dönemlerinde, siyasal iktidar üzerinde önemli etkinliği olan, SSCB politikalarının yakın destekçisi **Afganistan Demokratik Halk Partisi**'ni (ADHP) ve partiye bağlı subay ve bürokratları tasfiye yoluna girince, 27 Nisan 1978'de ADHP, **Nur Muhammed Taraki** yönetiminde bir danbeyle iktidarı ele aldı.

ADHP, 1965'te kurulmuş, çoğunlukla subay, öğretmen ve bürokratlar içinde örgütlenmiş, SSCB politikalarını destekleyen bir partidir. Öyle ki; ADHP'ye bağlı subayların ve bürokratların SSCB ile ilişkileri, bu ülkede eğitim görecek kadar ileri düzeydedir. ADHP'nin bir diğer özelliği de, kuruluşundan kısa bir süre sonra "Halk" ve "Sancak" olarak adlandırılan iki ayrı hizibe ayrılması ve bu iki grubun birbirlerine karşı mücadelesinin zaman zaman kanlı olaylara yol açacak ölçüde ve 1978'den sonraki dönemde de devam etmesidir.

Darbeyle yönetime gelen **N.M. Taraki**, ilk olarak **Brejnev** yönetimiyle bir dostluk anlaşması imzaladı. Peşinden büyük bir süratle "reform"lara girişti. Sendikaların yasallaşmasıyla başlayan reformlar, köylülerin devlete olan borçlarının silinmesi, Afganistan'da yaşayan ulusların çeşitli ulusal haklarının tanınması ve uygulamada sınırlı kalmakla birlikte Toprak Reformuyla sürdü. *"Yeni yönetim işçi sınıfından ve tüm ezilen halktan yana ilerici bir politika güdecektir."* diyerek alelacele "devrimlere" girişen **Taraki** yönetiminin Afganistan halkından gördüğü karşılık "silahlı direniş" oldu. Pekiy, "ezilen halktan yana olduğunu" söyleyen ve reform programıyla bunu bir ölçüde kanıtlayan bir yönetim, niçin bu denli sert bir tepkiyle karşılaştı? Hem de yanında olduğunu söylediği ezilen halkın tepkisiyle!

Burada Afganıstan'ın genel ekonomik ve sosyal yapısını kısaca irdelemek olayların niçin bu şekilde geliştiğini anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Afganistan, gerçek anlamda feodal üretim ilişkilerinin egemen olduğu, nüfusunun % 90'ı yoksul köylülerden oluşan, egemen toplumsal ilişkilerin "kabile ilişkisi" olarak tanımlanabileceği bir ülkedir. "Gece baskını"yla sosyalist devrime kalkışılan Afganistan'da kapitalizmin gelişkinlik düzeyi (!) ise **Kabil**'deki 5 fabrikadan ibarettir. (Ayakkabı, tekstil meşrubat vb.) Etnik yapının oldukça karmışık bir görünüm arzettiği Afganistan'da ekilebilir topraklar, tüm toprakların % 10'una tekabül etmektedir ki, bu toprakların % 80'i toprak ağalarının mülkiyetindedir. Afganistan'daki gelişmelerde önemli rolü olan etmenlerden biri de, toprak ağalarının aynı zamanda kabile reisi ve dini lider konumunda olmalarıdır. Halkının % 90'a yakınının okuma-yazma bilmediği bu ülkede dinin yoksul köylü kitleleri üzerindeki etkinliği, egemen toplumsal ilişkilerin de bir anlamda güvencesi olmuştur. Nitekim 10 yıldır süren silahlı direnişin temel ideolojik dayanağı, anti-komünizmle beslenen dini inançlardır.

Kısaca belirtmeye çalıştığımız bu sosyal ve ekonomik özelliklere sahip Afganistan'da darbeyle gelen "devrim"in, alelacele ve zora dayalı tepeden inme yöntemlerle reformlara kalkışması karşısında halktan gördüğü direniş sanırız anlaşılabilir bir şeyledir. Başka bir deyişle, sosyal ve ekonomik statüleri tehlikeye giren toprak ağası kabile reislerinin küçük üreticileri de (çeşitli ekonomik baskılarla) yanlarına alarak, gerçekte devrimin temel dayanağı olması gereken yoksul köylüleri anti-komünist propagandayla ayaklandırmaları kolayca mümkün olmuştur. Kuşkusuz bu gelişmelerin en önemli nedenlerinden biri, ADHP'nin siyasi mücadelenin temel dayanaklarını yoksul köylü kitleleri içinde oluşturmak yerine, şehirlerdeki bir avuç subay ve bürokrat içinde araması ve SSCB'nin desteğini, kendi halkının desteğinden daha "güvenilir" ve gerekli görmesi, Afganistan'da 10 yıldır yaşanan trajedinin zeminini oluşturdu. Hemen belirtmeliyiz ki, ADHP'nin bu affedilmez hataları, gerçekte himayesinde geliştiği SBKP'nin uluslararası politikalarının bir sonucu ve bu politikaların bir almada iflasıdır. **Taraki** darbesinin (ve sonraki dönemde birbirini izleyen darbelerin) SBKP'nin bilgisi ve onayı dışında cereyan ettiğini düşünmek, kuşkusuz büyük saflık olur. Dolayısıyla halka ve halkın mücadelesine güvenmeyen bütün bu yaklaşımların gerisinde SBKP'nin, öncelikle kendi milli çıkarlarını gözeten dış politikası vardır, SBKP, uluslararası politikalarını, ABD'nin ekonomik-siyasi ilişki alanlarına karşı kendi ekonomik-siyasi ilişkilerini ve "nüfuz alanını" genişletme esasına dayandırmaktadır. Ve üstelik bu amaçla SBKP, en karanlık rejimlere destek olmaya varacak ölçüde dejenere tutumlar içine girmekten çekinmemiştir. Kısacası SSCB'nin uluslararası ilişkilerinde temel kriteri, büyük ölçüde, herhangi bir **ulusun** devrimci mücadelesi **değil**, herhangi bir **devletin** SSCB'ye yakınlığı veya dış politikadaki tercihleridir. Nitekim Afganistan'da **Taraki** darbesi ve onun peşinden gelen darbeler, bu politikanın yol açtığı onarılmaz zor yaraların en somut örneklerinden biri olmuştur.

Taraki, 1978 Eylül'ünde kendi Başkanı **Hafızullah Amin** tarafından devrilmiş ve öldürülmüş, ancak **Amin**'in işbaşında olduğu yaklaşık üç ay boyunca olayların tırmanması önlenememiş, üstelik ADHP içindeki tasfiye hareketi siyasal gerginliği daha da arttırmıştır. Sonuçta Afganistan'da ipin ucu iyiden iyiye kaçınca, duruma Sovyetler "doğrudan" müdahale etme gereği duymuş ve bu müdahaleyle birlikte **Babrak Karmal** darbesi de gerçekleştirilmiştir. Bütün bu darbeler zinciri içinde dikkati çeken gülünç (ama acı) olaylardan biri de, her darbenin Sovyetler Birliği'nin onayıyla yapılması, fakat her darbecinin kendinden öncekileri "hainlik", "ABD ajanı" olmakla suçlamasıdır.

Afganistan'daki son darbe de 1986'da yaşanmış, **Karmal**'ın yerine halen Devlet Başkanlığını yürütmekte olan **Necibullah** getirilmiştir. Bütün bu süreç boyunca emperyalizm tarafından kışkırtılan ve desteklenen gerici ayaklanma bastırılamamış, aksine geçen süre içinde güçlenmiştir. Nitekim bugün Sovyet askerlerinin boşalttığı bölgeler neredeyse birkaç saat içinde İslamcı gurupların denetimine geçmektedir. Kuşkusuz bu gelişmelerden **Gorbaçov** yönetimi de haberdardır. Ama anlaşılan o ki, Afganistan'ın SSCB açısından yol açtığı sorunlar, Sovyet askerinin bu ülkedeki varlığına daha fazla imkan vermemektedir. Ya da farklı bir deyişle, **Gorbaçov**, **Brejnev** döneminin hatalı politikalarının (Sözkonusu hatalı politikalar, salt **Brejnev** dönemine özgü değildir. SBKP'nin temel teorik yaklaşımlarından ve SSCB'deki sosyalist yapının zaaflarından kaynaklanmaktadır. Ancak **Brejnev** döneminde yapılan yanlışların "ayyuka çıktığını" söylemek yanlış olmaz. **Gorbaçov**'la birlikte kimi olumlu gelişmelerin işaretleri görülmekteyse de bir hükme varmak için henüz erkendir.) sonucu ortaya çıkan "Afganistan kamburu"nu daha fazla sırtında taşımak ve uluslararası planda yarattığı etkinliğe gölge düşürmek istememektedir.

İşte tam da bu noktada yazımızın başındaki soruya dönecek olursak, **Gorbaçov** yönetiminin Sovyet askerlerini Afganistan'dan çekmesi, Afganistan sorununun çözüldüğü anlamına mı geliyor? Hayır. Afganistan sorunu, ne bugünkü Afgan yönetimi açısından çözülmüştür, ne de SSCB açısından... 10 yıldır silahlı direnişi yürüten ABD destekli gerici güçler, Sovyetler'in çekilme kararının ardından yaptıkları açıklamalarda bugünkü Afgan hükümetini devirene kadar savaşacaklarını ifade etmişlerdir ve bu konuda ne kadar ciddi olduklarını da daha ilk günden göstermişlerdir. Bu anlamda, Sovyet askerlerinin bugün Afganistan'dan çekiliyor olmaları, yarın bu ülkede siyasal dengelerin gericilerden yana ağırlık kazanması halinde, Sovyetlerin halen hükümette bulunan yandaşlarının kafalarının koparılmasına göz göre göre sessiz kalacağı anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla SSCB açısından Afganistan sorunu hâlâ gündemdedir ve bundan sonrada gündemde olacaktır. Afganistan'la ilgili gözden kaçırılmaması gereken bir diğer nokta da, bugün silahlı direnişi sürdüren islami guruplar arasında 10 yıldır ciddi bir birliğin sağlanamamış olması gerçeğidir. Bir yandan mezhep ayrılıkları ve etnik farklılıklar, diğer yandan ekonomik kaynağın (toprağın) denetimi konusundaki çıkar çelişkileri, bugünden sonra muhtemelen daha geniş bir hareket alanı bulacak olan bu gurupla rarasındaki rekabeti çatışma boyutlarına pekala tırmandırabilir. Diğer taraftan bu grupların bugün ABD tarafından destekleniyor olmaları, yarın bunlardan bazılarının (özellikle İran'a yakın olanların) ABD'ye karşı açık tavır almalarına engel değildir. Dolayısıyla Afganistan artık emperyalizmin müdahale ve ayak oyunlarına da daha açık bir konum arzetmektedir. Ve bugün Afganistan, -Lübnan benzeri- çok taraflı bir iç savaşa doğru hızla yol almaktadır.

Sonuç olarak, bu yoksul ülke, büyük devletlerin himayesine sığınmayı ilke edinen kişiliksiz poltikaların bedelini fazlasıyla ödemiştir. Daha da ödeyeceğinden başka!...

Remzi POYRAZ

Nikaragua Mektubu

'Contra savaşı sağlık ve eğitim hizmetlerini aksatıyor'

03.03.88
Esteli-Nicaragua

Sandinist asker "Tortilla satıyor musun?" diye yoldan geçmekte olan müfrezeye bakan kadına sordu. Kadın içeri gitti ve bir dilim tortilla ile geri geldi.

Asker 5.000 cordobas uzattı. Kadın "Bu çok fazla ve benim bozuğum yok" diyerek parayı almak istemedi. Asker üsteledi "Önemli değil, çocuklarına birşeyler alırsın". Kadın parayı aldı. "Bekle biraz" diyerek gülerek eve koştu. Kadın birkaç dakika sonra geri gelerek, pişirmekte olduğu tavuktan birkaç parça et ve yucca'yı askerlere verdi.

Kadın, Jinetega'nın 30 km. kuzeyindeki dağlarda bir gurup Contrayı kovalayan Sandinista Halk Ordusu Francisca Estrada Gayrinizami Savaş Taburu 4. Bölük'ü ile karşılaşan birkaç köylüden birisiydi.

Bölge, ahır, kahve çiftlikleri ve mısır tarlalarıyla kaplı, seyrek nüfuslu bir bölge. Evler gelişi güzel yayılmış durumda ve birbirlerinden en az 500 m. uzaklıkta. Köylülerin çoğunluğu bir veya iki odalı, tahtadan yapılmış ve eğreti olarak tutturulmuş evlerde yaşıyor. Evlerin içini ve dışını çocuklar, kümes hayvanları ve domuzlar paylaşıyor. Elektrik ve musluk suyu yok. Birçok evde ise açık hava tuvaleti bile bulunmuyor. Su, genellikle bölgede akan nehirden taşınıyor. Nicaragua'nın temel dışsatım ürünü olan kahve bu bölgede yetişiyor. Jinetega ve Matagalpa'yı kapsayan VI. Bölge, ülkenin kahve üretiminin 2/3'ünü karşılıyor.

4. Bölük'ün 18-25 yaş arasındaki 30 askeri iki yıllık askerlik görevlerini yapıyorlar. Bölük komutanı Teğmen Roberto Martinez 28 yaşında ve 18 yıldır orduda.

Askerler Sovyet yapısı otomatik tüfek, elbombası ve roket atar taşıyorlardı. Genel üs ve çevredeki bölüklerle iletişim sahra telsizi ve el telsizleriyle sağlanıyor. Askerlerden bir tanesi, önceki bir çatışmada Contralardan ele geçirilen USA damgalı bir elbombası taşıyordu.

Birlikler konserve balık, şeker ve PİNOL'dan oluşan sahra erzakını taşıyorlar. Pinol suda eritilebilen bir çeşit tatlı mısır. Erzaklarını kuvvetlendirmek ve sardunyaları daha lezzetli hale getirmek için askerlerden birkaçı yol boyunca köylülerden yiyecek satın almaya gitti. Köylülerden bazıları tortilla ve peynir sattı, bazıları kahve hazırladı. Nadiren köylüler domuzlarından veya buzağılarından birini satmak istediler.

Sandinista askerleri rastladıkları köylülere saygılı davranıyor. Birlik köylülerden birinin evinin yanında kamp yaptığı veya dinlendiği zaman askerlerden sadece iki üç tanesi, bölgedeki Contralar hakkında bilgi veya yiyecek almak için eve yaklaşıyor. Evde yaşayanlar askerleri gördüğü zaman eve girip kapıyı kapatırsa -yol boyunca birkaç kez oldu- askerler eve uğramadan yola devam ediyorlar.

Mangaların hepsinde bir iki tane evcil papağan var. Mario, sürekli sırt çantasında iki tane papağan taşıyor. Ne zaman bir iki dakika dursak ve dinlensek hemen onlarla oynadı ve konuştu. Hayali, daha fazla papağan toplayıp, birgün hayvanat bahçesi açmak.

"Papağanları çok küçükken yakalamalısınız. Böyle yaparsanız sizden hiç ayrılmazlar diyor Mario.

"Papağan beslemek buralarda sorun yaratmıyor mu? Ya tam çatışmaya hazırlanırken ötmeye başlarsa?" diye sorduğumuzda, "Üzülme, papağanlar ne zaman sessiz duracaklarını biliyorlar" diye güvenle cevap verdi.

* * *

Nobetçi asker "Eminim yarın festival olacak" diye seslendi ve ekledi: "Geçen hafta büyük bir eğlence vardı. Orada olmalıydın, kaçırdın. Contraları gerçekten ezdik." Başka bir asker söze girdi. "Daha önce hiç çatışmada bulundun mu? Başlangıçta korkutucu gelse de önemli değil. Ben şimdiden 13 kez çatışmaya katıldım." Orduda bulunduğu süre sadece 4 ay.

Neticede "fiesta" olmadı. Contralar yakalanamayacak kadar uzaktaydı. Askerlerden biri "Ne isterdim biliyor musun?" diye söze girdi. "Orduyu ve Contraların tamamını karşı karşıya getirip, üç gün içinde Contraları tamamen bir kerede yok etmek. Bu küçük Contra gurupların yakalayarak bir yere varamayacağız. Bunu bilmek ise en kötüsü."

* * *

Bir sabah tim, iki yıl önce kızını kaybeden Mario Salas'a rastladı. Mario'nun ailesi askerlerin mataralarını doldururken o da olanları anlattı, Mario'nun 12 yaşındaki kızı Marlena, Mario'nun komşu köyü ziyarete gittiği bir gün, evin yakınlarından geçen Contralara katılır ve evi terk eder. Mario o günden beri kızını görmez. Mario bir süre tek başına kızını arar. Arada sırada Marlena'nın bir gurup Contrayla görüldüğüne dair raporlar gelir. Bu konudaki son raporun tarihi oldukça eski. Şu anda kızının hayatta olup olmadığını bile bilmiyor.

Mario Salas'ın başka çocukları da var. Juan 11 yaşında ve çocukluğunda geçirdiği felç nedeniyle rahatlıkla yürüyemiyor. Çevredeki en yakın okul evden 6-7 saat uzakta olduğundan, okula da gidemiyor.

Nicaragua hükümetince bu bölgeye sağlık ve eğitim hizmetleri getirme yönündeki çabalar Contra savaşı nedeniyle aksamış durumda. Öğretmenler ve sağlık görevlileri öldürme ve kaçırma açısından Contraların boy hedefi. Örneğin birkaç gün önce Contralar timin şu andaki güzergahı üzerindeki bir sağlık merkezini yakarak tamamen yok ettiler.

* * *

Daniel, Coco Nehri kıyısında, Contralarca sıksık kullanılan bir rota üzerinde yaşıyor. Komşusundan kiraladığı küçük bir arazide mısır yetiştirerek karın tokluğuna çalışıyor.

Geçenlerde hükümet Daniel'e, birkaç mil uzaklıktaki Pantasma'da toprak verir. Daniel iki bakımdan çok mutlu: İlk kez kendi toprağında çalışacak ve yine ilk kez ailesi güvencede olacak. Bu yılki hasılatı toplar toplamaz taşınmayı planlıyor.

Daniel'in karısı ise fazla mutlu değil. Komşularını ve yaşadıkları evi özleyeceğini söylüyor. Savaş bittikten sonra yine bu bölgeye dönmeyi umuyor.

* * *

Savaşın ve ölümlerin bitmesi bölgedeki bütün köylülerin arzusu. Bazıları Sandinista askerlerinin ve işçi-köylü hükümetini iktidara getiren devrimin desteklenmesi görüşünde. Bazıları ise Contralara sempati duyuyor ve savaş nedeniyle Sandinistaları suçluyor. Bir kısmı ise özenli bir şekilde olabildiğince, tarafsız ve zıtlaşmanın dışında kalmaya ve çatışmaları evlerinden uzak tutmaya çalışıyorlar.

Takım komutanlarından bir tanesi başlarından geçen şu olayı anlattı: Bir keresinde Sandinista askerleri, gelmekte olan Contraları görerek, kaldıkları köylü kadının evini terk ederler. Contralar sayıca Sandinistalardan kalabalıktır. Contralar, Sandinistaları takip ederek çatışmaya girmek isterler. Yaşlı kadın "Sandinistalar çok kalabalık. Çatışma istemiyorum, evim tahrip olabilir" diye Contraları uyarır. Contralar kadına inanırlar ve başka bir yöne uzaklaşırlar.

Sandinistalar daha sonra durumu kadından öğrenince kızarlar. "Sadece 10 kişi olduğumuzu söylemeliydin. Böylece bizi takip edeceklerdi. Biz de onları istediğimiz yere çekip orada çatışmaya girecektik."

* * *

Askeri kamyonla Pantasma'daki birlik karargahına dönerken genç bir asker "Dönüşte ilk olarak neyi düşünüyorsun?" diye sorulduğunda "Evden mektup olup olmadığını" dedi.

Kamyon üsse döner dönmez, konuklarını bırakarak dinlenemeden tekrar yola çıktı. Yakınlarda bir gurup Contranın görüldüğü haberi gelmişti.

* * *

Sevgili Dostlar,

Kahve toplamayı, yeniden yerleşim bölgelerini (YYB) ve Contraların etkinliklerde bulundukları bölgeleri gezip bitirdikten sonra biraz da tatil yapayım dedim ve az daha gümbürtüye gidiyordum.

Önce Atlantic yaka ndaki Blue Fields'e gittim. Bu bölgede yaşayan insanların büyük bir kısmı zenci. 1850'lerde Britanya sömürgeciliği döneminde Afrika'dan getirilen kölelerin torunları. Giyim, yaşam ve kültürleri değişik. İspanyolca değil İngilizce konuşuyorlar. Devrimden sonra bu bölgeye otonomi verilmiş ve bölgeye giriş özel izne bağlı. Son para operasyonundan sonra fiatlar düşürüldüğünden kimse çalışmak ve birşeyler satmak istemiyor. Bu nedenle yiyecek mallarında darlık sözkonusu. Arada sırada sokak satıcıları ortaya çıkıyor ve ne satarlarsa satsınlar anında tüketiliyor. Son bir aydır bu bölgede ve Nicaragua'nın genelinde yiyecek malları konusunda bir huzursuzluk var. İnsanlar sıksık açlıktan sözediyor. Buna karşılık Managua'da "herkese" açık, dolarla alışveriş yapılan ve her çeşit malın bulunabileceği iki tane dolarshop var. Dükkanlar teorik olarak "herkese" açıksa da, Nicaragua'da ancak bir gurup insan $ kazanabiliyor, hoş olmayan bir durum.

Blue Fields'de iki üç gün geçirdikten sonra yakınlardaki adaya, Corn Island'a gidelim dedik. Tek ulaşım aracı, İstanbul'daki turist motorları büyüklüğündeki motorlar. Bu motor Atlas Okyanusu'na çıktıktan sonra önce su zerrecikleri, daha sonra dalgaların bir kısmı ve nihayat dalgaların tamamı moturun içine girmeye başladı. 35-40°C'deki güneş bir yandan, dalgalar diğer yandan motordaki insanları sersemletti ve bir süre sonra hep birlikte çıkarmaya başladık. Yolculuğun üçüncü saatinde donumuza kadar ıslanmış durumda, dalgalar nereye savurursa o yöne savrulur durumdaydık. Yolculuğun 5 saat süreceği söy-

lenmişti. 5 saat sonra motor durduğunda ortalıkta ada yoktu. 6. ve 7. saatlerde de ada görünmeyince durum anlaşıldı. Kaybolmuştuk. Hava gittikçe bozdu, biz tamamen kötüleştik ve motor bozulup ikide bir durmaya başladı. Kaptan sonunda S.O.S. gönderdi, kurtarma gemisi geldi ve 10 saatten fazla bir yolculuktan sonra Corn Island'a vardık. Pansiyonlarda yer bulamadığımdan sokaklarda gezerken yedi yıldır adada yaşayan Salvadorlu bir vatandaşa, Adam'a rastladım. Adam, geceyi evinde geçirebileceğimi söyledi. Eve varır varmaz bahçeye hamak kurup uykuya daldım. 23-24 dolaylarında aniden uyandığımda zenci bir hatun pantolonumu ve para kemerimi karıştırmakla meşgüldü. "Si" demem üzerine telaşla ortadan kayboldu, ben de uyumaya devam ettim. Adam, 30-35 yaşlarında. Tupamarolarda ve FMLN (Salvador) de mücadele etmiş. Devrimden sonra Nicaragua'ya gelmiş, hristiyan olmuş ve "I'm negative now" diyor. Sandinistalar için yeni bir diktatörlük diyor. Adam'a göre proletaryanın durumunda iyileşme sözkonusu değil. Ben sabah 6'da kalkığımda kahvaltıyı hazırlamıştı bile. Kendisi 5 dolaylarında uyanmıştı ve beni de "geç" kalktığım için suçlayıp "Sen de proletarya değilsin, dünyanın her yerinde proletarya erken kalkar" dedi.

Ada hindistan cevizi ağaçları ve şeker kamışı ile dolu olduğundan, yiyecek bulamadığımız zaman bunlardan toplayıp bol bol yedik. Yardım ettiğimiz balıkçıların verdikleri balıkla da kendimize birkez ziyafet çektik. Corn Island'dan sonra Esteli'ye gittim. Esteli'de Salvadorlu mültecilerce işletilen bir kooperatif ve cafe var. Cafe buluşma, iletişim yeri olarak kullanılıyor. Ayrıca bir takım atölyeler var. Rozet, elbise, deri çanta üretiliyor. Kooperatifde ise patates, şeker ve mısır-fasulye yetiştiriliyor. Kooperatifin ve atölyelerin gelirı üyelerce paylaşılıp, bu arada FMLN'ye de destek olunuyor. Kooperatifde çalıştığım süre boyunca bol bol sohbet ettik. Buradaki çalışma gönüllü olduğundan, koopertif ücret vermiyor, buna karşılık yiyecek ve yatacak yer sağlıyor. Bu tür çalışma yerleri enternasyonalistlerin sürekli ilgisini çekiyor. Devamlı olarak dünyanın değişik ülkelerinden gönüllü çalışanlar var. Bu sayede Salvadorlular hem FMLN'yi ve mücadelelerini anlatıyorlar/tanıtıyorlar, hem de yeni ve faydalı işkiler kuruyorlar. Avrupada bol miktarda Türk olmasına karşın, Avrupalıların Türkiye ve Türkiye'deki mücadele hakkında hiçbirşey bilmemelerinin nedeni, sanırım bu tür ilişkiler ve çalışma guruplarına sahip olmamamız. Salvadorluların anlattıklarına göre FMLN, Salvador'un % 60'ını kontrol ediyor. Bu bölgelerde okul, sağlık, üretim işleri FMLN tarafından yürütülüyor. Salvador'un nüfusu sadece beş milyon. Buna karşılık 1500 ABD'li asker Salvador'da danışman kisvesi altında operasyonlara katılıyor. ABD'nin bu yılki "yardımı" 900 milyon $ Türkiye'ye olan "yardımın" 700 milyon $ olduğunu hatırlarsak, sanırım yardımın büyüklüğü Salvador'un şu anda ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Salvadorlularla geçirdiğim günler boyunca onları Nikaragualılardan daha yakın ve canlı buldum. Mücadele içinde olmaları, Nikaragua'da yabancı olmaları belki bu havayı doğuruyor. Sandinistanalar ne de olsa 8-9 yıldır hükümetteler ve canlılıklarını, dinamiklerini yitiriyorlar gibi gözüküyor.

Esteli'de bir gece uyurken şarkı sesleriyle uyandım. Saatin sabahın 4'ü olduğunu görünce önce rüya görüyorum sandım ama değildi. Hemen dışarıya koştuğumda şarkı söyleyerek şehirde yürüyüş yapan 400-500 kadınla kaşılaştım. Burası Nicaragua ve mitingler sabahın 4'ünde başlıyor.

Şu anda tekrar Managua'dayım. Uluslararası Kadınlar Günü nedeniyle bugün kültürel bir takım etkinlikler var. Biraz sonra ona gideceğiz. İki gün sonra da kadın örgütlerinin düzenlediği yürüyüş ve toplantı var. Katılımın oldukça geniş olması bekleniyor.

Benden haberler şimdilik bu kadar. Umarım hepiniz iyisinizdir. İngilizce konuşmaktan ve İspanyolca konuşmaya çalışmaktan gına geldi. Türkçe konuşmayı ve hepinizi özledim. Kendinize iyi bakın. Selamlar, öperim.

06.03.88
Managua

ABD'nin gizli savaşı:

HEDEF NİKARAGUA

Gazetelerden bir haber: ABD Başkanı Ronald Reagan Contra liderleriyle görüştü. Reagan Contra liderlerine aralarındaki görüş ayrılıklarını sona erdirerek Nikaragua yönetimine karşı verdikleri mücadelede birlik içinde hareket etmeleri gerektiği çağrısında bulunuyor. Aslında emrediyor.

19 Temmuz 1979'da FSLN[1] önderliğinde gerçekleştirilen Nikaragua halk devrimine karşı, ABD o günden beri gizli savaş yürütmektedir. Ve bu gizli savaş bugün gizliliğini yitirmiş, tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleşen ekonomik, siyasi ve askeri bir görünüm kazanmıştır. 1986 Ağustos ayında Uluslararası Adalet Divanı'nın aldığı ve ABD'nin Nikaragua'ya karşı tutumunu hukuka aykırı bularak mahkum ettiği karar da bunun en açık göstergesidir. ABD ise, bu kararı tanımayarak o günden beri saldırgan tutumunu devam ettirmiş ve tırmandırmıştır.

Yıllarca süren kanlı bir savaşın ardından diktatör Somoza'yı devirerek devrimi gerçekleştiren, ABD emperyalizminin Nikaragua'daki egemenliğine son veren ve bugün tüm güçlüklere karşın ayakları üzerinde durmaya çalışan bu küçük Orta Amerika ülkesinden ABD'nin istediği nedir? Nedir hazmedemediği ABD'nin?

Bu soruların yanıtı bizce açıktır. Arka bahçesinde sosyalizme yönelmiş bir halk devrimidir ABD'nin hazmedemediği.. Evet, "arka bahçe" olarak nitelendirdiği Orta ve Güney Amerika'da kendisine karşı bağımsız, sosyalist devletler ve özgür halklar istememektedir ABD. Bu anlamda ekonomik ve askeri bakımdan hiç de önemli olmayan yoksul Nikaragua, ABD'ye göre bu bölgedeki -ve aslında tüm dünyadaki- ezilen, sömürülen halklar için kötü(!) bir örnek oluşturmaktadır. Bu yüzden Nikaragua, ABD için, bir prestij ve siyasi güç sorunudur. "Ulusal çıkarlarım" diyerek Akdeniz'de, Körfez'de, Uzak Doğu'da, kısaca dünyanın her yerinde hiç bir uluslararası anlaşmayı ve kuralı tanımayarak müdahalelerde bulunan ABD için kendi arka bahçesinde böyle bir yönetim kabul edilemez bir şeydir. Ve bunun önüne geçilmelidir.

ABD bu amaçla çok yönlü bir savaş yürütmektedir Nikaragua'ya karşı.. Bu çok yönlü savaşın bir yönü halen uygulanmakta olan ekonomik ambargodur. ABD Dışişleri Bakanı George Shultz, bu ambargonun amacının, Nikaragua'yı ekonomik sıkıntı içine sokarak Sandinistlerin arkasındaki büyük halk desteğini yok etmek olduğunu açıkça söylemekten çekinmiyor. Bu doğrultuda ABD, Nikaragua şeker kotasını % 90 kesiyor, Nikaragua'ya açılan 2.2 milyon dolarlık bir krediyi veto ediyor.[2] Bunun yanında CIA Deniz Komandolarının Corinto petrol depolama tanklarını sabote etmeleri, El Bluff ile Corinto limanlarının mayınlanması ekonomik ambargoyu askeri planda desteklemek amacıyla yapılıyor.

ABD'nin bu savaşta kullandığı diğer bir araç da Contralar.. Vietnam'da aldığı dersten sonra açıkça bir askeri müdahaleyi göze alamayan ABD, bu kez Somoza'nın Ulusal Muhafız kalıntılarından, devrimden zarar gören çıkar çevrelerinden oluşturduğu Contraları bir maşa olarak kullanmayı denemektedir. Nikaragua halkından ciddi bir destek görmeyen, Honduras'taki kamplarında CIA uzmanlarınca eğitilen, açık bir şekilde para ve silah yardımı gören Contralar tamamen ABD'nin güdümünde bir askeri güç olarak görev yapmaktadırlar.

Contralar, ABD için ikili bir işlev görmektedir. Ülke içinde bir bölgeyi ele geçirerek geçici bir hükümet oluşturmanın ve ülkeye direkt müdahalenin ortamını sağlamak Contraların ilk işlevidir. Daniel Ortega, Contra saldırılarının bu yönünü şöyle ifade ediyor: "ABD'nin Nikaragua'ya karşı doğrudan, kütlesel bir askeri eyleme geçebilmesini sağlayacak tüm bir alt yapının kurulması"[3] Diğer yandan Contralar, Nikaragua için ekonomik bir baş belasıdırlar. Ekonomisi zaten iyi durumda olmayan Nikaragua, devlet bütçesinin % 60'ını savunma harcamalarına ayırmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca Contraların zaman zaman ülke içine yaptıkları saldırılarda ekili alanlara zarar vermeleri, köylüleri bu bölgelerden uzaklaşmaya zorlamaları ve tarım alanlarının ekilmesini engelleyerek ürün alınamamasına neden olmaları da ekonomiye büyük darbeler vurmaktadır. Bu saldırılar sırasında 7 bin Nikaragua'lı katledilmiştir ki, bu, toplam nüfusa oranla ABD'nin Vietnam savaşındaki kayıplarının üç katı kadardır. Bunun yanında verilen ekonomik zarar sadece 1981-84 döneminde 237 milyon dolardır.[4]

Contraların yürüttüğü, gayri meşru savaş, bugün, ABD açısından beklenen başarıyı sağlayamamıştır. Nikaragua, ABD'nin her türlü kışkırtmasına ve olayı tırmandırmasına karşın oyuna gelmemiş ve barışçı çözümü istediğini ısrarla vurgulayarak ABD'yi saldırgan bir konuma sokmuştur. Arias Planı'nın[5] Nikaragua tarafından kabulü, buna karşın ABD'nin ısrarla bu planın uygulanmasına karşı çıkması bunun açık göstergesidir. Bu, saldırgan konumuyla ABD için direkt bir müdahalede içinden çıkamayacağı bir çukur olacaktır.

Görüldüğü gibi ABD, Nikaragua halkına ve yönetimine karşı topyekun bir savaş yürütmektedir. Ekonomik ambargosuyla, uluslararası siyasi baskılarla, Contralarla, CIA ile, Honduras'a gönderdiği askerlerle haksız ve gayri meşru bir savaştır bu.. Fakat bu savaş Nikaragua'yı özellikle ekonomik açıdan büyük sıkıntılar içine sokmuşsa da Sandinist yönetimin arkasındaki halk desteği hala sürmektedir. Yapılan toprak reformları, eğitim çalışmaları, insan hakları ve demokrasiyi egemen kılmaya dönük çalışmalar, emeğin sömürüsüne büyük ölçüde son verilmesi halka, kimi desteklemesi gerektiğini göstermiştir.

(1) FSLN: Frente Sandinista de Liberation National (Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi).
(2) Inter-American Kalkınma Bankası tarafından açılan bir yol yapım kredisi
(3) Daniel Ortega'nın 2 Ekim 1984'de BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmadan alınmıştır. (Sandinist Halk Devrimi -Yazın Yayıncılık)
(4) a.g.y.
(5) Arias Planı 1987 Ağustos ayında Nikaragua, El Salvador, Guatemala, Honduras ve Costa Rica tarafından imzalanan bir anlaşmadır. Bölge ülkelerinde genel af, demokratik reformlar, ve bölgedeki yönetimlere karşı savaşan gerillalara desteğin kesilmesini içerir.

Birol OĞUZ

Okurlara,

Demokrat Arkadaş'ta yer alan yazılar hakkında birçok kez eleştiri aldık. Ancak bunların -bir iki istisna dışında- tamamı 'sözlü' eleştirilerdi. Hemen belirtelim; gerek sözlü, gerekse yazılı eleştiriler Demokrat Arkadaş'ın yayın çalışmalarına hız katan, canlılık veren en etkili müdahalelerdir. Bundan sonra da her konuda eleştiriye açık tavrımız sürecektir. Amacımız, daha önce de belirttiğimiz gibi, Demokrat Arkadaş'ı canlı bir tartışma platformu haline getirmektir.

4. Sayının ardından eleştirilerin büyük bir bölümü yazılı olarak iletildi. Bu bizim için gerçekten büyük bir mutluluk kaynağı oldu. Bu konuda çaba sarfeden tüm dostlarımıza birkez daha teşekkür ediyoruz. Emin olunmalıdır ki, Demokrat Arkadaş'a yöneltilen eleştiriler, bu yayın organını hazırlayan bizler açısından da birçok konuda öğretici olmaktadır.

Bu sayıda elimize ulaşan eleştiri-görüşlerden bir kısmını yayınlıyoruz. Gönderilen metinlerden bir kısmı üzerinde (yazarlarının da anlayabileceği) bir-iki zorunlu redaksiyon dışında hiçbir değişiklik yapılmamıştır. İleriki sayılarımızda da elimize ulaşacak olan eleştiri-görüşleri yayınlamayı sürdüreceğiz. Bütün dostların ellerine sağlık...

DEMOKRAT ARKADAŞ

1. SAYI ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Bundan önceki mektubumuzda, bu mektubumuzda, dergide çıkan yazılarla ilgili görüşlerimizi yazacağımızı ifade etmiştik. Bunun devamını getirmeyi düşünüyoruz.

—"... Konuyla ilgili olarak şunu da belirtebiliriz ki, daha sonraki dönemlerde hiçbir gençlik hareketi DEV-GENÇ **bünyesinde** yer alan genişlikte ve farklı eğilimlerde insanı bir araya getirmeyi başaramadı." (D. Arkadaş, s.1) (a.b.ç.) Burada kastedilenin Dev-Genç'in örgütsel yapısı olduğu ve bu örgütsel yapı içerisinde bir araya gelmenin anlatılmak istendiği açıktır. Bu nokta üzerinde durulması ve bu noktanın daha ayrıntılı açılması gerektiğine inanıyoruz. Bizce, bu nokta, bugün pek çok sol yayın organınca Dev-Genç'in yeniden keşfedilmesinin nedenidir. Çünkü, gündemdeki en önemli sorunlardan biri, BİRLİK'tir. Yani bugün, 70-80 arasında her düzeyde sağlanamayan kalıcı birlikteliğin, sağlanmaya çalışılması çabaları ve arayışları sözkonusudur. İşte böyle bir çaba ve arayış içerisindeki Türkiye sol hareketinde, bazıları, geçmişte, 70 öncesi Dev-Genç örgütlenmesinde gençlik düzeyinde bu birlikteliğin sağlandığını görüyorlar. Bunun nedenlerini araştırıyorlar. Dev-Genç'te sağlanan bu birlikteliğin, 70 sonrası sağlanamamasının nedenlerini araştırmaya ve bulmaya çalışıyorlar.

Nitekim, Mayıs gibi bazı yayın organları, sağ ekonomist bir bakış açısıyla, 70 sonrası gençlik örgütlenmelerinde yoğun bir biçimde önerilen ve savunulan anti-emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist olma ilkelerinin, ideolojik görüş ayrılıkları nedeniyle farklı yorumlandığını, bu farklı yorumlamanın bir araya gelmeyi ve kalıcı birliktelikler oluşturmayı engellediğini ve dolayısıyla, yeni gençlik örgütlenmelerinde bu ilkelere gerek olmadığını ifade ediyorlar. (Keza aynı konuda benzer bir yazıya, bundan uzunca bir süre önce Cemal Polat imzasıyla -ki kendisinin halen öğrenci olduğunu ve bir öğrenci derneğinde yönetici olarak çalıştığını gazetelerden öğreniyoruz-.Yeni Gündem Dergisi'nde de rastladık.) Yarın Dergisi'nde, bu sağ ekonomist bakış açısı farklı biçimlerde uç noktaya varıyor.

Bizce, 70 öncesi Dev-Genç örgütlenmesinde bu birlikteliğin böylesine sağlanmasının nedenleri iyi tesbit edilmelidir. Dergide, bu konunun açılımına yönelik somut bir şeye rastlayamadık. Dev-Genç'in örgütsel yapısının ve örgüt içi demokrasi anlayışının bunda rolü var mıdır? 70 öncesi, hiç şüphesiz dünya solunun yansımasının da bir sonucu olarak ortaya çıkan bölünmüşlük durumunun boyutunun ve o aşamada sol grupların birbirine bakışının rolü nedir? vb.

Bizce 70 öncesi, 70-80 arası olduğu kadar, bazı sol grupların birbirlerini "sosyal faşist", "Maocu bozkurt" ilan etmeleri ve aralarındaki çelişkiyi, karşı-devrimle aralarındaki çelişkiye eş, hatta daha önemli bir çelişki olarak görmeleri durumu yoktu. 70-80 arası, bu anlamda tam bir kör döğüşü yaşandı. 70 sonrası, sol hareket olağanüstü bir bölünme sürecine girdi ve bu süreçte, sol gruplar, öncelikle aralarındaki ayrım noktalarını ortaya koymaya çalıştılar. Bu, sizinde belirttiğiniz üzere "fraksiyoner eğilimlerin son derece güçlü olması" demekti.

Bugün bu gruplardan köşetaşı olanlar, yine hiç şüphesiz dünya sol hareketindeki gelişmelerden uzak düşünülmemek kaydıyla, birbirlerini adeta "kardeş" ilan ediyorlar. Yeni bir flört dönemi yaşıyorlar. (Allah devamını göstersin!) Bunun, gençliğin kalıcı örgütsel ve eylem birliğinin yaratılması çalışmaları üzerindeki muhtemel etkileri irdelenmelidir. Bizce bu, yeni ve üzerinde durulması gereken bir durumdur.

—"... Önceleri DEV-GENÇ yönetimini hedef alan gerici-faşist saldırılar giderek kitlesel boyutlara varan bir eğilim içine girdi... DEV-GENÇ'in gerici-faşist saldırılar karşısındaki tutumu, 70'li yıllarda yaygınlaşacak olan anti-faşist direnişin, sol içi yeni bir geleneğin ilk adımları oldu." (sy.1) 60'lı yılların sonu ve 70'li yılların ilk başlarında, o iki üç yıllık sürede üniversite ve yüksekokul gençliğine karşı ilk saldırılarını gündeme getiren ve saldırılarını kitlesel boyut kazandırarak yaygınlaştıran bu gerici-faşist hareketin, 70-80 yılları arasında "çok çetin geçen bir 10 yıla" damgasını vuracak faşist saldırıların ve katliamların İLK PROVALARI'nı yaptığını söyleyebiliriz. Yani yalnızca Dev-Genç, sol için yeni bir geleneğin ilk adımlarını atmış olmuyor, aynı zamanda gerici-faşist güçlerde, daha sonraki süreç için, hazılıktan harekete geçme geçiş evresini yaşıyorlardı. Böylesi evrelerde, güçlerin, karşılıklı olarak hazırlıklarını olması gerektiği biçimde ne ölçüde yaptıkları önemlidir. Ağırlıkla 12 Mart döneminde yaşanan yenilgiden dolayı, devrimcilerin ve gençliğin, 12 Mart sonrası on yıl sürecek bu sürece dezavantajlı girdiğini söyleyebiliriz. Şimdi de, görülebildiği kadarıyla uzun yıllar sürecek olan yeni bir sürece, ama bu kez resmi faşist güçlere kıyasla, yine dezavantajlı girildi. Hatta durum, 12 Eylül yenilgisinin büyüklüğünden ve yenilgi ile yol açılan olumsuz gelişmelerden dolayı, daha da kötüdür. Bunun bilincinde olmak gerekiyor.

—"Türkiye 1970'li yıllara girerken DEV-GENÇ hareketi varolan siyasal-sosyal konjonktürün de etkisiyle **alışıla gelmiş** gençlik hareketi olmaktan öte bir niteliğe ulaştı... Devrimci bir sınıf partisinin olmadığı bu dönemde, DEV-GENÇ'in faaliyet alanı gençlik kesiminin dışına taştı ve toplumun emekçi sınıflarıyla yakın bir ilişki ve dayanışma içine girdi. Türkiye'nin neresinde bir grev, bir toprak işgali, bir miting varsa DEV-GENÇ'liler eylemin ön saflarında idi." (sy.1) (a.b.ç.) Bu noktanın, 70 sonrası gençlik hareketi ile bugünden yarına yükselecek gençlik hareketinden ne beklendiği konusu ile kıyaslanarak açılması gerektiğine inanıyoruz. T. Sorunları dizise 1988 yıllığındaki Adnan Bostancıoğlu imzası ile yayınlanan yazıda bu konuya ilişkin getirilen yaklaşıma katılıyoruz.

—"... Türkiye'de sol hareketin gelmiş olduğu **bugünkü yerden 1970 devrimci hareketine bakıldığında,** bu hareketin, ideolojik, politik ve örgütsel olarak yeterli olgunluğa erişmediğini söylemek mümkünse de, sözkonusu hareketin gerçek önemi, kendinden önceki dönemlerde egemen olan anlayıştan köklü farklılığı ve Türkiye'de sosyalist düşünce önüne açtığı yeni perspektiftir." (sy.1) (a.b.ç.) Bu noktanın açılması gerektiğine inanıyoruz. Bu bölüm, adeta 70 devrimci hareketinin küçümsenmesi olarak yorumlanabiliyor. Bizce 70 devrimci hareketine, yazdığınız ve altını çizdiğimiz noktadan bakıldığında, yazdıklarınız doğrudur ve size katılıyoruz. Aksini iddia etmek, gelişmeyi reddetmektir. Ama sizin de bildiğiniz üzere, 70 yenilgisi hemen ardından, genelde, bu konuyu böyle irdeleyebilmek zordu. Bu geçmişi küçümsemek ve hatta reddetmekle eş tutulurdu. Yine de Devrimci Hareket, konuya böyle ve sağlıklı bakabiliyordu. Ör: Bazıları, M. Çayan'ın Kesintisiz Devrim 1.2. ve 3. adlı yazısına çok farklı bir gözle bakarken, biz, aynı yazıyı, Türkiye devrimi üzerine ilk ciddi ve yol gösterici teorik bir çalışma olarak değerlendiriyorduk.... Nasıl ki, 70 sonrası, bazı "sol"larca, "Herşey Kesintisizlerde var. Koşullarda çok büyük bir değişme yok. Yeni şeyler yazıp çizmeye gerek yok." yollu bir mantık savunulup durulmuşsa, benzer bir anlayışın, yakın geçmiş olan 80 öncesi için de geliştirilmesi mümkündür. Uzak yakın geçmiş diyebileceğimiz 70 dönemi devrimci hareketi üzerinde Devrimci Hareket'in boy vermiş olması, Devrimci Hareket'in bakış açısının bilinmesi, insanları daha soğuk kanlı davranmaya itebilirken; 80 öncesi devrimci hareketi üzerinde yeni ve güçlü bir devrimci hareketin yaratılamamış olması nedeniyle, oldukça duygusal olunabiliyor. Düne sahip çıkma anlamında bu olumlu iken, düne takılıp kalma olayına dönüştüğü ölçüde tehlikeli olacaktır. Yaşam, devam ediyor. Devrimci mücadele, yeni koşullarda devam ediyor-devam edecek. Haliyle, gerek 70 gerek 80 öncesi dönemdeki devrimci hareketlerin, daha sonraki koşullarda olup bitecekleri görmeleri ve buna uygun önermelerde bulunmaları mümkün değildi. Bu o koşullarda devrimci mücadeleyi yürütüp-yönlendirecek devrimcilerin görevidir. Devrimcier, bu görevlerini yerine getirdikleri ölçüde, dünü, her yönüyle geliştirirler, eksiklikleri görüp giderirler, zaaflı yönlerinden kurtulurlar, yani aşarlar. Bunun aksi düşünülemez. İnsanlar, hep dünde yaşayamazlar. Kendilerini küçük görme psikolojisinden kurtulup, kendilerine özgüven duymaları gerekir. Herşey, insanların iradesine, bilincine içinde bulundukları koşullara uygun yürütecekleri devrimci mücadeledeki inatçı çabalarına bağlıdır.

—80 öncesi genelde pekçok Demokratik Kitle örgütleri için söylenebilecek olan, ama sizin doğrudan tartıştığınız konuyla ilgili olduğu için yalnızca öğrenci gençliğin geçmiş dönemdeki Demokratik Kitle Örgütleri için söylediğiniz, bu örgütlerde olması gereken anlayışın bu örgütlerde egemen anlayış haline getirilip tam anlamıyla hayata geçirilemediğine ilişkin tesbitinize ve bunun nedenleri üzerine yazdıklarınıza katılıyoruz. Ancak burada, merkezi siyasi görüş anlamında bir eksiklikten değil, merkezi siyasi görüş anlamında varolan (enazından Devrimci Hareket için) ama tüm saflara egemen kılınamayan, egemen kılınması doğrultusunda yeterli çabanın sarfedilmediği ve yeterli bir denetimin yapılamadığı, dolayısıyla uygulamada, olması gerekenden bir miktar uzak bir görünümün çıktığı bir durumdan bahsetmek gerekiyor. Sözkonusu pratiğin içinden gelen insanlar _, nesnel olabildikleri ölçüde, bu pratiği, tüm ayrıntılarıyla en iyi şekilde değerlendirebileceklerdir. Yazdığınız gibi, bu durumun ortaya çıkmasında, öncelikle, nesnel koşulların çok büyük bir payı vardır. Biz bunu, doğal ve bir ölçüye kadar kaçınılmaz olarak görüyoruz. Ama dediğiniz gibi, bu herşeyi açıklamaya veya mevcut durumu mazur göstermeye yetmiyor. Nesnel koşulların ötesinde, öznel bazı nedenlerinde olması gerekiyor, ki vardır. Bu konudaki tesbitlerinize, üçüncü sayıda Erzincan'dan eleştiri yönelten arkadaşlara verdiğiniz yanıta katılıyoruz. Saflarda, pekçok insanımızda, doğrudan demokrasinin ne olduğu ve,teoride ve pratikte nasıl ele alınması ve nasıl hayata geçirilmesi konusunda küçümsenmeyecek bir bilgi noksanlığının

hala varolmaya devam ettiğini söylersek, hem yanlış söylememiş hem de soruna bir açıklık getirmiş oluruz. Önerilen Komitelerin bu yönünün pek önemsenmediği, dünkü anti-faşist mücadele içerisinde doğal olarak daha çok savunma yönünün ele alındığı dahi söylenebilir.

Aslında, bugünkü pratiğe ışık tutması amacıyla ve bu anlamda, tüm demokratik kitle örgütleriyle birlikte öğrenci demokratik kitle örgütleri de, bu örgütlerin vazgeçilmez temel özellikleri olan "demokratiklik" ve "kitlevi" özellikleri açısından irdelenmelidir.

Bu örgütlerin "kitlevi" özelliği açısından nasıl ele alınması ve nasıl olması gerektiği konusunda, aynı yazının daha ileriki bölümlerinde yazdığınız şu tesbitlere katılıyoruz: "Akademik-Demokratik mücadelenin ihmal edilemez koşulu kitlesellik-tir. Bu gerçeği görmezden geleni de kitleler görmezden gelirler. Dar grupçu hesapların kimseye bir yarar sağlayamacağını hayat herkese gösterecektir." Geçmiş pratik, ders almasını bilene göstermiş de olması gerekiyor. Derginin çeşitli sayılarındaki çeşitli yazılarda bu konunun önemi üzerine yazdıklarınıza (Ör: 2. Sayının başyazısında bu konuda yazdıklarınıza) katılıyoruz.

Hem farklı sol anlayışlara karşı takınılan tavır ve onlarla birarada yaşama, birlikte örgütlü mücadele edebilme, hem de ilgili kitleyi karar alma sürecine katabilme, kitleyi seyirci ve edilgen olma konumundan kurtarabilme açısından, yani bu örgütlerde varolması zorunlu doğrudan demokrasi anlayışı açısından bu "demokratiklik" özelliği irdelenmelidir.

Demokratik Kitle Örgütleri üzerine söylenebilecek ve söylenmesi zorunlu pekçok şeyin olduğuna inanıyoruz: **Bu örgütlerde yönetime gelmenin değil kitleyi kazanmanın amaç olduğu** ve bunun doğal sonucunun yönetime gelme olacağı: Bu örgütlerin yalnızca legal örgütler olarak görülüp bu örgütlere yalnızca legal olanaklardan yararlanmak açısından yaklaşılmasının yanlış olduğu: Bu örgütlerin yalnızca volan kayışlarından biri olarak görülmesinin değil, ekonomik-demokratik mücadelenin özgün araçları olarak görülmesinin doğru olduğu; Bu örgütlerin, Türkiye'de sol hareketin cephesel birliğinin sağlanmasında ve somutlanmasında çok önemli, hatta temel öneme sahip taban örgütlerinden biri olduğu; Bu örgütlerin, kitlelerin daha üst düzeydeki mücadelelere kanalize edilmesinde ve daha üst düzeydeki örgütlenmelerde örgütlenebilmesinde çok önemli bir yerinin olduğunun bilinmesi vb.

—"...Ayrıca demokratik öğrenci örgütleri arasında (hayatın dayattığı kimi kendiliğindenci süreçler dışında) ortak program ve eylem platformlarının oluşturulması mümkün olmadı." (sy.1) İstenenin ve olması gerekenin, aynı demokratik örgütlenme içinde birlik olduğu açıktır. Ancak 70-80 arası süreçte öğrenci örgütlerinde (bir tane kurulması zorunlu öğrenci dernekleri dışında) bu konuda, olumsuz bir görünümün genel bir olgu olduğu biliniyor. Mektubun başında biraz değinmeye çalıştığımız üzere, bunun nedenleri konusunda daha ayrıntılı düşünmek gerekir. Ör: Demokratik gençlik örgütlerinde birlik olabilmenin ille de siyasi hareketler düzeyinde birliğin sağlanmasına bağlı olduğu söylenemezse de, siyasi hareketler düzeyinde birliğin sağlanamamasının, hatta bu doğrultuda umut veren ciddi ve kalıcı adımların atılamamasının, dahası tam aksi doğrultuda, yani ayrım noktalarının iyice anlaşılması için ayrımın körüklenmesinin ve bu doğrultuda ısrarla bazılarınca sekter bir anlayışın savunulmasının ve saflarda egemen kılınmaya çalışılmasının, pekçok siyasi grubun öğrenci gençliğin dışına taşıp kitleselleşemediği bir durumda öğrenci gençliğin demokratik örgütlerde birliğinin sağlanması üzerinde nasıl yıkıcı bir etki yarattığı üzerine parmak basılabilir. Farklı demokratik gençlik örgütlenmesi anlayışlarının birlik üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulabilir. Bugün asıl olarak gençliğin aynı demokratik örgütler içerisinde biraraya gelmesi ve birlikte örgütlü mücadele yürütmesi savunulmakla birlikte, farklı örgütlenmelere gidilmesi halinde, bu farklı demokratik örgütler arasında çeşitli düzeylerde ama giderek kalıcı bir birlikteliği hedefleyen eylem birlikleri hayata geçirilebilmelidir. Bu konuda, mücadelenin çıkarları düşünülerek mümkün olduğunca esnek olunması ve ayrıca doğru olanın mücadele içerisinde birlikteliğin sağlanması olmakla

İKİ ELEŞTİRİ

Demokrat Arkadaş dergisinin Nisan 88'deki 4. sayısında yer alan "Gerçek Somuttur" başlıklı, Sinan Yurdakul imzalı bir yazı hakkında bazı eleştirilerim oldu. Bunları yazmayı gerekli gördüm.

Sözkonusu yazıda yer alan iddialar dayanaksız bırakılmış, yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir. Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri, kişileri -Stalin ve Gorbaçov'un ön plana çıkararak incelemesi de ayrı bir yanlış konusu bence. Yazının büyük bir bölümü, Stalin'in olumlu ya da olumsuz yönlerini anlatıma ayrılmış. Yazar her ne kadar "Stalin'in talihsizliği hep ikilem içinde anılması olmuştur. O, ya sosyalizmi ayakta tutmuş demir iradeli proletarya lideridir, ya da Lenin'in devrimini içten yok etmiş, komünistleri kesmiş hain Rus milliyetçisidir." dese de yazının genelinden çıkarılabilecek sonuçlardan biri, yazarın Stalin'i savunma-savunmama ikilemine getirmiş olmasıdır. Stalin'in artılarını ve eksilerini belirlemesi bunda önemli pay sahibidir. Bugün, dünya genelinde "sol" adına yayınlanan pek çok yazıda bilimsel bir yöntemle somut koşulların incelenecek yerde, tersine Sovyetlere yönelen eleştirilerde daha çok kişiler ön plana çıkarılır; sürekli Stalin'in "kötü uygulamalarından Stalinizmden" sözedilir. Gorbaçov'un SBKP genel sekreteri olmasından sonra, uygulanan Glastnost (açıklık) ve Perestroika (yeniden yapılanma) politikalarına da yaklaşımlar aynı türden olmaktadır. Bugün üzerine durulması gereken sorun, Stalin'in yaptığı hataları sayıp dökmek, Gorbaçov'un topluma "canlılık kazandırması"'nı irdelemek olmamalıdır. Burada Stalin'in hatalarının belirtilmesine karşı olmadığımı belirtmeliyim. Sorun, Sovyetler ve sosyalizm uygulamalarının; SBKP'nin işleyişinin liderlik ve demokrasi sorununun bir bütün olarak titiz bir biçimde incelenmesinde yatmaktadır. Sağlıklı bir sonuca Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizm deneyinin devrim sonrasından başlayıp günümüze kadar, ekonomik politiği iyi bir biçimde kullanarak incelemek, bunun için de Stalin dahil her liderin yaptıklarını incelemek bunları toplumsal temellerine oturtmak gerekir. Revizyonist uygulamaların ya da geriye dönüşün yalnızca, Kruşçev'in parti liderliğini ele geçirmesiyle açıklamak mümkün olmayacağına göre, bu tarihsel dönüşün kökenlerini de araştırıp ortaya koymak zorundayız. Demek ki 30 yıllık Stalin yönetimindeki uygulamalar, Sovyet ve sosyalizm uygulamaları, partinin iç işleyişi, partideki demokrasi anlayışı vb. araştırılmayı bekleyen konulardır. Bir dönemin olumlu ve olumsuz yönlerini Stalin'e yüklemek yerine bu işleyişi ayrıntılı olarak ortaya koymak daha doğru olur.

Yazıda yer alan bazı pasajları aktararak konumuzu sürdürelim.

"Ancak" diyor Yurdakul, "büyük iç çatışmalar sabotajlar ve dış saldırılara rağmen bu dönemde -Stalin döneminde (Y.N.)- çok büyük hata ve haksızlıklar yapılmıştır. Muhalefete hayat hakkı tanınmamış, sayısız devrimci hayali itirafa zorlanmış, sürgün ve kurşuna dizmeler günlük hayatın bir parçası olmuştur. Hiç kimse 'Eh! her büyük devrimin bir bedeli vardır' diyerek bunları mazur gösteremez. Amaçlar her aracı makul kılmaz."

"1930'ların sonuna doğru tüm dış hizipleri tasfiye eden Stalin iç hiziplere yöneldi. Leningrad parti sekreteri Kirov'un provakasyon kokan bir suikaste kurban gitmesi cadı kazanını ateşe verdi. 5 Milyonun üzerindeki eski kadro, aydın ve muhalif tutuklandı. Cehennemi yıllar yaşandı. Eski kadroların 3/4'ü tasfiyeye uğradı. Keza önemli liderlerin yargılandığı Moskova duruşmaları da her hatırlanışında utanç ve acıyla sarsan birer farsdı."

"...Stalin ise tek şef, tek doğru, tek aday, tek oy mekanizmasını kurdu, iç demokrasiyi yok etti. Bu onun kötü tarafıydı."

Bir alıntı da Stalin'in olumlu taraflarının belirtildiği bir pragraftan.

"Stalin dünya sosyalizminin yegane üssünü ne pahasına olursa olsun korurken -ki bu tek neden onun için hiç bir zaman silinmeyecek katkısıdır- yarattığı bürokratik dev mekanizme hem uluslararası prestijini azaltıyor, hem de içte büyük kaynak israfına yol açıyordu..."

Yazının bütünü okunduğunda buna benzer pek çok iddianın ve tespitin varlığı görülecektir. Yazılanlarda yer yer mantık tutaksızlıkları var. Hem bir ülkede "5 milyonun üzerinde eski kadro, aydın ve muhalif tutuklanıyor, eski kadroların 3/4'ü tasfiyeye uğratılıyor, sayısız devrimci hayali itirafa zorlanıyor, kurşuna dizmeler günlük hayatın bir parçası oluyor" diyeceksin, ardından da "Stalin sosyalizmin yegane üssünü ne pahasına olursa olsun koruyor -bu silinmeyecek artısı- olduğunu belirteceksin. Sayılan bu uygulamalar ya da iddialar nedeniyle Sovyetler'in Stalin döneminde, proletarya demokrasisi ya da diktatörlüğü olup-olmadığı tartışılmalıydı. Stalin döneminde yaşanan bu olayların proleter demokrasi ile ne derece bağdaştığı, bu çatışmaların sınıfsal kökenleri ve Stalin'in de bu çatışmalardaki fonksiyonu konulmalıydı. Proletaryanın sınıf düşmanları mı sözkonusu kurşuna dizelen kişiler? Yoksa bolşevikler ve proleterler miydi? Tırnak içerisinde belirtilen bu uygulamalar sözkonusuydu, o zaman nasıl bir proleter demokrasisidir ki bu, Stalin bu yegane üssü koruyor? Bunun artı olacak yan neresindedir? Yazıda anlatılanlardan Stalin, iktidarını korumak için her türlü yolu geçerli sayan bir diktatöre benzetilebilir, ortaya Korkunç İvan türü bir çar çıkıyor. Eğer uygulamalar sınıflar çatışmasındaki gelişmelerden bağımsız ele alınırsa bu tür sonuçlara varmak olanaklıdır.

Stalin'in parti içi demokrasiyi yok ettiği iddia ediliyorsa, o zaman SBKP'nin yapısı, iç ilişkileri, halk kitleleriyle ilişkileri, demokrasinin nasıl yok edildiği, bu olayda diğer kadroların tutumları incelenmelidir. Parti içindeki çatışmaları ideolojik boyutlarıyla ele alıp, Kamanev'in, Troçki'nin, Buharin'in yerleri, devrime katkıları, devrim sonrasındaki döneklikleri anlatılmalıdır.

Bugün Sovyetler'de meydana gelen değişimler sonucu Gorbaçov yeni bir açıklık ve yeniden yapılanma uygulaması başlatması sözkonusudur. Bunun şimdiye kadar Sovyet tarihinde gizli kalan pek çok şeyin açığa çıkarılması, Sovyet toplumunu daha yakından incelemek için sağladığı olanaklar inceleme yapacaklar için yararlı sonuçlar ortaya koymuştur. Daha önceleri tartışılmayan pekçok konuyu da tartışma gündemine getirmiştir. Sosyalizm uygulamalırının gerçek durumunu anlayabilmek bakımından daha pek çok yararlar sağlayabilir. Parti içindeki mücadelenin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Elbette Glastnost'un bu yararları görülüyor. Ancak bu daha işin başıdır. Toplumsal ilişkileri, üretim ilişkilerini dünyada ve ülke içerisinde izlediği politikaları ele alarak, sorunu, kişilerden topluma kaydırarak incelediğimizde göreceğiz ki, son dönemde uygulanan politikalar marksist politikalar olmaktan uzaktır. Daha önce devrimci bir yayın organında yer alan eleştiriler bugün de geçerliliğini korumaktadır. O yazılarda yer alan eleştirilerde yer alan uygulamalar sürmektedir. O yazılarda izlenen temel yöntem toplumun geçiş dönemi durumudur.

Bugün için söylenebilecek olan şey, Sovyetler Birliği'nde devam eden uygulamalarda Sovyetler'in revizyonist politikalarının özde bir değişiklik olmadan sürmekte olmasıdır. Süreç vaktiyle devrimci bir yayın organında belirtildiği gibi işlemekte, yeniden yapılanmada getirilen yeni ekonomik-politik uygulamalarda kâr kategorisinin genişletilmesi ve özel mülkiyetin yaygınlaştırılması gündemdedir. Bu uygulamalar geriye dönüşü hızlandıran özellikler taşımaktadır.

Kanımca tartışmalarda ön plana çıkartılması gereken konunun bu yönü olmalıdır. Gorboçav'u da, Stalin'i de bu inceleme içinde değerlendirmek daha doğru olur. Böyle bir araştırmanın kolayca ve çabucak gerçekleştirilebileceğini düşünmüyorum. Bir kaç dergi sayfasında anlatılamayacağının da bilincindeyim. Ancak günümüzde ideolojik bulanıklık içinde yaşadığımız şu dönemde söylenen ve yazılanlara büyük bir önem gösterilmeli, bir ülkenin sosyalist olup olmadığını belirleyecek iddialar öne sürülürken bunlara maddi dayanaklar gösterilmelidir. Söylenenlerin ve yazılanların ne gibi sonuçlara yol açacağını hesep etmeyi de....

İkinci bir eleştiri konusu da aynı dergide çıkan "Yeni Çözüm Üzerine Bir Kaç Küçük Not" başlıklı yazı üzerine olacak. Bu yazıda Yeni Çözüm dergisinde yer alan suçlamalara yanıt niteliğindeki olumlu bir çaba ortaya konulmaktadır. Ciddi bir yayın organının görevlerinden biri de kitleyi aydınlatmaktır. Halkımız tarafından yeterince bilinmeyen Mamak Cezaevi'ndeki uygulamaları ve direnişleri anlatmayı göreviniz olarak değerlendirmeniz elbette olumludur. Ancak bunu yaparken yer yer geresiz polemiklere girdiğiniz olmuş. Direnişlerin halkımıza maledilmesi anlayışı geliştirilmelidir. Mamak-Metris tartışması gibi bir sığlığa düşmek yerine, devrimci anlayışı koyarak böyle polemiklerin halkımıza yarar sağlamayacağı biçimindeki bir anlayışı koymak daha doğru olurdu. Yazının son bölümünde de "siyasi tutsaklık" değinisi var. Elbette devrimcilik siyasi şube tavrından ayrılamaz. "ML'lik emniyetin kapısından girerken çıkarılan bir elbise değildir. Dolayısıyla siyasi tutsaklık koşullarında direnmekten sözederken herkesin temkinli olmasında yarar var." denilerek sonunda kişisel saldırılara dönüşebilecek riskler taşıyan şeyler yazmak yerine, sorunu daha çok ideolojik-teorik olarak koymakta yarar var.

5.5.1988

E tipi Kapalı Cezaevi-Aydın

Mustafa Ali ASLAN

birlikte, bunun birlik konusunda oturup tartışılmayacağı ve bunun yararı olmayacağı anlamına gelmediğini ifade edelim. Aksi halde mücadele içinde birlik anlayışı, sıkça görüldüğü üzere kendiliğindenciliği doğurabilir ve bu duruma düşüldüğü andan itibaren de birlik falan sağlanamaz.
Türkiye sol hareketi yaşanan bunca deneyimden sonra birlik sorununu iradi bir istem ve çaba düzeyinde ele alması gerektiği açıktır.

—"... Çatışmaların alışılmadık boyutlara ulaşması **çoğu kesimlerde** sınıf mücadelesinin geleceğine ilişkin yanlış (ya da yersiz) beklentilere yol açtı. Bu yersiz beklentilerin başında da yakın bir devrim hayali geliyordu. Sınıf mücadelesinin uzun dönemli ve inişli-çıkışlı rotasını yeterince kavrayamayan bu genel eğilim asıl olumsuz sonuçlarını 12 Eylül'ün peşinden gelen ağır yenilgiyle birlikte verdi. Bu sonuç, büyük bir hayal kırıklığı ve küskünlüktü. (Sy. 1) (a.b.ç.) Türkiye sol hareketi genelde düşünüldüğünde ve sorun genele yönelik olarak ele alındığında, pekçok kesimde ve pekçok insanda benzer düşüncelerin varolduğu veya oluştuğu söylenebilir. 12 Eylül öncesi dönemde anti-faşist mücadele kitleler içerisinde güç kazanarak hızla yaygınlaşıyordu. O günler coşkulu günlerdi. Özel olarak Devrimci Hareket ele alındığında. merkezi siyasi görüş anlamında bunu söylemek mümkün değildir. Ama Devrimci Hareket, Türkiye sol hareketinin sadece bir parçasıdır. Devrimci Hareket'de böyle bir yakın devrim hayalinin olmaması ve saflarında böyle bir anlayışı egemen kılacak tavırlara girmemiş olması, diğer siyasi hareketlerin pekçoğunda böyle yanlış bir anlayışın olmadığı veya gelişmediği, bu siyasi hareketlerin kendi saflarında bu anlayışı egemen kılacak tavırlara girmediği anlamına gelmez. Öte yandan o coşkulu hava içerisinde, Devrimci Hareket saflarında çeşitli düzeylerde yeralan pekçok insanda böyle bir yanlış eğilimin gelişmiş olduğunu söylemek şaşılası bir olay değildir. Aksini söylemek şaşılası bir olaydır. Devrimci Hareket'in örgütlenmesini olması gereken düzeyde gerçekleştiremediği ve saflarında olması gereken anlayışı egemen kılamadığı ölçüde bu yanlış eğilimin pekçok insanda filizlendiğini söylemek çok doğaldır.

—12 Mart yenilgisi ardından hemen sonra Türkiye sol hareketinde ortaya çıkan bölünmede, Sovyetler Birliği'nin niteliğinin ne olduğu konusu, ayrım noktalarından birisi idi. Öyle ki, Sovyetler Birliği'ne bakış tek başına bölünmede yeterli oluyordu bile diyebiliriz. (Ör: Kutsal İttifak, İleri-Geri Cephe vb. adlandırmalar düşünülsün.) Hiç süphesiz böyle bir tartışmanın Türkiye solunun gündemine girmesinde ve böylesine önemli bir ayrım noktası olmasında, dünya sol hareketinde 1969 sonrası ortaya çıkan ve 1973'te 3 dünya teorisinin ilanı ile tam bir sistematiğe kavuşan Sovyetler Birliği'nin "Sosyal Emperyalist" olup-olmadığı tartışmasının belirleyici bir rolü vardır. Türkiye solu uzun bir süre, hatta olması gerekenden daha yoğun bir biçimde Sovyetler Birliği'nin o günkü aşamadaki durumunu tartışıp durdu. Daha sonra buna Çin'in "Sosyal Emperyalist" olup olmadığını belirlemek için Çin'in durumunu belirleme tartışmaları da eklendi.
Bugün Türkiye sol hareketinin ağırlıkla böyle bir tartışma yürütmediği ve gündemine almaya çalışmadığı görülüyor. Hiç şüphesiz bunda, Çin'in Sovyetler Birliği'ne bakışını değiştirme sürecine girmesinin rolü vardır. Ör: Perinçek ve Saçak çevresinin Sovyetler Birliği'ne bakışını değiştirme sürecine girmesinde bunun önemli bir payı vardır. (Çin, Sovyetler Birliği'ne bakışını değiştirmek zorundaydı, çünkü Çin'in Sovyetler'i eleştirmesi , aynı yolun yolcusu kendisini eleştirmesi anlamına gelecekti diyebilir miyiz?)
Bugün Sovyetler Birliği, Çin ve Arnavutluk vb. "Sosyalist" ülkelerin durumunun ne olup olmadığının tartışılmasından çok, Sosyalizm tartışma konusu oluyor. Sosyalizm tartışması da, asıl Sosyalist Demokrasi tartışması biçiminde gündeme geliyor. Bunun nedenleri olması gerekiyor.
- Sovyetler Birlği'nin Gorbaçov'un liderliğine geçmesiyle birlikte S.B.'nin iç ve dış politika alanında başlattığı tartışma, giderek nasıl bir sosyalizm tartışması şeklinde ülkenin geçmiş tarihinin, bugününün ve yarınının tarıtışılması noktasına varmış; Öte yandan dünya sol hareketinde sosyalizmin sorunlarının daha yoğun bir biçimde tartışılmasını yaratmıştır. Bu tartışmanın ülkemiz solunu etkilememesi ve içerisine almaması düşünülemezdi.
- Türkiye'nin gündeminde nasıl bir demokrasi tartışması vardır. Bu yalnızca teorik bir sorun değil, daha çok pratik bir sorundur. Türkiye solu ülkenin bu can alıcı sorununa seyirci kalamazdı. Türkiye solu bu tartışma içerisinde yer alacak ve bu sorunun yanıtını kendince verecekti. Hiç şüphesiz bu yanıt genel bir yanıt olmayacak, somut bir program şeklinde ortaya konulacaktı. Yani halkımıza sunacağımız proletarya demokrasisinden ne anladığımızı ve Türkiye somutunda bunu nasıl hayata geçireceğimizi ortaya koymak zorundayız.
- Türkiye solu, 12 Eylül yenilgisi sonrası yeniden toparlanma sürecine girerken, aynı zamanda yakın geçmişinin kapsamlı bir değerlendirmesini de yapmak zorundaydı. Her siyasi hareket kendi saflarındaki, diğer sol gruplarla ve emekçi halklarımızla arasındaki ilişkileri sorgulamak zorundaydı. Hiçbir siyasi hareket bundan kaçamaz. İşte bu tarihsel koşullarda bu 3 olgu bir arada, Türkiye solunun karşısına sosyalizmi ve özel olarak Sosyalist Demokrasiyi nasıl anladığını ortaya koyması görevini çıkardı. Türkiye solu tam da bu açılardan teorideki ve pratikteki sosyalizmi sorgulamaya başladı veya başlayacak. Bu tartışma içerisinde Sovyetler Birliği'nin tarihinin özel bir yeri vardır.
—Derginin 1. sayısındaki "Ekim Devrimiyle 70 Yıl" başlıklı yazının "Tek Ülkede Sosyalizm ve Hatalar" bölümünde yazılanlara katılıyoruz. Sovyetler Birliği'nde revizyonizmin iktidara gelmesini tesbit etmiş olmak yeterli değildir. Revizyonizmin iktidara gelmesinin nedenleri, önceki dönemlerdeki kökenleri ve revizyonizmin iktidara gelmesinin Sovyet proletaryası ve komünist partisi tarafından neden engellenemediği, bir başka ifadeyle sosyalizmin, böylesi revizyonist yönetimlerin oluşmasına ve sosyalizmin inşa sürecinin yolundan saptırılmasına, kapitalizmin yeniden restorasyonu doğrultusunda bir geriye dönüş sürecinin yaşanmasına karşı emniyet süboplarının neler olduğu veya emniyet süboplarına sahip olup olmadığı vb. sorular tartışılmalıdır.
Sosyalizmde temel sorun, iktidar sorunudur. O hale öncelikle, egemen güç olarak örgütlenmiş olması gereken proletaryanın iktidarının hangi örgütlenmelerde somutlaşacağı, Sovyetler Birliği'nde ve diğer tüm "sosyalist" ülkelerde bu iktidar organlarının olup olmadığının, yok ise ne zamandan beri ve neden yok olduğunun, bu yokolma sürecinden sonra bunun nasıl sözkonusu olmaya devam ettiğinin tartışılması gerekiyor.
S.B'nin bugününün irdelenmesi için, soruna tarihsel olarak yaklaşmak gerektiğine ve bu anlamda sosyalizmin inşa sürecine başlandığı ilk yıllara dönmek gerektiğine katılıyoruz. Bu konuda Yeni Öncü'de yazıları çıkan Ahmet Ural'ın yaklaşımını, ilgiyle izliyoruz. Ör: Çoğulculuktan ne anlaşılması gerektiği konusundaki yaklaşımı doğrudur. Ama yazımızın konusu bu yazar ve bu yazarın yaklaşımı değildir. S.B'nin geçmişi ele alınırken sosyalist ekonominin sanayileşme temelinde çok kısa sürede geliştirilmesinin yarattığı sonuçların yanısıra iç savaş ve 2. paylaşım savaşı üzerinde de önemle durulmalıdır.
Paris Komünü'nü bir yana bırakırsak, S.B'nin ilk örnek olduğunu bilmemize karşın bugün bu deneyimleri irdeleyen devrimciler olarak ders çıkarma anlamında şu soruları sorup yanıtlamak mümkün müdür?

- Bütün nesnel tarihsel koşullara rağmen, sosyalizmin inşaasında daha farklı bir yol izlenebilir miydi?
- Sosyalist demokrasiden vazgeçilmeden ekonomiyi geliştirmek, iç savaşı kazanmak ve 2. paylaşım savaşına hazırlanmak ve bu savaşı kazanmak mümkün müydü?
- Sovyetler Birliği'nin bugünkü durumunun ortaya çıkmasında Stalin'in kişisel rolünü nasıl değerlendirmek gerekir?
- Tarımın kollektifleştirilmesinde ve sosyalizmin inşa anlayışında Stalin'in subjektivizminden bahsedebilir miyiz?
- Sosyalist demokrasinin halkın yaratıcı enerjisini harekete geçiren rolü nasıl gözardı edildi veya görülemedi?
- İktidar organları olarak Sovyetlerin fiili ve resmi olarak ortadan kalkmasının/kaldırılmasının nedenleri nedir?
- Çin'de kültür devriminin olumsuz sonuçlarından nasıl bahsedebiliriz?

Devrimci selamlar...

AYDIN/9-3-1988

NOT: 4. sayıyı bugün aldık. Bu yazıyı, yine de değiştirmeden göndermeyi uygun gördük. Bu sayıyı biçim ve içerik yönünden olumlu bulduk. Dostlar, bu kervan yürüyecek. Buna inanıyoruz. Gelecek mektuplarda buluşmak üzere başarılar dileriz.

21.4.1988-AYDIN-

Ulusal ve Uluslararası Kamuoyuna

Cezaevleri ve cezaevlerine ilişkin sorunlar onlarca yıldan beri toplumca tartışılan, nedenleri ve yansımaları açısından güncelliğini hiçbir zaman yitirmeyen sorunların başında gelmektedir. 12 Eylül öncesi ve sonrasında bu sorun varlığını her zaman duyurmuşsa da, bu iki dönem farklı siyasal yaklaşımları ifade ettiğinden soruna bakışı nedeniyle de farklılıklar arzetmiştir. 12 Eylül öncesinde birçok cezaevlerinde göreli bir rahatlık vardı ancak, bu, o günkü toplumsal muhalefetin gücünün ve etkilerinin çeşitli alanlara yansımasının bir sonucu idi. Yine de Devletin soruna yaklaşımı her dönem açısından aşağı yukarı değişmeden süre gelmiştir. Bu yaklaşımın özü, insan onurunu ciddiye almayan, insan kişiliğini aşağılayan uygulamalarda ifadesini bulmaktadır. 12 Eylül sonrasında, cezaevleri yaşama koşullarının kötülüğünün ötesinde, ilk kez son derece boyutlu, sistematik, çok yönlü sindirmeye yönelik bir saldırının hedefleri haline geldiler. (...)

Birçok cezaevinde direnişler sayesinde çeşitli haklar elde edildi. Ama yine de birçok cezaevinde keyfi uygulamalar sürüyor. Dar anlamıyla sorun keyfi uygulamaların kaldırılması ve elde edilen hakların korunmasıdır. Fiilen elde edilmiş olan bu hakların çok yönlü yasal düzenlemesini ve yasal güvenceye kavuşturulmasına gereksinme vardır (...)

SİYASAL TUTUKLULUK HAKKI

Günlük dilde siyasal suç kavramından söz ediliyor olmasına karşın, uluslararası anlaşmalarla tanınan bu haktan hukuken yoksun bulunmaktayız.

Askeri Ceza Mahkemeleri Usul Kanununun 13/1 maddesi uyarınca (...) yıllar boyu "asker kişi" sayılarak tek tip insan yaratmaya yönelik çok yönlü saldırıların hedefi haline getirildik. Siyasal tutukluluk hakkının önündeki en büyük engellerden biri de bu maddedir (...)

YARGILAMALARLA İLGİLİ SORUNLAR

12 Eylül sonrası yargılamalarıyla daha da belirgin biçimiyle ortaya çıkan durum, siyasal iktidarın iradesinin yargılamalar aracıyla nasıl bir devlet terörünün aracı konumuna getirilebildiği gerçeğidir. Dönem içinde mahkemeler "şiddetin" organları olarak kullanılmışlardır ve kullanılmaya da devam edilmektedir. Mahkemeler, toplumsal muhalefeti baskı ve zulümle sindirme politikaların en şiddetlisi ile cezalandırma amacıyla da nesnelliğe kavuştuğu terör alanlarıdır(...)

Şimdilik yakın ve pratik çözüm ise tüm mahkeme kararlarının gerçeksizliğini kabul etmek ve söz konusu cezaları silmektir.

İŞKENCELER ÖNLENMELİ-İŞKENCECİLER CEZALANDIRILMALIDIR

ÖLÜM CEZALARI MUTLAKA KALDIRILMALIDIR

1402 SAYILI YASANIN 17/1. MADDESİ HÜKMÜ YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMALIDIR

CEZALARIN İNFAZINA İLİŞKİN YASA DEĞİŞTİRİLMELİ VE DİSİPLİN CEZALARI KALDIRILMALIDIR

CEZA YASASI ÇAĞDAŞ ÖLÇÜLERE GETİRİLMELİDİR

CEZALARIN İNFAZINA İLİŞKİN YASADA YER ALAN HÜKÜMLERE İŞLERLİK KAZANDIRILMALIDIR

Sözü geçen bu yasadaki bazı hükümler, siyasal hükümlülere uygulanmamakta bu anlamda eşitlik kuralı geçersiz kılınmakta. Uygulama farklılıkları bilinçli olarak sürdürülmektedir.

Yasanın ek 2. maddesinde belirtilen, bütün hükümlüler için geçerli olan, açık, yarı-açık ve ilçe cezaevlerine hükümlülern gönderilmesi hükmü siyasal hükümlüler için de uygulanmalıdır.

Yine bu yasanın 14/1 maddesindeki, cezanın 1/4'ünü iyi hal ile geçiren her hükümlünün belli sürelerde izne gönderilmesine ilişkin hüküm siyasal hükümlülerinde yararlanabilecekleri bir hale getirilmelidir.

Ayrıca siyasal hükümlüler yasanın 14. maddesinin C bendindeki "kesintisiz altı ay hapis yatan her hükümlünün tahliye olmadan 15 gün önce iş arama iznine sahip olduğu" yolundaki hükümden de yararlandırılmalıdır.

Siyasal hükümlülerin sanatsal ve kültürel etkinliklerde bulunabilmelerinin sağlanması açısından cezaevlerinde uygun olanaklar sağlanmalıdır.

Yukarıda sıralamaya çalıştığımız sorunların çözümleri doğrultusunda ulusal ve uluslararası kamuoyunun katkılarını beklediğimizi belirtiriz.

BURSA ÖZEL TİP CEZAEVİ
SİYASAL HÜKÜMLÜLERİ adına
Av. Eşber YAĞMURDERELİ

(*) A.'nın notu: Metnin uzunluğu nedeniyle özetlenmiştir.

'GERÇEK SOMUTTUR' ÜZERİNE

Sosyalist Demokrasi konusunda bazı sorular...

Demokrat Arkadaş Dergisi
Yazı İşleri Müdürlüğüne

Derginizin Nisan 1988 tarihli 4'üncü sayısında Sinan Yurdakul imzasıyla yayımlanan "Gerçek Somuttur" başlıklı yazıda Stalin dönemi ve Gorbaçov politikaları değerlendirme konusu yapılmıştır.

Derginizin bir okuru olarak böyle bir konuya eğilmiş olmanıza sevindim. Yazınızda yeralan görüşleri genelde olumlu bulmakla birlikte, konunun incelenmesinde izlenen yöntemi pek açık ve sağlıklı bulmadım. Yöntemdeki belirsizlik ve boşluk yazının maksadının da bir anlamda belirsizleşmesine yol açmış, vurgulanması gereken bazı noktalara değinilmemiştir. Bu nedenle kendimce yazıya ilişkin gözlemlediğim eksikliklere ilişkin düşüncelerimi sizlere iletmeyi yararlı gördüm.

—I—

Stalin dünya solunda hep tartışılan bir lider olmuştur. Ülkemizde de zaman zaman tartışma gündemine getirilmiştir. Ancak 1950 öncesinde Stalin'e ilişkin tartışmaların pek güncel ve kapsamlı olduğu söylenemez. 1980 sonrasında ise Stalin tartışması başlı başına bir konu halini aldı. Özellikle SSCB de Gorbaçov döneminin başlamasıyla bu konu daha da güncelleştirildi.

"Gerçek Somuttur" yazısında belirtildiği gibi sosyalizm bir din değildir. Sosyalizmde tartışmaz tabular yoktur. Stalin de bir tabu değildir. Stalin de bütün yönleriyle eleştirilip sorgulanabilir. Ancak bu tartışmanın bir amacı olmalıdır. Bugün ve yarının sorunlarına çözüm üretme noktasında bu tartışma sağlıklı bir yere oturtulmalı ve çözüm üretmeye hizmet etmelidir. Bu nokta açıklığa kavuşturulmadan ve sağlıklı bir yöntem izlenmeden yapılacak tartışmaların sosyalistler açısından fazlaca bir yararı yoktur.

Stalin burjuva siyasetçilerinin-tarihçilerinin ağzıyla eleştirilip yargılanamaz. Burjuva tarihçileri Stalin'i Hitler'le aynı kefeye koyan eli kanlı diktatör yaklaşımı içerisindedirler. Burjuva tarihçilerinin bu yaklaşımına karşı solda genelde iki farklı tutum gözlemlenmektedir. Solun bir kesimi Stalin'i tartışılmaz, hatasız sosyalist bir önder olarak görmekte ve SSCB de onun damgasını vurduğu döneme eleştirisiz yaklaşmaktadır. Solun bir başka kesimi ise burjuva tarihçilerinin yaklaşımından bir hayli etkilenerek, Stalin'i bir diktatör olarak görmekte, "Stalinist, Stalinizm" vb. kavramlarla onu sosyalizmin dışında saymakta ve bir bütün olarak politikalarını suçlayıp mahkum etmektedir.

Entellektüel düzeyde bu tür yaklaşımların taraflar açısından bir değeri olabilir, ancak sosyalistler açısından bir değeri yoktur.

Stalin'in iç ve dış politikada, sosyalizmin inşaası konusunda parti içi demokrasi ve muhaliflere karşı tavır konusunda izlediği tutumu şu veya bu boyutundan alıp parça parça irdelemek, sonra da Stalin'in hataları diye onlarca olgu sıralamakta sağlıklı bir Stalin-SSCB tartışması değildir.

Keza konuya Stalin'in günah-sevap bilançosunu çıkarmak, şeklindeki yaklaşımlarda pek doğru bir yol sayılmaz. Öncelikle tartışmanın amacı önemlidir.

SSCB de Stalin döneminin ve Stalin'in tartışılması eleştirilmesi hangi amaca hizmet etmelidir.

Sosyalistler açısından öncelikle bu sorunun yanıtının açık olması gerekir. Dergideki yazıda bu sorunun açık bir yanıtını gözlemlemek mümkün değil. Yazı Stalin açısından birçok şey söylemesine karşın, sonuç bir hata-sevap bilançosu çıkarmak gibi yansımaktadır.

Sosyalistler açısından Stalin tartışması "Nasıl bir sosyalizm" sorunu açısından ele alınmak durumundadır. Bu genel çerçevenin daha somuttaki ifadesi ise "Nasıl bir örgüt" sorunudur.

Günümüzün canlı tartışma konularından olan "Nasıl bir sosyalizm", "Nasıl bir örgüt" konularının somut bir zemine oturtulması önemli bir konudur. Yazınızda da belirtildiği gibi "gerçek somuttur". Yarınlar için soyut reçeteler üretmenin bir değeri yoktur. Ancak yarınlara bugünlerden ulaşılacağı da bir gerçektir. Bugüne dünden ulaşıldığı gerçeği gibi.

Bu anlamda dünya sosyalist hareketinin en çaplı ve en zengin deneyiminin yaşandığı SSCB'ne bu perspektifle bakılması sosyalistler açısından bir zorunluluktur.

SSCB tarihinde Stalin döneminin önemli bir yeri vardır. Bugünün ve yakın dönemin SSCB tablosunu Stalin döneminden soyutlamak mümkün değildir. Bugünün SSCB'nin hamurunda bir anlamda Lenin'den çok Stalin vardır. Lenin Bolşevik Devriminin, Stalin ise SSCB de sosyalist inşaanın mimarıdır. Bu olguyu böyle tanımlamak SSCB'nin inşaasında Leninist politikaların etkinliğini yadsımaz ancak somutta eserin Stalin'in damgasını taşıdığını vurgular.

Bu nedenle SSCB'nin dün ve bugününün değerlendirilmesi esas olarak bir anlamda da Stalin döneminin sorgulanmasıdır. SSCB de yaşanılan olumsuzlukları Kruşçev ve Brejnev'le başlatmak, olumlulukları Stalin dönemiyle noktalamak gerçekçi bir yaklaşım değildir. Unutulmamalıdır ki Kruşçevler, Brejnevler ve onların sosyalizmden uzaklaşan politikaları, Stalin döneminde izlenen politikaların ürünleridir. Sevapları Stalin'in hanesine, günahları Kruşçev'e yazan bir bakış açısı tarihsel materyalizmi yadsıyan subjektif bir bakış açısıdır.

Subjektif nedenlerle ya da önyargılarla birilerini aklamak ya da mahkum etmek türünden bir yaklaşım SSCB ve Stalin somutunu nesnel olarak kavrayıp açıklayamaz.

Konu yaşanılanın irdelenmesi ise yaşanılan somuttur. En çarpıcı bazı noktalarda sorunu somutlayalım. Stalin döneminde 1924'ten 1938'e değin Bolşevik Devrimine büyük emeği geçmiş birçok liderde dahil yığınlarca insan Stalin ya da parti politikalarına muhalefet nedeniyle tasfiye edilmiştir. Birçok insan kurşuna dizilmiş, sürgüne gönderilmiş büyük acılara uğratılmışlardır. Bu olgular Stalin döneminin somut gerçekleridir. Aynı dönemde SSCB de sanayileşmenin, tarımda kollektivizasyonun gerçekleştirildiği gerçeği gibi. Eğer konu burjuva tarihçilerinin dramatik yaklaşımları ile ele alınmayacaksa, "insan kasabı Stalin" imajı çizilmeyecekse, sorulması ve yanıtlanması gereken sorular bellidir.

Troçki, Kamenev, Zinoviev, Buharin gibi liderlerin ve bunların başını çektiği çeşitli grupların Stalin ve Parti politikalarına muhalefeti somut bir gerçekliktir.

O halde yanıtlanması gereken soru Troçki, Kamanev Zinoviev, Buharin gibi liderlerin daha ötesi muhaliflerin partide ve SSCB deki yeri ne olmalıydı?

Proletarya partisi içinde partiye egemen olan ideoloji ve politikanın muhalefet eden kişi veya grupların, parti içindeki varlığına nasıl yaklaşılacaktır. Farklı ideolojik-politik çözümler öneren kişi veya grupların parti içinde veya dışında örgütsel varlık oluşturmalarına olanak sağlanacak mıdır? Bu noktada parti içi demokrasi hangi çerçeveye oturtulacak, demokratik-merkeziyetçilik prensibi nasıl işletilecektir? Keza aynı yaklaşım yığınların doğrudan yönetime ve politika üretimine katılması konusu içinde geçerlidir. Proletarya partisi dışındaki siyasi oluşumların varlığı ve işlevi ne olacaktır? Sosyalist demokrasilerin varlığı ve işlevi ne olacaktır? Sosyalist demokraside çoğulcu siyasi oluşumlara yer verilecek midir? Bu noktada sosyalist demokrasi hangi çerçeveye oturtulacaktır? Yığınlar ve yığın örgütleriyle proletarya partisinin ilişkisi nasıl olacak, partinin önderliği nasıl sağlanacaktır? Sözgelimi sendikaların konumu ne olacaktır. Sendikaların politik işlevi parti politikalarını yığınlara ulaştırmakla sınırlı edilgen bir işlev mi olacaktır? Sosyalist demokraside bağımsız sendikal örgütlenmeler grev hakkına yer verilecek midir? Benzeri sorular aydınların konumu ve sosyalist demokrasideki işlevleri açısından da geçerlidir. Sosyalist kültürün gelişip serpilmesinde partinin rolü ne olacaktır? Partinin öngördüğü egemen yaklaşımlarla çelişen aydın yaklaşımlarına, kültür-sanat etkinliklerine karşı nasıl bir tutum takınılacaktır.

Bu soruları uluslar-milliyetler ve dış politika konularına komünist partiler arası ilişkilere de taşımak mümkündür.

Görüldüğü gibi tartışmanın canalıcı noktasını 'nasıl bir örgüt', 'nasıl bir sosyalizm' sorunu teşkil etmektedir. Bu sorunlarda bir yönüyle yarının sorunları gibi görünse de esas olarak bugünün sorunlarıdır. Bizi yarınlara bugünün insanları, bugünün sosyalist bakış açısı taşıyacaktır. Yani yarınlar bugünden kurulmaya başlanacaktır.

Bu nedenle sağlıklı bir bakış açısı bugünden yaratılmak, yarınların insanlarının hamuru bugünden yoğrulmak durumundadır. Yaşanılan koşulların somut siyasi görevleri gözden kaçırılmaksızın sosyalistler yarına bugünden yönelmelidirler. Bu noktada dünya sosyalist hareketinin zengin deneylerinden çıkarılacak önemli dersler vardır. SSCB ve Stalin dönemi de bu yönüyle ele alınmalıdır. Stalin de bütün yönleriyle bizim yani dünya sosyalist hareketinin mirasıdır. Yaklaşımımız onu aklamak ya da mahkum etmek olmamalı, bugün ve yarının sorunlarına çözüm üretmek noktasında onun deneylerini değerlendirmek olmalıdır. Unutulmamalıdır ki bize düşen görev bugün yarını kurmaktır. Dünü yargılamanın sosyalistler açısından değeri yarını daha güzel daha kusursuz kılmaktır.

—II—

SSCB'de sosyalist demokrasi kurulamamıştır. SSCB'de bürokrasi giderek parti ve devlet yapısında etkili duruma gelmiştir. SSCB'de yığınların doğrudan yönetime katılımları sağlanamamıştır. SSCB'de ekonomik-politik ve kültürel yönden dinamik sosyalist bir toplum yapısı oluşturulamamıştır vb. vb. Bu tür tesbitler ülkemizde giderek tüm solun paylaştığı görüşler halini almaktadır. Bu gelişimin kökeninde 1980 yenilgisinin yarattığı arayışların yanında SSCB yönetiminin, Gorbaçov'un takındığı tutum yer almaktadır.

Türkiye solunda bu konuların bu kadar güncellik kazanması ve tartışılması olumlu bir gelişmedir. Ancak burada gözardı edilmek istenen bir gerçeği vurgulamak gerekir. SSCB'ne ilişkin bu değerlendirme ve tesbitler bugüne özgü yeni olgular değildir. Kullanılan dil ve kapsam bakımından bazı farklılıklar taşısa da sözkonusu değerlendirmeler 1980 öncesinde Devrimci Hareket tarafından gündeme getirilmiştir.

Devrimci Hareket tarafından 1980 öncesinde SSCB'ne ilişkin olarak gündeme getirilen bu tesbitler o zaman "kraldan çok kralcı" bazı sol çevrelerin şiddetle tepkilerine neden olmuş ve "anti-komünizm"'le suçlanmıştır. "Sosyal Emperyalizm" çözümlemesi etrafında kümelenen bazı sol çevreler ise Devrimci Hareketin çözümlemelerine teorik bir yaklaşım göstermemişler, Devrimci Hareketin çözümlemelerini, kendilerinin "sosyal emperyalizm" çözümlemesinin

"utangaç" bir ifadesi olarak niteleyip suçlamışlardır. Yani onlarda kraldan çok kralcılığın bir başka çeşidini sergilemişlerdir.

Zaman en büyük yargıçtır. Bu tartışmaların üzerinden hiç de fazla olmayan 3-5 yıllık bir zaman kesiti geçtiği halde bugün Türkiye solu açısından çok farklı bir tablo yaşanmaktadır. Türkiye solunun bu kraldan çok kralcı kesimleri dün KARA dediklerine bugün rahatlıkla AK diyebilmektedirler. Bu kesimler kendi ideolojik-politik üretkenlikleriyle, özeleştiri yaparak bu noktaya ulaşmış olsalardı bu gelişme sevindirici olabilirdi. Ancak maalesef bu kesimler bugünkü noktaya kendi üretkenlikleriyle değil, yine taklitçilikleriyle ulaşmışlardır. Dün olgulara Brejnev'in gözlüğüyle bakanlar bugün Gorbaçov'un gözlüğünü takmışlardır. Dün Çin-Arnavutluk politikalarını izleyenler değişik yönelimlerle aynı yolun yolcusudurlar. Politika üretmeyi, ideolojik çözümlemeyi hep başkalarına, merkez ya da ağabey gördüklerine bırakan bu kesimlerin dünkü yaklaşımlarında olduğu gibi bugünde sağlıklı bir yolda oldukları söylenemez.

Bu nedenle SSCB-Gorbaçov tartışmaları konusunda Türkiye Solu açısından altı çizilmesi gereken en önemli konu Türkiye solunun önemli bir kesiminin hala özgün ideolojik-politik üretkenliğe yönelmediği, gıdasını başka yerlerde aradığıdır. Bu tartışmaların ortaya koyduğu diğer önemli gerçeklik ise geçmişte Devrimci Hareketin nasıl taklikcilikten uzak, devrimci teoriye önem veren, özgün ideolojik-politik bir üretkenlik göstermiş olduğudur. Gorbaçov tartışmasının ortaya koyduğu bu olgular gözardı edilmemelidir. Türkiye solunun bundan alacağı önemli dersler vardır.

Gorbaçov'un yaptıklarının, niyetinin, ne olup olmadığı, SSCB'nin hangi noktaya varacağı tartışmasından önce Türkiye solu açısından kavranması gereken konu devrimci teorinin sürekli özgün bir üretkenlik gerektirdiği, taklitçiliği, dogmatizmi yadsıdığıdır. Türkiye solunun geçmişinde maalesef böyle köklü bir gelenek yoktur. 1970-71'deki devrimci çıkışın en büyük değeri bu geleneğin başlatılmasıdır. 70'li yıllarda Devrimci Hareket bu özgün geleneği geliştirip sürdürerek bir devrimci hareket kimliğine ulaşmıştır. Yaşanılan 80 yenilgisi sonrasındaki ideolojik-politik keşmekeşte boğuntuya getirilmek istenen bu noktayı Türkiye solu görmezlikten gelse de biz Gorbaçov-SSCB tartışmaları nedeniyle bir kez daha vurgulamak durumundayız.

Gorbaçov ne yapmak istiyor(?) tartışmasına gelince...

1980'lere gelindiğinde SSCB'nin ekonomik-politik planda kendisini üreten dinamik bir toplum olma özelliğini bütünüyle yitirdiği, bürokratlaşmış-durağan bir yapının topluma egemen olduğu bugün pek fazla itiraz görmeyen bir değerlendirmedir. Bu oluşumun sosyalizm olduğunu ve SSCB nin Komünizme doğru yol aldığını söylemek pek mümkün değildir. Global bir dünya politikası izlemek durumunda olan SSCB için ortaya çıkan bu durumun, ABD'nin başını çektiği kapitalist emperyalist bloka karşı mücadelede ciddi sorunlar yarattığı açıktır. SSCB'nin sözkonusu dönemde dünya halkları ve sosyalist hareketi nezdinde önemli ölçüde prestij kaybına uğradığı da bir gerçektir.

Ekonomi tıkanmış, yoğun silahlanma harcamaları ekonomiye büyük yük olmaya başlamış ve sistem kendini üretemez bir duruma gelmiştir. Teknolojik gelişme ve kültürel canlılık dinamizmini yitirmiştir. Parti ve devlet katlarındaki bürokratlaşma toplumsal dinamizmi önemli ölçüde ortadan kaldırmış, dejenerasyon ve çürüme etkili duruma gelmişti. Yığınlar politik canlılıktan uzaktı.

Devrimci Hareket 80 öncesinde bu konumdaki SSCB'nin sosyalizm yolunda yol almadığını belirtiyor ve mevcut oluşumu revizyonizmle niteliyordu. Revizyonizm ideolojik-politik-ekonomik planda sosyalizmden sistemli bir sapmayı simgeliyordu.

Gorbaçov böyle bir SSCB'de 1980'lerde gündeme geldi. Gorbaçov için geleneksel bürokrat kadrolara karşı ve onların olumsuzluklarına bir tepki olarak, yenilikçi-reformcu kadronun bir temsilcisi tanımlamasını yapmak bugün için fazlaca teorik değeri olan bir çözümleme değildir. Gorbaçov olayını yaratan dinamiklerin köklü bir çözümlemesi yapılmadan Gorbaçov olayını kavrayabilmek ve gelişmeleri yorumlayabilmek zordur. Bugün için veriler bu konuda köklü değerlendirmeler yapmaya yeterli değildir.

SSCB'nin mevcut yapısındaki tüm olumsuzluklara karşın sosyalist politikalar üretecek dinamiklere sahip olduğu doğrudur. Ancak Gorbaçov olayını böyle bir gelişme olarak niteleyebilmek için vakit erkendir. Gorbaçov'un yaklaşımlarında sosyalist demokrasi konusunda olumlu çağrışımlar yaratan birçok olgu bulmak mümkündür. Ancak ekonominin yeniden yapılanması noktasında Gorbaçov'un gündeme getirdiği uygulamaların (teşvik önlemleri, özel mülkiyet vb. olgular) kapitalizme özgü yaklaşımları çağrıştırdığı da bir gerçektir.

Bu noktada Gorbaçov olayına karmaşık ve global bir olay olarak bakmak gerekmektedir. Tekil politika ve uygulamaların değerlendirilmesiyle, Gorbaçov olayına sosyalizme dönüş ya da revizyonizmin restorasyonu nitelemesini yapmak yanlış olacaktır.

Zaman birçok şeyi aydınlığa kavuşturacaktır. Önemli olan soyut tanımlamalar yapıp, yaşanılan ve yaşanacak olan somut gelişmeleri bu tanımlamalara yerleştirmek değil, somutun, gerçeğin dinamiklerini yakalayabilmektir. SSCB çok önemli bir süreçten geçmektedir. Bu noktada dilek ve niyetlerden öte yaşanılan somut gerçeğin bir değeri vardır. Bu somutluktan sosyalistlerin öğreneceği çok şey olacaktır. Yazınızda da bu olgu "Sosyalizmin nasıl kurulacağının reçetesi yoktur. Hiçbir zaman da olmayacaktır. Sosyalizmi insanlar bol bol hata yaparak kuracaktır" cümleleriyle çok güzel vurgulanmıştır.

Bu yaklaşıma ekleyeceğim nokta sosyalist uygulamalardaki hatalarla, soyalizmden sistemleşmiş ideolojik-politik sapmaların yaşanılmış ve yaşanılan gerçeklikte doğru irdelenip kavranılması ve ayırdedilebilmesidir. Çoğukere kavranılamayan nokta bu olmaktadır. Unutulmamalıdır ki sosyalizmden sistemleşmiş sapmalar sosyalist uygulamalarda süreklilik kazanan ciddi hataların oluşturduğu zeminde boy atıp gelişmektedirler. Hatalar, tepki olarak her zaman doğru tepkileri üretip egemen kılamamakta, çoğu kez yanlışın seçeneği daha köklü, sistemleşmiş yanlışlar olarak gündeme gelebilmektedir.

Gorbaçov olayının SSCB'deki "yanlışlığa" bir tepki mi olduğunu, 'doğru' seçeneği mi temsil ettiğini somut gerçeklik ortaya koyacaktır. Bu olgu tek tek kişilerin niyet ve samimiyetlerinden öte toplumsal dinamiklere bağlı bir olgu olarak yaşanılacak süreçte şekillenecektir. Bu konuda şimdilik temkinli olmak gerekir.

NOT: Derginizde "Gerçek Somuttur" yazısının yer aldığı sayfada çerçeve içinde yer alan "eleştiri üzerine" yazısıyla ilgili olarak da bazı düşüncelerimi iletmeyi düşünüyorum. Geçmişi yoğun olarak yaşayan bir insan olarak bu konuda söyleyebileceğim şeyler olduğuna inanıyorum. Şimdilik yazıda belirtilen noktaları genelde olumlu bulduğumu ancak konunun çok daha kapsamlı ele alınması ve farklı bir bağlamda tartışılması gerektiği düşüncemi iletmekle yetiniyorum. Saygılarımla

Onur CAN

Bir eleştiri - bir cevap üzerine...

Demokrat Arkadaş Dergisi'ne,

Derginizin 3. sayısının 31. sayfasında, bir dostumuzun talebi üzerine yazdığımız bir mektubu "Demokrat Arkadaş Dergisi"ne gönderilmiş bir eleştiri yazısı gibi gösterdiniz. Bazı dostlarımıza gönderdiğimiz mektubu, bütünlüğünden kopararak, hatta Demokrat Arkadaş Dergisi'yle ilgili özet düşüncelerin yer aldığı kısımları bile tam yazmadan, mektubu gönderenlere sormadan yayınladınız. Biz, günlük basında bile rastlanmayan böyle bir tutumun "Demokrat Arkadaş Dergisi" tarafından sergilenmesini çok yadırgadık.

Polemiğe girmeyi doğru bulmadığımız için, kullandığınız dil, yazdığınız düşünceler üzerinde bu mektupta durmuyoruz. Bu mektubumuzun derginizin bundan sonra çıkacak ilk sayısında "Bir Eleştiri Bir Yanıt" yazısının çıktığı sayfada yayınlanmasını diliyoruz.

Erzincan'dan bir grup
Demokrat Arkadaş Dergisi okuru.

DEMOKRAT ARKADAŞIN NOTU:

1. Sözkonusu mektubun dergimizde, 'Demokrat Arkadaş dergisine gönderilen bir eleştiri yazısı gibi' yer aldığı doğrudur. Ancak yayınladığımız bölüm, Demokrat Arkadaş'a (ya da en azından Demokrat Arkadaş'ta yayınlanmış bir yazıya) yönelik eleştirileri kapsamaktaydı. Bu eleştirilerin, üzerinde **hiçbir değişiklik yapılmadan,** dergimize gönderilen bir eleştiri yazısı gibi yayınlanmasında ne tür bir sakınca olabilir? Bizim aklımıza gelmeyen sakıncaları varsa özür diliyoruz. Şunu da ifade etmek isteriz ki; mektubunuzun sonunda yer alan "bu dostça eleştirilerimizin arkadaşlar tarafından değerlendirilmesini istiyoruz" şeklindeki sözler, önemli gördüğümüz bir konuyu **açıkça** tartışabileceğimiz konusunda bizleri cesaretlendirmişti.

2. Mektubun bütünlüğünden koparıldığı, hatta Demokrat Arkadaş dergisiyle ilgili kısımların tam olarak yayınlanmadığı iddiası doğru değildir. Demokrat Arkadaş'ta yayınlanmayan kısımlar:

a) Demokrat Arkadaş'la hiçbir ilgisi olmayan kısımlardır.

b) Demokrat Arkadaş'la ilgili olsa dahi, bir dosta yazılıyor olmanın verdiği rahatlıkla kaleme alındığından dergide yayınlanmasının sakıncalar yaratabileceği kısımlardır.

Kaldı ki, bu bölümlerin yayınlanmaması, sözkonusu eleştirilerin farklı anlaşılmasına, değişmesine neden olabilecek bir sonuç kesinlikle doğurmamıştır.

3. Mektubu 'gönderenlere sormadan' yayınladığımız doğrudur. Ancak mektup elimize ulaştığında ilgili kısımların yayınlanabileceği söylenmiştir. Aksine bir tutum "fırsatçılık" olurdu, asla böyle bir yolu seçmiş değiliz.

4. İlk mektubunuzda, "burjuva liberallerinin görevini" icra ettiğimiz imâ edilmeyteydi. Bu mektubunuzda da, "günlük basında -burjuva basını olsa gerek- bile rastlanmayan bir tutum içinde olduğumuzu" söylüyorsunuz. Şimdilik sadece bu tür suçlamaların bu kadar kolay yapılabilmesini hayretle karşıladığımızı söylüyoruz.

5. "Polemiğe" girmeyi doğru bulmamanızın nedenini anlayamadık. (polemik yerine canlı ve yararlı bir tartışma ortamı demek daha doğru olur.) Ele alınan konuların açıkça tartışılmasının ne sakıncası olabilir? Tartışmaya girmeyişinizin nedeni, ilk mektupta iddia edildiği gibi bizlerin bu konulardaki "bilgisizliğimiz ve sorunlara derinlikten uzak yaklaşımımız" ise, bilgilenmemiz ve yaklaşımlarımızın derinlik kazanması, ancak, sizlerin de içinde yer alacağınız canlı tartışma ortamlarıyla mümkündür. Doğruya ulaşmanın tek yolunun hâlâ bu olduğunu düşünüyoruz. Ve her sorunu becerebildiğimiz ölçüde tartışacağız.

Dostça Selamlar

D.A.

İRADENİN ROLÜ!

*Victor Hugo Waterloo'yu anlatmaya şöyle başlar: "**Eğer ayın 17'sini 18'ine başlayan gece yağmur yağmasaydı Avrupa'nın kaderi değişik olacaktı. Altı üstü birkaç damla su Napoleon'u tereddüte düşürdü. Mevsim normalleri dışında gökyüzünden geçen bir bulut Waterloo'yu Austerlitz'in sonu yapmaya, dünyayı altüst etmeye yetti.**" Gerçekten de eğer o gece yağmur yağmasaydı, 19. yüzyılın kaderini belirleyen o müthiş muharebe 12 'ye 20 kala yerine gün doğarkan başlayacak, Napoleon topçularını kullanabilmek için toprağın kurumasını beklemeyecek, Blücher'in Prusyalıları akşamın altısında yetişmeden Wellington'u yenecek ve kimbilir neler olacaktı. Ne ki günün hikayesinde kritik noktalar biriktikçe, hele Napoleon zırhlı süvarisini dürbünde göremediği bir yara sürüp de sonun sonu başlayınca bu kez de şu görüşü ileri sürer: "**Başka felaketler de doğacaktı. Napoleon'un bu savaşı kazanması mümkün müydü? Cevabımız Hayır'dır. Wellington yüzünden mi, Blücher yüzünden mi? Hayır... Napoleon'un Waterloo'dan muzaffer ayrılması 19. yüzyılın kanunuyla uyum halinde değildi. Öylesine bi rdizi olay hazırlanıyordu ki artık Napoleon'a burada yer yoktu. Olayların kötü iradesi çok önce kendini ifade etmişti. Bu büyük adamın düşmesinin vakti gelmişti.**"*

Sovyetler Birliği üzerine kısa değinmem "**Gerçek Somuttur**" isimli yazım tahmin ettiğimden daha büyük bir ilgi gördü. Bunlar içinde eleştirel yaklaşımlar küçümsenmeyecek bir yer tutuyor ki, aralarında perspektif açanlar da var. Bakış açısını zenginleştiren yazılar hepimiz için çok faydalı. Nitekim editör bunların bazılarını yayınlıyor. Ne var ki gelen tepkilerin bir bölümünün tümüyle bazı önyargılardan kaynaklandığını anlıyor ve bundan derin bir üzüntü duyuyorum. Bu önyargılar o dereceye varabiliyor ki, algılamayı körelten bir duygu yoğunluğuna ulaşıyor. Bazı kişiler öfkenin tadıyla, en açıkça söylenen fikirlerin bile tersini anlamışlar. Her ne kadar önemsememek eğilimi doğsa da bu durumdaki kişilerin sonunun ne olacağını merak etmekten kendimi alamıyorum. Bütün bunlara karşı (şimdilik) kısa bir yanıt gönderiyorum.

1. Her dönemin insanları o dönemin ürünleridir. Bu nedenle -kuşkusuz- herkes gibi Stalin'de, Gorbaçov'da yaptıklarını ebeveynlerinden aldıkları iyilik veya kötülük duygularıyla değil, önemli ölçüde koşulların dikte etmesiyle yapmışlardır. Ne var ki bu tasarruflar ilahi bir kanun değildir. Herkesin kişisel üslubu da yaptıklarına damgasını vurur. Ayrıca bir başka husus daha var. O kişilerin veya benzerlerinin herhangi bir yere gelmeleri de kanun değildir. Başka kişiler tarihin akışını değiştirebilirlerdi. Aynı sorumluluk mevkiileri pekala başka birileri tarafından işgal olunur ve bunlar farklı tasarruflarda bulunabilirlerdi. A olmasaydı B'de aynı şeyi yapacaktı lafı ancak kurallar ve sistem tam oturmuşsa, o da bir ölçüye kadar geçerli olabilir. Kısacası inisyatif önemlidir ama genel olarak dönemin belirleyiciliği de vardır.

Stalin her ne pahasına olursa olsun sosyalizmin maddi altyapısını kurmak ve rejimi yıkmak isteyenleri etkisizleştirmek zorundaydı. Gorbaçov ise kalıplaşmış, etkinliğini yitirmiş olan topluma yeni bir ruh, bir canlılık getirmek zorundadır. Kuşkusuz her ikisi de yaptıklarını farklı şekillerde yapabilirler(di). Bu fark da son derece önemli olabilir(di).

2. Yazıda sözünü ettiğim olgular doğrudur. Bu noktada itirazı olanlar varsa kanıtlamak bana değil onlara düşer. Yanılma veya detaylarda yanlış bilgilenme her zaman mümkündür. Fakat yazıda olgulara zaten oldukça genel düzeyde değinmiştik. Esasen tartışma olgular düzeyinde değil bunların yorumlanmasında veya yargılanmasında ortaya çıkmaktadır. Yalnız ilave etmek gerekir ki burada artık hiçbir kimsenin bilemeyeceği, hiçbir tarihçinin arşivlerden çıkaramayacağı bir şey var.O da büyük çılgınlık (Fransız İhtilalinin büyük terörü hatırlansın) yıllarında yok edilen milyonlarca kişiden hangilerinin karşı devrimci ve rejim düşmanı, hangilerinin ise hastalıklı kafaların yok ettiği iyi insanlar olduğudur. Sonradan bunların onbinlercesinin itibarı iade edildi. Ama bu neyi değiştirir. Bir hain için doksandokuz masumun ölmesi önemli değildir diyebilenler çıkmıştır. Ben doksandokuz hain için bir tek namuslu devrimciyi değişmem.

3. Üzerinde önemle durduğum bir eleştiri ise sosyalizmi kurmak için yapılan tüm uygulamalardan sonra, yani milyonlarca kişinin tasfiyesi, demokrasinin biçimsizleştirilmesinden sonra ortada kalan rejimin sosyalizm olup olmadığıdır. Kuşkusuz ki o dönemin insanları farklı inisyatifler kullanabilselerdi farklı renkleri olan bir sosyalizm ortaya çıkabilirdi. Ama varolan gelişmeler üzerine söylenebilecek tek şey "gerçek somuttur" gibi bir laftır. Çünkü geçmiş için alternatif yalnız "idea" da vardır. Somut alternatif ancak yarın yaratılabilir.

Sosyalizm nedir? Eğer üretim araçlarının kollektifleştirilmesi, üretimin gelişmesi, sömürücü sınıfların tasfiyesi ise bu SSCB'de 1930'larda büyük ölçüde gerçekleşti. Ama eğer emekçilerin en geniş demokrasisi ve bürokrasinin tasfiyesi ise bu SSCB'de eksiktir. Kimsenin elinde bunun ne kadar eksik olduğunu ölçecek bir alet yoktur. Çünkü herşeyden önce bu konuda tam bir ölçüt yoktur.

Bir noktada SSCB kuşatma altında bir kaleydi ve kalede kurulan rejimin bazı katı özellikler taşıması kaçınılmazdı denilebilir. Bu durum birçok eleştiriye karşı (hem de geçerli yanları olan) bir savunma da oluşturuyor. Burada sözü İlya Ehrenburg'a bırakıyorum: "**Amaç her vasıtayı geçerli kılar sözü bence, soyut bir kavramdır. Bile bile adaletsizlik ederek adalet kurulamaz; 'halkı çarklar ve vidacıklar', kendini de efsanevi bir tanrı haline getirmekle eşitlik de kurulamaz, vasıtalar, amacı yükseltebilir, ya da bozarak, onu her zaman etkiler... Öyle sanıyorum ki... bazı yurtdışı basmakalıpçılarından başka bu durum herkes için açık seçik bir hale gelmiştir... Ama halkımız ve bütün insanlık acı gerçeği öğrenmek zorundaydı. Akıl ve vicdan bunu istiyordu. Geçmişteki yanılmaları öğrendik. Bu geçmişte, Sovyet halkının birçok yiğitçe davranışları ve birçok zaferleri vardı. Ama bunlardan söz ederken 'Stalin sayesinde' yerine 'Stalin'e rağmen' demek daha doğru olur. Çünkü Stalin, kendi devlet aklını, az bulunur iradesini, dayandığı ülkü ile çelişen ve her namuslu insanın vicdanını sızlatan işlere öyle çok harcamıştı ki...**" (Anılar sf. 279)

Bunları söyleyen "Paris Düşerken" ve "Fırtına" yazarı tüm aydınlar tek tek öldürülürken kendisinin nasıl sağ kaldığı sorusuna "**Bilmiyorum**" diye cevap verebilmiştir. "**Dine inanan bir adam olsaydım Allah'ın takdiri böyleymiş der geçerdim... Öyle bir devirde yaşamıştım ki, insanın alınyazısı, bütün kurallarına uyularak oynanan bir satranç partisine değil, bir tombalaya benziyordu**" (sf. 207)

Pekiyi o halde şuna ne demeli: "**Savaş uzadıkça, yaşı ilerleyip gücü arttıkça, Stalin'in diktatörlüğünün arttığı ve kendinden başka kimseye güvenmediği söylenir. Geçmişteki bütün kötülüklerden suçlu tutulan 'kişiye tapma' tapılandan çok tapan için bir kusurdur.**" Bunu da bütün Stalin dönemini SSCB'de yoğun gözlemlerle geçirmiş Anna L. Strong yazıyor. O halde bu Rus halkının geleneğinde vardır deyip işi bağlayacakmıyız. Tabii ki hayır.

Tekrar soralım, Sosyalizm bu mudur. Elbete ki sosyalizmden beklediğimiz bu değildi kesinlikle. Ama yine de SSCB'de sosyalizmin altyapısı kuruluyordu. Eğer komünizm Lenin'in dediği gibi "**Elektrifikasyon artı Sovyet İktidarı**" ise, elektrifikasyon vardı ama Sovyet iktidarı imaj halindeydi. Bu imajı gerçek kılmak, bürokratik diktayı yıkmak günümüz Sovyet insanlarının vazifesidir. 1988 yazındaki 19. Parti Konferansında sosyalist demokrasi için zorlu bir mücadele verilebiliyorsa, bu sosyalist altyapının hazırlanması ve korunabilmesi sayesindedir. Sosyalizm bir süreçtir.

4. her iktidarın bir "iç çevre"si vardır. Bu en ufağından en büyüğüne kadar her organizasyonda görünür aslında. Sovyetler Birliği'nde de bir "İç çevre" vardı ve bu hep varlığını korudu. 5 Mart 1917'de genç Molotov Petrograd'da Pravda'yı yeniden çıkaran yazı kurulunun başkanı oluyor, 1912'den beri Merkez Komitesi üyesi olan Stalin 13 Mart'ta Sibirya sürgününden dönerek Petrograd'da dizginleri ele alıyordu. Stalin 1953'de öldüğünde ise Molotov bu kez kısa bir süre için dizginleri yine ele alacaktı.

Mart 1918'deki 8. Kongrede Parti işlerini düzene sokmak için 5 kişilik bir Politbüro, yine 5 kişilik bir Orgbüro (partinin organizasyon işlerini yürütecek bir organizasyon bürosu) ve Merkez Komitesi sekreterliği kuruluyordu. Hem Politbüro, hem de Orgbüro'da bulunan tek üye Stalin idi. (E.H. Carr, **The Bolshevik Revolution**, Cilt 1, s. 201). Genel Sekreterlik makamı ise giderek önem kazanacak ve Stalin 1922'de burayı işgal etmeye başlayacaktı. Meşhur bolşevikler Avrupa'da gezerken Rusya'da yeraltını örgütlemiş olan Stalin'in buraya gelmesi doğaldı. "**Onun silahı konuşulan ya da yazılan sözcükler değil, insan yaşamının arkadaşlarının elinde bulunduğu kapalı ve örgütlü temas olmuştu**" (Anna L. Strong, Stalin Dönemi, Onur Yay., Ankara, 1988, s. 25 - Gerçek Somuttur yazısını kaleme almamdan çok kısa bir süre sonra yayınlanan bu kitabı, SSCB'yi daha iyi anlamak isteyen herkese tavsiye ederim). "**Genel Sekreter ve Partinin Politbüro 'sunun üyesi olarak Stalin 'politikayı' yapan beş kişiden... birisi oldu. Lenin şef, Kamanev çeşitli işlerde onun yardımcısı idi. Trotski iç savaşla görevli, Bukharin basın ve propaganda ile. Sonradan Politbüro üyesi olan Zinovyev Komünist Enternasyonal'ın başkanı idi. Bu liderlerin hiçbirisinin başlangıçta pek az ün getiren parti örgütünün günlük sıkıntısı içerisindeki Stalin'e gıpta etmedikleri anlaşılıyor.**" (a.g.e. sf. 26) Ancak Stalin bu göreviyle parti mekanizmasını ele geçiriyor ve iktidarını kuruyordu.

Kısa sonuç: 1- Yurtdışında kalan (Lenin gibi biri değilse) örgüt işlerinden tecrite mahkumdur. 2- Örgüte, "iç çevreye" hakim olan politikasını da hakim kılar.

SSCB üzerine yüzbin sayfa yazmak isterim. Çünkü sosyalizmin en yoğun deneyi burada olmuştur. Ne var ki dergi yöneticilerinin en çok bir sayfa ayırabilecekleri yolundaki ultimatomlarına boyun eğmek zorundayım. Gelecek sayılarda devam etmek üzere.

Not: Bu sayıda istemeyerek biraz fazla alıntı yaptım. Okurlardan özür dilerim. Belki de biz yerli yazarların sözüne pek itimat etmeyerek illa da ecnebi yazarın dediklerini kaynak gösterince inanan okurun baskılanması altında oldu bu. Bu komplekslerden kurtulmanın zamanı çoktan geçti. Neyse, b unu keseyim, yoksa tersi bir kompleks olduğu sanılabilir.

Sinan YURDAKUL

NAZIM HİKMET'İ ÖLÜMÜNÜN 25. YILINDA SAYGIYLA ANIYORUZ.

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşımda Halep'te paşa torunluğu ettim
ondokuzumda Moskova Komünist Üniversite öğrenciliği
kırkdokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve öndördümden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin
hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir.
otuzumda asılmamı istediler
kırksekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de
otuzaltımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
ellidokuzumda onsekiz saatte uçtum Prag'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'de
961'de ziyaret ettim anıtkabri kitaplarda
partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim

951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne
ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın

içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim
bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falına baktırdığım oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'de Türkçemle yasak
kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filan olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe gitmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kim bilir.

NAZIM HİKMET